

Kîma Piwîha Gaaha Wanîha Maakîho Jîpatîpaisîhaare

Kîmandî Maakîhomî Utîpîmandî Piwîha Nesîpîhaare

Maakîho so Jisaasihoai nîwipinjohiyîhiya 12 kaiwîhiyaamîhomaah. Owe. Iyataahandî kandi Aposerîhiya Porîhomî naisoho Banapaasihomî mwaahore. Aihî Banapaasiho so Maakîhomî sapîhoeti ami saanîhoetîhore. Iyatî ko jîhi nehi masîhonjî Poriyî Banapaasiyaisati daayainjamapî ami ipotî kuri numwasi notaise. Ko sahiyataati ami Porîho koai maarîho biyatî wîndî wîmaawise. Aihîhandî kandi ipotî Maakîho Porîhopî wonya taahonyonya kawîsataise. Aihî ami Kîraisihomî isîhiyaami jîhimatohiyîhiya jîhiya Maakîhopî (Jonî Maakîhopî) saiwi gwînyaawaayopo. Ipotî wura Maakîho Romîhandaahapî notaise. Notî kapîhi Pitaahoaisa bindataise. Siyatî bindataati ami Pitaaho koai piwîha sîtorihandî kaundihi ami Maakîho atisati netî kîma komî piwîma jîpatîpiyataise.

Iyataati Maakîho Jisaasihopî jîpatîpiyatî kataunjisîha satati kandaase. Jisaasiho Awaisîho Autaahaatîhomî piwîha iwisi maapi yapîmbataapîhi noaatîpatî nasati ami isîhiyaamîhatîhi notî nasayati daayataise ndaase.

Maakīhomī Piwīha Napīmasīhaare
 Awaisīhomī piwīha iwisiho
 napindīhandapīha (1:1-13)
 Autaahaatīhomī piwīha iwisi napisīho
 otīpi patī kaindīhandapīha (2:14-13:37)
 Autaahaatīhomī piwīha iwisi napisīho nap-
 windīhandapīha (14:4-47)
 Autaahaatīhomī piwīha iwisi napisīho
 napotati asohoematati nepasītīhandapīha
 (16:1-20)

Kīma Piwīha Jonīho Isīhiyai Baawusīsīho
Piwīha Ausaasītīhandapīhaare
(Matiyuho 3:1-12; Rukīho 3:1-9, 3:15-17; Jonīho
1:19-28)

¹ Kīma Piwīma Gaaha Wanīha Autaa-
 haatīhomī Mwaaho Jisasi Kīraisiho katati
 kataunjati kaiwaiwaapihaare.

² Iyataati Autaahaatīhomī piwīha atisati neti
 ausaasīho Piropetīho Aisaiyaaho sata katati
 ahairīhīreti namasati noaipataise:

“Atime utaaho woaisi Niñi Nisi piwīha nun-
 yati ami neti nandusaasito. Nandusaas-
 sisanihi piwīha ausaat daihīra titīhehimā
 daahuwītaise.” *Marakaiho 3:1*

³ “Isīhiya iwīwīrīho owehapīhi utaaho wo
 bindata isīhiyai gaata numwaati piwīha
 ausaat sata kaundītaise. ‘Awaisīho
 napītandīhīra daihīra titīhepumapi
 daawupīse,’ undītaise,” *Aisaiyaaho 40:3*
 tatī Autaahaatīho Aisaiyaahomīhetapi katati
 ahaisīhaare.

4 Aihī ipotīhura utaaho wo komī ambīpatī Jonīho isīhiya iwīwīrīho owehapīhī noaipatī bindataise. Noaipatī bindata isīhiyai gaata numwaati pīwīha ausaatī kaundatī waapohora baawusataise. So Jono Autaahaatīho Aisaiyaahomīhetapi katisīhore. Isī ko Jonīho isīhiyai pīwīha ausaatī sata kaundataase. “Samī maipīhaiwa kiyohipīwaiwa namamapi sahī Autaahaatīhomīhiyaatimatītaatiwī namīhanīwī waapoho nepīse. Aiwi baiwi akītīnīhī nepemaitīwī waapoho nesaihī amī Autaahaatīho sahī maipīhaiwa kiyohipīwaiwa nesamaitaise,” undataase.

5 Aihī sura isīhiya yapīpatī Judiyaahandamī aunahīpīhaiwa nahatewaaraahapīhiyaunī amī Jerusaremīhanda bimohiyīhiya nahatiyaunī Jonīhoaapīhī komī pīwīha atitaatiwī niyawaayopo. Naiwi Jonīhomī pīwīha atisawaawi kiyaami maipīhaiwa ausaahauhī Jonīho waapīhaati Jorītanīhaata baawusataise.

6 Jonīho sura maasapīho kamerīhandamī atītatī nausohaati niyohore. Iyatī tapaatīpīhounī apīpaamī mwaahounī nanataise. Iyatī Jonīho yamepatī autaahī komī bwandīpataapīhī wīsasanahore.

7-8 Iyatī isīhiyai pīwīha ausaatī satatī kaundataase. “Utaaho wo nīngi nanītipīhaati apīpaahī awaisīho nīsī ipotī napītaise. Iyataatī nīnī awaisīhonīnīndaahandi kandi ko nīngi nanītipīhaati apīpaahī awaisīhore. Iyataatī nīnī komī otīpīpatīhonīnīndaahandi kandi otīpīpatīhiyaamī kiyohipatī kaindi nambītītī komī asuipatī nausohaumaamaito. Amī

ninīhi nehi waapohora sangi baasusataayoni amī Jisaasiho hi sangisi Autaahaatīhomī Itipīhora baasusonihī sahi noaipapi ko Autaahaatīhomīhiyaatimatītaapo,” undataase.

*Kīma Piwīma Jonīho Jisaasihoai
Baawusindīhandapīhaare
(Matiyuho 3:13-17; Rukīho 3:21-22)*

9 Aihī suraanīhi Jisaasiho yapīpatī Garirihandamī aunahīpatī Nasaretīhanda namasi nasati Jonīhoaapīhi noaipasīhi Jonīho waapīhaati Jorītanīhaata baawusataise.

10 Siyatī Jonīho Jisaasihoai baawusihī Jisaasiho nehīhaati notataaheti jata yamīhapatī tīwatawamasīhi jataise. Aihī Autaahaatīhomī Itipīho koho dīpīhomatiyati autaahapi pīrīruti nasati Jisaasihomīheti bindataise.

11 Aihī pīwīha wa yamīhapatataatīhapi Autaahaatīho Jisaasihoai saundataase. “Kīnyī nisī Maasīhīhonjītinīhi maarīho nahīnyati amīgi maarīho wīhiwataati kinyapi ninī maari-tataayo,” undataase.

*Kīma Piwīma Bwaasīrīhīri Ko Napitaise Tatī
Jisaasihoai Nunjesītīhandapīhaare
(Matiyuho 4:1-11; Rukīho 4:1-13)*

12 Aihī sura ketinīhi Autaahaatīhomī Itipīho Jisaasihoai numwaasi yapīpatī isīhiya iwīwīrīho owehata notaise.

13 Siyatī notī isīhiya iwīwīrīho owehapīhi bimihī waatīho wo sanawihī wo nusaipataise. Siyatī asisīha utaarīhandetī bimihī Bwaasīrīhīri Jisaasiho Autaahaatīhomī pīwīha nemaso amī napitaise tatī nunjenataise. Siyatī Jisaasiho

kohasipihoaисатаахиhi bimih Autaahaatihomi
otipipatihiya yamihapataatihapihiya napiw
koai anditwip iwitataamanawaayopo.

*Kima Piwima Jisaasiho Otipipati Namasati
Garirihanda Autaahaatihomi Piwih
Ausaasitihandaphaaare*
(Matiyuho 4:12-17; Rukīho 4:14-15)

¹⁴ Jonīho ishiyai waapohora baawusisih
aimi napwinjih Jisaasiho Garirihanda niyataise.
Niyati Autaahaatihomi piwih ishiyai
iwitatamanitandih ausaat kaundataase.

¹⁵ Ausaat Isihiya usihiya asihiyai saundataase.
“Autaahaatihio ishiyai iwinjaati bimindihandi
ausaimaninat waati noaipaitandi wan kimura
akururandaati aimi nasat detindaise. Isi sahi
maipihaiwa kiyohiwaiwa namasi japihi nepe-
maitiw Autaahaatihomi piwih gaaha wanha
baiwi giwunyaapise,” undataase.

*Kima Piwima Isihiya Murimurapi
Jisaasiho Gaatihi Kiya Koai Nuwipinjai
Niyohitihandaphaaare*

(Matiyuho 4:18-22; Rukīho 5:1-11)

¹⁶ Jisaasiho sata kaundamapi durihiri
Garirihandainapi niyataise. Niyati utahuri
wuri saingiho saaho ikihi araiho kipwintihonih
noaitaatihih durihiraatih taami timasih
kuri usonataise. Saahom ambipati
Saimonihore. O saingihomi ambipati
Endiruhore. Kuram otipipati kaimi bimipati
araiho noaitaatihihat kaimi bindamaahure.

¹⁷ Aih Jisaasiho kuri saundataase.
“Isihiya nisihiyaimatitaatihiyai
numwaitaatimihandaphi nin sahuraasangi

kaindisasitaani n̄ngi nanipinjai namise," undataase.

18 Uta kuri kaundih̄ ket̄ kuraanih̄ kuri atim̄ ikih̄ araiho nosihih̄ kapih̄ ahotih̄ namasi Jisaasihoai nuwipinjai niyamaise.

19 Aih̄ Jisaasiho wonji niyatosati jata Jemisihiotih̄ sainḡho Jonih̄otih̄ kuri kopuhoti bindama taami ikih̄ gw̄n̄im̄ tit̄hemasih̄ winjataise. Sur̄ utaasur̄ Sepetihom̄ mwaahure.

20 Aih̄ Jisaasiho kuri iwinjatosa gaatih̄ kuri kuram̄ sap̄hoaisuni ot̄p̄pat̄hiyaisuni namasi Jisaasihoai nuwipinjai niyamaise.

*Kima Piwima Utaaho Womi Omanititih̄
Itipiho Maipiho Bimih̄ Jisaasiho
Nemwasitihandap̄haare*

(Rukīho 4:31-37)

21 Jisaasihiotih̄ kingwaasitihi naiwi aunahi pa witi katam̄ amb̄ipati Kapaniyamihanda bimauhi asis̄ha waiwa sanausotaise. Sanawih̄ Judaahiyaanam̄ Sapaatihandeti* Jisaasiho aŋaaŋi piw̄haapi (Autaahaatihop̄ giwunyaapi) isih̄iya ahoyanoahaanaaŋi nandaati isih̄iyai piw̄ha ausaat̄ kataunjataise.

22 Kataunjih̄ piw̄ha atiwi sohiyih̄iya komi kataunjindihandapi waati yaiw̄imawaapo. Isih̄iya amit̄ha gaahaiwaisahiya Judaahiya sawanaam̄ wiñhap̄pa kat̄wunjohiyih̄iya amatiyat̄ kataunjataamaise. Owetise. Koh̄ Autaahaatihom̄ wat̄p̄handisahos̄ kandi wat̄p̄handaah̄ kataunjataise.

* **1:21:** Sapaatihand̄ sand̄ asis̄ha saararehura Judaahiya ikinohururaare.

23 Sura utaaho wo komīhatihī itipīho maipīho bindata ami iwinjatihīho sandī anīndaatihī bindataise. Bindata sata gandaase.

24 “Nasaretīhandaahapī Jisaasihone kīnyī nehī Autaahaatiho maaritimbīpaahīhi kaimbīhonjītihi nyahī aimī gisonaahiyaaane. Isī kīnyī nyangi nanyopīsasītaapi napaapi napise? Nehī nyainjase?” undawaatopo.

25 Saundauhi Jisaasiho itipīho maipīhapai waapīhīta saundataase. “Sahī utaamoai namasi kaahaamaatiwī nehī bīpi noaipasi nuwīse,” undataase.

26 Sata kaundihī itipīho maipīhapa utaahoai nepī waati ahowiwī kīsīhīsiwī waati kaahaatīmī noaipasi nowaayopo.

27 Itipīho maipīhapa Jisaasihomī pīwīha atīwiwī bīpi noaipasi niyauhi isīhiya sandī mmonawa nahatiya yaiwīmapī maarīho owesuetihī sawana sanawaatopo. “Kīmandī wanī napindi noaipasītīho? Kīmomī kanyatindīmandī wanīhandī wipetahandi watipīhande. Iyatī ami itipīho maipīhapai waapīhīta kaundihī bīpi atīwiwī utaahomīhetapī noaipasi nowaayopo,” tīwī kanawaatopo.

28 Siyatī Jisaasiho kaindīhandapī pīwīha yapīpatī Garirihandamī aunahīpa nahatewaara nesi kanīwī gaamawaayopo.

*Kīma Pīwīma Pītaahomī Sanohaa-
maatamī Timbīpa Jisaasiho Nemwati
Tītīhīwīsītīhandapīhaare
(Matiyuho 8:14-15; Rukīho 4:38-39)*

29 Siyatī Jisaasiho itipīho maipīhapai nemwasīhī ami kandi anjīndī namasi noaipasi titīhī Saimoniyī Endiruyaamī aŋaaŋtī nandaawaayopo. Aihī ami Jemīsiyī Joniyaisangi maasi nomaise.

30 Sura Saimonīhomī sanohaamaati sisīha nusoapati yaawihī nanototihīhuraasī kaatapi ketī apaipi Jisaasihoai kaundawaayopo.

31 Kaundauhī Jisaasiho kaati nanototimbīpīhi niya ikwīrī iwiwatī titīhīwisīhī kaati sisīha nusoapasi titīhandī busoatī owesuendaise. Aihī kaati Saimonīhomī sanohaamaati kiyaapi nadapa turīhatī turīmanataise.

*Kima Piwīma Isīhiya Timbīpaisahiyai
Kiyaamī Timbīpa Jisaasiho Nemwati
Titīhemwasitīhandapīhaare*

(Matiyuho 8:16-17; Rukīho 4:40-41)

32 Aihī kura asahataahura ipīho aimī namaatipati asisīha napandosīhī isīhiya timbīpaisahiyaisuni ami isīhiya itipīho maipīhapa netī daahī ipīhatisa bimisawīhiyaisuni numwaasi Jisaasihoaapihī nasawaayopo.

33 Aunahīpa sataahapīhiya nahatiya aŋaaŋjamī maasometeti masapīpīhi ahoyanawaayopo.

34 Isīhiya timbīpa kahapa kahapaisawīhiyai nemwa titīhīwiwa itipīho maipīhapai netī natausaasataise. Iyataati itipīho maipīhapa Jisaasihopī Autaahaatīhomī Mwaahoso tīwī usonīwī gwīnyaahauhī Jisaasiho, “itipīhonjī maipīhonjī kaahaamaatīme,” undati maahomwaanjī netī nuwisapuwataise.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Yapipati Garirihan-damī Aunahipihaiwaara Daayatī Piwīha Ausaati Kaundindihandapīhaare
(Rukīho 4:42-44)*

³⁵ Asisīhaatīhi bowitandī asisepasīhi Jisaasiho nanosipipīhi namasi niyatī isīhiya oweta watīminihapīhi Autaahaatīhoai piwaundatī gaapundataase.

³⁶ Siyatī gaapundatī bimihī Saimonihounī komī naisīhiyauntī Jisaasihopī daapi naiwī Jisaasihoai usonawaayopo.

³⁷ Usoniwī Jisaasihoai saundawaatopo, “Isīhiya nahatiya kinyapi maahapīhe?” tiwī daawaayopo undawaatopo.

³⁸ Undauhi Jisaasihomīha piwīha wihoaanjīha kiyai saundataase. “Nīnī piwīha ausaitandī napītīhoninisi amī aunahipihaiwa detī ahettīwaiwaaraahapi nutīhaawo nīnī piwīha ausaatī isīhiyai kaundītaano,” undataase.

³⁹ Sata Jisaasiho kaundamapaahī yapipati Garirihandamī aunahipī nahatewaara gaamatī daayatī kiyaamī aŋīhaiwa kaiwaapīhi piwīhaapī† ahoyanohipipīhi Autaahaatīhomī piwīha ausaatī kaundataase. Ausaati kaundatī isīhiyaamīhetī itīpiho maipīhapa bimimbīpai netī tahamanausoaasatī nemwataise.

*Kīma Piwīma Utaaho Womī Asaaha Pisapīpa Jisaasiho Nemwasitīhandapīhaare
(Matiyuho 8:1-4; Rukīho 5:12-16)*

† **1:39:** Amī aniwa saiwa Autaahaatīhopī gīwunyaapī gaapundohīwaiwaare.

40 Utaaho wo asaaha pisapīpaisaho nasati Jisaasihomī utatototī atotipīwesati bindataati Jisaasihoai sata nunjenataise. “Kīnyī nisī asaaha pisapīmba nepinīmaitaapaahi kīnyīhandisi nepinīmape?” undati nunjenataise.

41 Siyatī nunjesihī Jisaasiho kopī maarīho asipīwihi namati ikwīri komīhetī ahīwisataati saundataase. “Kīnyī asaaha pisapīmba nehitāitandi gaare. Isī kīnyī noaipapi yaumbwimaninīpi gaahonjimate,” undataase.

42 Jisaasiho sata kaundihī ketī kuraanīhi komī asaaha pisapīpa owetihī noaipati gaahondaise.

43 Aihī Jisaasiho koai pīwīha watipīha sata kaunda natausaasataise.

44 “Kīnyī baimbi atime. Isīhiya usaisī kīnyī asaaha pisapīpa nehitāmahohitīhandapi aho nenīmasihe tipī usaisī apīpaahi wīndī kamundīme. Nehī titihī konjīnīhi numbwi utaaho pīrisiho isīhiyaamī maipīhaiwaapi Autaahaatīhoai dīpumanitandi nandapa tīhisīhoaapihi noaipape. Koaapihi noaipapi kīnyī ambipati nunjapi nandapa wapa nunye. Nunyamīhi Autaahaatīhoai dīpumanitandi ko tahane Mosesiho katati ahaisīhetī jaopeihīrato. Saimbi kaisamīhi isīhiya gi gisonawa komī pisapīpa aimī owesuendaise tīwī gisondaatiwo,” undati natausaasataise.

45 Sata Jisaasiho kaundihīhandi kandi kohī notī isīhiya nahatiyai ausaati nahataapīpihi kaundati gaamataise. Aihī Jisaasiho sandapi namati aunahīpīhaiwaara isīhiyaamī ndīhetī namoaipase. Owe. Nehīhapīhi isīhiya owe-hapīhi bimihī isīhiyaahīhi mīhopi mīhinapīhiya

koAAPihi nasawaayopo.

2

*Kima Piwima Utaaho Wo Ikwauhîri
 Biwateti Namîhatati Napohoai Jisaasiho
 Titihemwasitihandapîhaare
 (Matiyuho 9:1-8; Rukîho 5:17-26)*

¹ Asisîha aimî waiwa sanaihî Jisaasiho japîhi Kapaniyamîhandaahapî nasataise. Japîhi napihi isîhiya Jisaasihopî aimî japîhi nasataise tiwî kanîwi gaamataawaayopo.

² Saiwî Jisaasiho aimî yamore tiwî atisawaawî isîhiya taahiyîhiya napîwi ahoyanawaayopo. Isîhiya anjaanjamî detî maasomwaanîsangi tisaitîwi sisipa yondaise isîhiya nandaitîhira daihîra apîpaahî owetato. Aihî Jisaasiho Autaahaatîhomî pîwîha kiyai ausaatî kaundataase.

³ Aihî isîhiya murîmurî utaaho wo komî ikwauhîri namîhata biwatehoai gwîtîhotî ahiyawî tipwinji Jisaasihoaapîhi nasawaayopo.

⁴ Tipwinji napîwi Jisaasihoaapîhi nandaito tiwî mmonawa isîhiya tisaitataati nandaitîhira daihîra apîpaahî owetihî namapi anîhandamî anîtaupwataatîhi koai nesi yamwaawaayopo. Nesi yamwaapi mîhasinî anîtaupwataatîhi bitotawa titîhi Jisaasiho bitosisisini anîtaupwa nawataawaayopo. Nawataposawi utaaho gwîtîhotî kiyati nanototihî wirîhîreti mîhatîhi Jisaasiho bitosipipîhi nusoasawaayopo.

⁵ Isîhiya siya Jisaasihopî utaaho watîpîhosî nga utaamo kîmoai titihemwaitaise tiwî gîwunyaahohîtihandî Jisaasiho usonataise.

Usonataat† utaaho ikwauhīrī namīhatisīhoai Jisaasiho saundataase. “Nīsī maasīho kinyī maipīhaiwa nahatewa nīnī aimī nehīmataayo,” undataase.

6 Sata Jisaasiho kaundihi† isīhiya usa Judaahiyaamī wīnīhapīpa katīwunjohiyīhiya sa pīwa atisawaawī kiyaamī maarīhoaatihapī saiwi gwīnyaawaayopo.

7 “Kīmo satindīmandī, ‘Maasīho kinyī maipīhandī nīnī aimī nehīmataayo,’ tindīmandī napaapīse? Autaahaatīhohīhī nga maipīhaiwa nemwaitaise. Isī kīmo utaamo nīnī Autaahaatīhonīniso tatī Autaahaatīhopī sisīpīhīndaase,” tīwī kiyaamī maarīhoaatihi omanītītīhapī gwīnyaapenawaayopo.

8 Saiwi kiya mīmaipaiwī gwīnyaapenīhauhī Jisaasiho ketī usonataise. Usonatoso kiyai saundataase. “Sahī samī omanītītīhapī napaapī saiwi gwīnyaapenīhopo?

9 Pīwaamairī kīmairamī maahīwa nga napaisīhaatītaise? Nīnī utaahoai saundītī, ‘Kinyī maipīhaiwa nehīmataayo,’ undītandīhaaro e ‘Kinyī yutīhīrī gwaumbwī nanopotīngīrīhīrī dopī nawopī isīsi numwe,’ undītandīhaaro?

10 Isīhiya Autaahaatīhomīhiyaimatītaatiwīhiyaamī saaho Awaisīho jīho isīhiya nahatiyaamī maipīhaiwa nemaitandīhoe tīwī mmonīwī gwīnyaitaatiwī nīnī nasīsītaanī jasawise,” undataase. Saundatosatī Jisaasiho ikwauhīrī bīwatetī namīhatisīhoai saundataase.

11 “Nīnī gisī kinyī yutīhīrī gwaumbwī nanopotīngīpīpa dopī bitotapa nawopī isīsi numwe hītataato,” undataase.

12 Aihî isîhiya ikwauhîrî bîwatetí namîhatisîhoai baiwî iwinjasauhî ko dotî nga itîpiwatî bitonda komî yutîhîrî nawotî isisi kiyaamî ndîhetî aimî ketî naihî usonawaayopo. Aihî isîhiya sandî mmonawaawî aungwohandî waati yaiwîmawaayopo. Yaiwîmapî Autaahaatîhomî ambîpatî mepî autaahepumwawaayopo.

Kîma Piwîma Utaaho Wo Komî Ambîpatî Ripaihoai Jisaasiho Gaata Numwaati Nîngi Nanipinje Undindîhandapîhaare

(Matiyaho 9:9-13; Rukîho 5:27-32)

13 Jisaasiho jîhara durîhîrî Garirihandainî taati naihî isîhiya taahiyîhiya iwinjaposawî napîwî Jisaasihoaapîhî ahoyanîhauhî Jisaasiho Autaahaatîhomî piwîha kataunjataise.

14 Siyatî piwîha kataunjamapi notî anjî wiîndaapîhî mmonata utaaho wo komî ambîpatî Ripaiho Arîpiyaasihomî mwaaho bimihî usonataise. So Ripaiso Romîhanda Gamanîhomî otîpipatî kaitandîho nawîho taakisihandi nesîhore. Isî koai Jisaasiho saundataase, “Kînyî dosisî nîngi nanipinje,” undataase. Undihî Ripaiho Jisaasihomî piwîha attîwisati ketî dosi Jisaasihoai nuwipinjataise.

15 Aihî Jisaasiho Ripaihomî anjaanjî nandaatî maasî Ripaihoaisati nandapa nanataise. Romîhanda Gamanîhomî otîpipatî kaitandîho nawîho nehohiyîhiyaatihî amî isîhiya maipîhatîma isîhiya usoniwî namahohîtîmatîmaatihî Jisaasihoai nuwipinjai taahiyîhiya niyohiyîhiyaatihî Jisaasihotihî amî

komī otipīpatīhiyaatihī bindawa nandapa nanawaayopo.

¹⁶ Saiwī Jisaasihoaisawī maasī nandapa taawī nanīhauhī Judaahiyāamī wīnīhapīpa katīwunjohiyīhiya Parisihiya usonawaayopo. Usonawa Jisaasihomī otipīpatīhiyai saundawaatopo. “Kīmo Jisaasimo isīhiya maipīhiya gamanīhomī otipīpatī kaitandīho nawīho nehohiyīhiyaunī amī isīhiya maipīhatīma isīhiya mmonīwīmahohitīmatīmisa nandapa napaapī nainje?” undawaatopo.

¹⁷ Aihī Jisaasiho pīwīha sa atisataati namati wihoaanjīha sata kaundataase. “Isīhiya timbīpa owehiya ainahiyīhiya dokītaahoapīhi nowaamaayopo. Iyataati isīhiya satīwī, ‘Nyahi maipīhaiwa kamaayaati gaahiyaanīne,’ tīwī genanīhohiyīhiyai japīhī gandi numwaitandi napītīhonīnīmaahe. Sīkatīma maipīhatīma isīhiya mīmaipaiwī usonīmahohitīmatīmaamī maipīhaiwa nemwatī japīhī gandi numwaitandi napītīhonīne,” undati Jisaasiho kaundataase.

*Kīma Pīwīma Nandapa On-aayohitīhandapīhaare
(Matiyaho 9:14-17; Rukīho 5:33-39)*

¹⁸ Aihī asisīha waara Jonīho* Isīhiyai Baawusisīhoai nuwipinjawī ko kaiwaiwa mmonīwī nepī kaiwī nuwipinjohiyīhiyaatihī amī isīhiya Parisihiyaatihī Autaahaatīhopī gaapundītaatiwī nandapa onaayawaayopo.

* **2:18:** Jonīho Isīhiyai Baawusisīho so Judaahiyai Jisaasiho (Mesaiyaaho) napītaise undati pīwīha ausaati kaundataase (Maakīho 1:4-8).

Aihī isīhiya usa Jisaasihoaapīhī naiwī noaipapi koai satīwī nunjenawaayopo. “Isīhiya Jonīhomī otīpīpatī mmonīwī nepī kaiwī koai nuwipinjohiyīhiyaatihi ami Parisihiyaamī otīpīpatī mmonīwī nepī kaiwī nuwipinjohiyīhiyaatihi Autaahaatīhopī gaapundītaatiwī nandapa onaayawaayopo. Onaayauhīhandī kandi ami gi nangipinjawī kinyītī otīpīpatī mmonīwī nehohiyīmiya napaapi onaamaayopo?” undīwī Jisaasihoai nunjenawaayopo.[†]

19 Aihī Jisaasiho kiyai wihoaanjīha pīwīha sata kaundataase. “Utaaho apopaati netī wīraitandi tīmetisīho komīhiyaisati maasi bimonīhi komīhiya nandapa wīndī onaamaitaapo. Owetītaise.

20 Amī ko apopaati netī wīraitandi tīmetisīhoai isīhiya numwaasi naisaihī ami ko komī naishīhiyaisati wīndī bīmimonīhi sura komī naishīhiya nandapa onaitaapo.

21 “Utaaho wo yutīhīrī napwīrinīhonīhura gwīndandi asīrīhīrī ahiyatī namīhawatī wīndī gīmwīndaise. O siyatī jahīrīhīrisati namīhawatī gwīnīhonaahī asīrīhīrī watīpīndaati jahīrīhīrī jīhī napwīrinjonyonji nusatipīhaati waahīwatī awaindī napwīrīndaise.

22 Utaaho wo waapoho niwītandīhura wipati pusa napuwahata waapoho asoho niwataamaise.

[†] **2:18:** Judaahiya Autaahaatīhoai pīwaundiwi nahowiwi gaapundītaatiwīhura asisiha wiweti nandapa namaaniwī onaiwīhiyaare. Aiwi ami kiyaamī maarīho wapaapi asipaitaatīwīhura nandapa namaaniwī namapi nehi bimaawihiyaare.

Owetise. O amī wipatī siyatī pusa aimī na-puwahati maipihata nihonaahī wīndī biyatī jīmaitaise. O utaaho wo wipatī asipata waapoho asoho niwataataahī wīndī aŋumāawatī biyatī jīpiyonihī nga maarīho witatī nandaise,” undatī Jisaasiho kiyai kaundataase.

*Jisaasiho Asisīha Sapaatīhandamī Awaisīhore
(Matiyuho 12:1-8; Rukīho 6:1-5)*

23 Asisīha wa Sapaatīhandeti Jisaasihotihī komī otīpīpatīhiyaatihi osaataati maasi daiwi bitopī nowaawi komī otīpīpatīhiya nandapa wapa witīhandī kīpowaayopo.

24 Saiwi kīpwauhi isīhiya Parisihiya usonawa Jisaasihoai saundawaatopo. “Kīma asisīha ikīndīhaaha Sapaatīhandeti kīmiya isīmiya gi nangipinjawī kīnyī kaingīwaiwa mmonīwī ne-hohiyīmiya nyami wīnīhapīpa Sapaatīhandeti otīpīpatī isīhiya wīndī kamaiwīse timbīpa nepī nopisātwī nandapa napaapi kīpwopo?” undīwī Jisaasihoai kaundawaatopo.

25 Aihī Jisaasiho wihoaanjīha kiyai sata kaundataase. “Jīhura Daawitīho nandapa nandandīhapa owetihī komīhiyaisa jaumasīhī kaindīhandapī sahi piwīha awītīwī mmonīwī gwīnyaapihiyaato?

26 Siyatī Daawitīhounī komīhiyaunī jīhura jaumasīhī niyatī Abaiyataahoai bīretīhandī nepo undihī amī Abaiyataaho nandaati nandapa bīretīhandī Autaahaatīhomī ndīhetī ahotītandī ahiyohītīhandī netī numwihi ko nanataise. Sura pīrisīho Abaiyataaho bimihīhuraare. Sapa nandapa bīretīhandī

is̄hiya neh̄hiya nep̄i nandaatiw̄ihapaamahe. Owe. Neh̄ P̄risihiyah̄ih̄i nandaatiw̄ihapaare. Saitaat̄iw̄ihapaatih̄hand̄i kandi Daawit̄ho net̄ nanati ami kom̄i is̄hiya koaisaw̄tohohiȳih̄iayi numwihi nan̄hopo,” undataase.

27 Saundatosati ami wa saundataase. “Asis̄ha Sapaat̄ihandi is̄hiya nep̄i itataman̄itaatiw̄i Autaahaat̄ho kiyati ahiyataamaise. Owetise. Asis̄ha Sapaat̄ihandi is̄hiyai net̄ iw̄itataman̄itand̄i Autaahaat̄ho kiyati ahiyataise.

28 Is̄ N̄ni Autaahaat̄hom̄i Is̄hiyaami Saahon̄ni Awais̄hon̄ni J̄hon̄ni asis̄ha sa Sapaat̄ihandi kaindi ahiyoh̄hon̄nis̄ ami n̄ni niwahon̄ni asis̄ha sa Sapaat̄handam̄i awais̄hon̄ne,” undataase.

3

*Kima Piwima Asis̄ha Sapaat̄handeti
Jisaasiho Utaaho Wo Ikw̄iri Nam̄hatat̄i
Biwates̄hoai T̄t̄hemwasit̄ihandap̄haare
(Matiyuho 12:9-14; Ruk̄iho 6:6-11)*

1 Aih̄ Jisaasiho japih̄i anjaanj̄i piw̄haapi is̄hiya ahoyan̄iwi ami Autaahaat̄hop̄i gw̄inyaapi gaa-pundoh̄pi p̄ih̄api niyataise. Niyat̄i nandaati mmonata utaaho wo kom̄i ikw̄iri nam̄hatat̄i biwateho sap̄ih̄i bimih̄i usonataise.

2 Aih̄ is̄hiya usa Jisaasihoai iwinjataawaayopo ami uta ikwi biwatesoai Jisaasiho asis̄ha Sapaat̄ihandeti t̄t̄hemwaso tiwo. Am̄i Jisaasiho koai t̄t̄hemwahonaah̄i kinyi sand̄i asis̄ha ik̄naati Autaahaat̄hop̄i giwunyait̄haaha

Sapaatîhandi nepi nopusasipi kiyapaise undiwî kaundito tiwo.

³ Aihî Jisaasiho ikwîri namîhatati biwatesîhoai saundataase. “Kînyî dopi kîmbîhi isîhiyaami ndîheti nambî bitose,” undataase.

⁴ Saundatoso isîhiya nahatiyai ko sata nunjenataise. “Asisîha Sapaatîhandetî gaahati kaitîhaawo e maipîhatî kaitîhaawo? Isîhiya yaawati naanjîhaiwa nehohiyîhiya itatamanînîwî nga bimîtaatîwî nyahi kiyai iwîtatamanîtîhaawo e daahi yaawîhaiwa nunyaatî siyîhiyai tiwaamaitîhaawo?” undataase. Aihî kiya wihoaanjîha wa kamundîwî kaunditîha owetihî nehî jataawaayopo.

⁵ Aihî Jisaasiho nahatiyai iwinjataati apousataise. Apowindîmandî kiya Sapaatîhandapi waati gwînyaawaawi utaahopî wîndî maarîho asîpîmaawisauhi usonataate. Aihî Jisaasiho ikwîri biwateti namîhatati maipîtisîhoai saundataase. “Kînyî kinyî ikwîri titîhipî mbape,” undataase. Undihî ko atisati komî ikwîri titîhiwatî mbasîhi ketî kuraanîhi noaipati gaatatî sawanyînjapîhîrîndaise.

⁶ Siyatî Jisaasiho kaihi isîhiya Parisihiya usoniwîmapî nuwî ketî awaisîho Erotîhomîhiyaisawi Jisaasihoai twîtaatîwîhandapi piwîha kanawaayopo.

*Kîma Piwîma Isîhiya Taahiyîhiya Durîhîri
Garirihandaini Ahoyanotîhandapihaare
(Rukîho 6:17-19)*

⁷ Aihî Jisaasihotihî komî otîpi patîhiya komî otîpi patî mmonîwî nepi kaiwi

nîwipinjohiyîhiyaatihî durîhîri Gariri-handainapî kapîhi namasi nowaayopo. Niyauhî ami isîhiya taahiyîhiya wîrisandîhandî Garirihandaahapîhiya Jisaasihoai nîwipinjai nowaayopo.

8 Isîhiya Jisaasiho kaiwaiwaapi pîwîha atiwî newaawi yapîpatî Judiyaahandaahapîhiyaatihî ami aunahîpatî awaipati Jerusaremîhandaahapîhiyaatihî ami yapîpatî Itumeyaahandaahapîhiyaatihî ami yapîhaiwa waapîhaati Jorîtaanîhaataihoaanj ahetiwaiwaaraahapîhiyaatihî ami yapîpatî Taiyaahandaahapîhiyaatihî ami yapîpatî Saitonîhandaahapîhiyaatihî taahiyîhiya wîrisandîhandî Jisaasihoaapîhi nasawaayopo.

9 Nasauhî Jisaasiho usonata isîhiya taahiyîhiya wîrisandîhandî ahoyanîhauhî namati komî otîpîpatîhiyai saundataase. “Isîhiya taahiyîhiya waati ahoyanawaayowî nisîhinî waati nasawaawi nepî nîhipî nîhawîtaawî kopuhotî yandîhi durîhîraatîhi bindata pîwîha ausaatî kaundîtaani kopuho wo nepî nîmanîwîse ami isîhiya nîngi wîndî nepî nîhipî maanîhiwîto,” undataase.

10 Jîhi isîhiya usai kiyaamî timbîpa nemwatî titîhemwasîhi usopîhiyaasi kandapî ami usa timbîpaisahiya koai numwîhatîwî uwiwîtaatîwî komîhini detî detî nasawaayopo.

11 Aihî itîpîho maipîhapaisawîhiyaisangi nuwî detî Jisaasihomîhini tîmahiyawî ahosauhî itîpîho maipîho isîhiyai timbîpa nunya bimisîho kiyaamîhetapî waati kaahaata Jisaasihoai saundataase. “Kînyî Autaahaatîhomî

Mwaahone,” undati kaundataase.

¹² Sata itipīho maipīho kaundihī Jisaasiho itipīho maipīhapai, saundataase. “Itipīhonjī maipīhapaaranjī nisī ambīpatī isīhiya nahatiyaamī ndīhetī ausaapi kamaatīme,” undati watipītati nīwisapuwatī kaundataase.

*Kima Pīwīma Jisaasiho Komi
Otīpīpatī Kaiwaiwa Mmonīwi Nepī Kaiwī
Nīwipinjohiyīhiya Sawana Otīpīpatī Namīhanīwi
Kaitaatīwi Natausaasitandī Netī Ahoyatī
Namīhainjītīhandapīhaare*
(Matiyaho 10:1-4; Rukīho 6:12-16)

¹³ Jisaasiho niyatī nasaamana sisīhoaasīnī bindata komī gwīnyaati maaritatī numwaasawīhiyaapi gandaase. Gaatihī kiya nuwī Koai winjawaayopo.

¹⁴ Jisaasiho isīhiya koaisawī maasītitāatīwunī amī Autaahaatihomī pīwīha awusaitāatīwī gaata numwaasawīhiya 12 kaiwī ikwīmaindīmwītihī auhīramī yahurītahiyaare. Isī kiyai Jisaasiho ambīpatī wītī asīpatī satati, “aposerīhiyaate,” unda ambīhundataase.*

¹⁵ Amī ko kiyai itipīho maipīhapa isīhiyaamīhetapī nemaitaatīwī watipīhandī numwītandī gaatatī numwaataise.

¹⁶ Iyataati Jisaasiho komī otīpīpatīhiya ikwīrī maindīmwītihī amī auhīramī yahurītahiya 12 kaiwīhiyai namīhainjawīhiyaamī ambīpatī

* **3:14:** Satī ambitī aposerīhiyaate undindīmandamī tanyaaha siyate, “Nīnī otīpīpatī kiyonīhī nisonīwī nepī kiyohīpatī sawanaati kaitaatīwī nandisoaasataayo,” undati ambīhundataase.

kimate: Wo Saimonīhoe. Amī koai Jisaasiho ambīpatī wītī Pita unda nusoaasataise.

17 Aihī amī wurī Jemīsiyi Joniye. Surī Sepetihomī mwaahure. Amī kuri Jisaasiho ambīpatī wītī Boaanesesihuraahe undatī ambīhundataase. Satī ambitamī tanyaaha “asoahaamataimīhuraahe,” undataase.

18 Aihī amī usa kīmiyaare: Endīruho Piripīho Batīromiyuho Matiyuho Tomaasiho Arīpiyaasihomī mwaaho Jemīsiho Taatiyaasiho Saimonīho isīhiya Jerotīhiyaamīhotihī,

19 amī Judaasiho aunahīpatī Kariyotīhandaahapīhotihī siyaare. Judaasiho so Jisaasihoai ipotīhura komī tiworaسامی ikwīraatīmasīhore.

Kīma Piwīma Isīhiya Jisaasihopī Berīsepurīhomī Watīpīhanda Otīpīpatī Kiyataise Tohitīhandapīhaare

(Matiyuho 12:24-32; Rukīho 11:14-23, 12:10)

20 Aihī Jisaasiho kaundatī kiyamapī aŋāŋjī nandaasīhī amī isīhiya taahiyīhiya waati ahoyanīhauhī Jisaasihounī komī otīpīpatīhiyaunī nandapa nandaatīwīhandī owe.

21 Aihī Jisaasihopī isīhiya satīwī, “Ko nandapa wīndī nandandīhandī owetauhī,” amī komī saingga sanaapwīsa amī sanaatī atisawaayopo. Saiwī atisawaawī, “Ko naharisataise,” tīwī gwīnyaapi koai numwaitaatīwī nowaayopo.

22 Aihī isīhiya Judaahiyaamī wīnīhapīpa katīwunjohiyīhiya Jerusaremīhandaahapī napīwī Jisaasihopī sataawaatopo. “Kīmo utaamo Berīsepurīho Bwaasīrīhīrisahore. Iyatī

Berisepurîho itipîho maipîhapaamî mitîhomî watîpîhanda Jisaasiho itipîho maipîhapai nemataise,” tawaatopo.

²³ Satauhî ami Jisaasiho isîhiyai numwaati netî ahoyati pîwîha netî sîwipati sîtorihandî nepe-maahtiwatî kataunjataise. Iyatî saundataase, “Bwaasîrîhîri ami Bwaasîrîhîri napitiyatî nemaitaise?

²⁴ Iyataati ami isîhiya yapîpatî naasaipitaahapîhiya tunnawaawaahî baiwî wîndî bîmimîtaapo.

²⁵ Iyataati ami wusasi nususasi sawusasi tunnawaawaahî tunniwî natapaatiwi wîndî nga bîmimîtaapo.

²⁶ Iyataati Bwaasîrîhîri wihîwihoaanjî natapaatatesi sawandîri tunnataataahî wîndî anditîmitîtaise. Anditîmitatî netî nopîsasînatî owetîtaise.

²⁷ “Iyataati utaaho wo watîpîhomî añaanji ami utaaho wo topîtaata nandaati ikîpîpa ikona namaitaise. Owetîtaise. Nehî jîhi añaanjamî satîhoai anîtisa wîrîhîra wîsasati ahiyatosataahî nga komîhapa ikona naitaise.

²⁸ “Nînî kîmandî akîtînîhi sangi kasatîtaano maipîhaiwa nahatewa isîhiya katîwi kiyohîwaiwa Autaahaatîho nga nemwaitaise.

²⁹ O ami isîhiya Autaahaatîhomî Itipîho Gaa-hopî maipîhaiwa katîwi sisipîtawaawaahî sandîkiya sisipîtotîhandî Autaahaatîho wîndî nemamahonîhi kandînîhi ahotîtaise,” undataase.

³⁰ Jisaasiho sata kaundindîmandî isîhiya usa kopî itipîho maipîhoaisahore tauhî kandapunje.

*Kîma Piwîma Jisaasihomî Sanaatî Saingoya
Akîyîhiyaapîhaare
(Matiyuho 12:46-50; Rukîho 8:19-21)*

³¹ Aihî Jisaasihomî sanaatunî amî saingoya sanaapwîsauni napîwi ipaahaapî bitotawa Jisaasihopî noaipasi nasane tîwi pîwîha nusoaaasawaayopo.

³² Iyauhi isîhiya taahiyîhiya Jisaasihoaisawî maasî mîhatîhi anîtîhi koai otaatemapî bindawa saundawaatopo. “Kinyî kînaatî kwînyîhoya kînaapwîsa kîmiya ipaahaapî bitotawa kinyapî taawî gaataawaayopo,” undawaatopo.

³³ Saundauhi Jisaasiho komîha wihoaanjîha kiyai saundataase. “Nisî naatî nisî nîhoaarisâ naapwîrisa diye?” undataase.

³⁴ Saundatosâ kaanjî anjaanjî maasî Jisaasiho sawîhoaisawî bimohiyîhiyai winjataise. Iwin-jatataatî saundataase. “Kîmiya nisî niya nisî nîhoaarisâ amî nisî naapwîrise.

³⁵ Isîhiya Autaahaatîho maaritatî gwînyaasîrîhîretî jaapepihîrohiyîhiya siyaahîhi tîtîhi nisîhiya akîyîhiya nisî nîhoaarisâ amî nisî naapwîrisa amî nisî naatî siyaare,” undataase.

4

*Kîma Piwîma Utaaho Wo Nandapaamî
Kwîtaaho Osaataati Tiwîhaasîhopî Siwipatî
Namîhanahaare
(Matiyuho 13:1-9; Rukîho 8:4-8)*

¹ Jisaasiho jahîra namasati durîhîri Garirihandainî isîhiyai Autaahaatîhomî pîwîha kataunjataise. Aihî isîhiya apîpaahî

wīrisandīhandī komīhinī ahoyanīhauhī ami ko wo kopuhoaasīnī yamwaati durīhīraatīhī detī aripatamīhinī bindataise. Aihī isīhiya durīhīrainī detī aripataatīhī bindawaayopo.

2 Jisaasiho kiyai pīwīha sīwipatī nepemaahīwa taahīwaiwa kataunjataise. Iyatī ko saundataase.

3 “Atiwīse. Utaaho wo komī osaataati nandapaami kwītaaho tīwīhaitandi netī isīsi notaise.

4 Isīsi notī kwītaaho osaataati tīwīhaataise. Tīwīhaasīhī nandapaami kwītaaho wapa daihīra tīmāhiyataise. Tīmīhaihī koho nasati netī nanataise.

5 Aihī ami wapa kwītaaho nawīhetī autaahī yapīhonya yahonyaahī ahotihīhapīhī tīmāhiyataise. Siyatī yapīhonya tiwatīhaatī yahonyaahīhī ahotihīhapīhī tīmāhiyataati ami yapīpatī nehī yaataatīndaati ketī kuraanīhī nutataise.

6 Nutati taati sanaihī ipīho ipīndaati nawīhetisī tīhihī tambatīhīri baahī namotaati awaipīndaise.

7 Aihī ami wapa kwītaaho anipīho kaarīha mwītoaipataatīhī tīmāhiyataise. Aihī anipīho kaarīha mwītoaipatī waati nawataati nandapaami kwītaaho nutisīhoai netī namaasati itaatihī gīpwīpwitatī nehaayataise. Siyataati kapa nandapa biyatī nga nawati ami nandapa yandīpīho wīndī namingose. Owetise.

8 Aihī ami isapīpa kwītaaho wapa yapīpatī gaahata tīmīhaimbīpa nga nutati nga saniyatī gwīnyanatī yandīpīho akoho ningotaise. Siyatī nga nawasīpīpaami wapa pīhitati 30 kiyati nandapa yandīpīho ningotaise. Aihī ami yandīpīho

wapa nandapa pīhitati 60 kiyati ningotaise. Aihī amī wapa pīhitati 100 kiyati ningotaise.”

⁹ Aihī amī Jisaasiho satatosati isīhiya koai atīwinjatohiyīhiyai saundataase. “Sahī nisī pīwīha atīnisohiyīhiyaaati pīwīha sa sahī baiwī atiwī nepise,” undataase.

*Kima Piwima Jisaasiho Piwīha Siwipati
Namīhanati Katisīhaapi Sandapi Kato
Undindīhandapīhaare*

(Matiyuho 13:10-17; Rukīho 8:9-10)

¹⁰ Ipotī wura Jisaasiho nehī sawahohīhi bimihī komī aposerīhiya 12 kaiwīhiyaatihi amī isīhiya usa detī komīhinītohiyīhiyaatihi nuwi Jisaasihoai satīwī nunjenawaayopo. “Kīnyī siwipati nepemaipī kanyatingīhaamī tanyaaha ausaapi kanyate?” undīwī nunjenawaayopo.

¹¹ Aihī Jisaasiho wihoaanjīha sata kaundataase. “Sangisaahī Autaahaatīho komī isīhiyai iwin-jatindīhandapī noaasandimbīpa aimī netī nasisa gisunyaasīhi sahī aimī mmonīwī nehopo. Amī isīhiya ipaahaapīhiyaahī pīwīha nahatewa nehī siwipati nepemaipīhaiwaahīhi atisawaayopo.

¹² Amī sandī tanyaaha siyate:

‘Kiya nisapī pīhitīwī jambīwī wīndī akīpīpa mmonīwī namaitaatīwo. Aiwi kiya atiwī pīhitīwī atimbīwī amī akīpīpa wīndī gīmaawunyaata namusesapatītando. Amī kiya nga mmonīwī nepī amī gīwunyaatatī nusesīpatonīhi nisenda japīhi nepemaitīwī napisaihi nīnī kiyaamī maipīhaiwa nemwatīpane,’ ndī

pīwīha sīwipati namīhandi kandaato,”
Aisaiyaaho 6:9-10

undataase.

*Kima Piwīma Jisaasiho Utaaho Wo Isapipa
 Kwītaaho Tiwīhaasihopi Sīwipati Namīhanati
 Katisīha Nesipati Katindīhandapīhaare
 (Matiyuho 13:18-23; Rukīho 8:11-15)*

¹³ Aihī Jisaasiho komi otīpi patīhiyai saun-dataase. “Pīwīha nepemaiti sīwipati namīhandi kasatohīmaapi sangi gīmaasunyainjo? Gīmaasunyaatonaahī ami nīnī pīwīha sīwipati namīhandi kasatohīwaiwa nahatewa napitiyatī gīsunyaatītaise?

¹⁴ Utaaso isapipa kwītaaho tiwīhaaso so siyatī utaaho Autaahaatīhomī pīwīha isīhiyaamī omanjītītīhi isapipa kwītaahomatiyatī tiwīhaati yamasīhore.

¹⁵ Isapipa kwītaaho daihīra tīmīhaihi koho netī nainjītīmandi sandi isīhiya Autaahaatīhomī pīwīha atiwī nepī kiyaamī omanjītītīhi ahiyauhi Bwaasīrīhīri ketī kuraanīhi nasatī Autaahaatīho komi pīwīha kiyaamī omanjītītīhi yamatosisīha nemasitīhandapī namīhanahaare.

¹⁶ Amī isīhiya usa isapipa kwītaaho nawīhetī yapīhonya nehī yaataati yahonya ahotihīhapīhi tīmīhaisīhomataiwīhiye. Kiya Autaahaatīhomī pīwīha kiyai katīwunjohīha ketī maaritīwī atiwī nepī isīwataawaayopo.

¹⁷ Nepī isīwataawaahandi kandi ka pīwīha kiya atiwī nehotīha kiyaamī omanjītītīhi pīwīha dahopeti gaamatī baahi kiyai wīndi namusese. Aihī kiya pīwīha ka nehī

masīhonjapī isīwataawaayopo. Aihī isīhiya usa Autaahaatīhomī pīwīhaapi pohipaiwīhiya kiyai nepī urīpatitaatīwī itīhundīwī tiwauhī yaiwī ketī kuraanīhī pīwīha namawaayopo.

18 Amī isīhiya usa isapīpa kwītaaho anīpīho kaarīha mwītaipataatīhī tīmīhaihī anīpīho kaarīha netī itaathiī wīndī nga gīmunyana gīpwīpwitatiī nehaisīhomataiwīhiye. Siya Autaahaatīhomī pīwīha isīhiya kiyai katīwunjohīha atiwi newaayopo.

19 Siya atiwi newaahandī kandī kiya mambīhaiwa kiya baiwī nga bimītaatīwīhaiwaapi pīhitīwī gwīnyapenīhotīhandī amī nawīho ikīpīpa nepī ahoyotīhandī amī wiwa wiwa nehī maipīhaiwaapaahīhī maarīho nusoaa-sawīmahohītīhandī tisaitatiī Autaahaatīhomī pīwīhai netī itaatisataise. Aihī ka pīwīha kiyamī pīwīha dahopa bimohīrīhīretapi isapīpa kwītaahomatiyatī gwīnyanatiī akīpīpa yandīpīho nandapa wīndī nimaatatiī namingose.

20 Iyataatiī amī isīhiya usa isapīpa yandīpīho yapīpatī gaahata tīmahiyatiī biya nga nuta saniya akīpīpa ahotatiī ningosīpatamatawaiwīhiye. Siya isiya Autaahaatīhomī pīwīha kiyai katīwunjohīha atiwi nepī anītiwi isīwatohiyīhiye. Isī kiya pīwīha atisohīhaamī nandapa akīpīpa kiyamīhetapi noaipataise. Usaamīhetapi nandapa akīpīpa pīhitatiī 30 kiyatiī ningotaise. Aihī amī usaamīhetapi pīhitatiī 60 kiyatiī ningotaise. Aihī amī usaamīhetapi pīhitatiī 100 kiyatiī ningotaise,” undatiī Jisaasiho

kiyai tanyaaha nesipa ausaatı kaundataase.*

*Kima Piwima Norihiri Asatipati (Ramihandi)
Tipopi Yutihiraatih Noaasotihandapihare
(Rukīho 8:16-18)*

21 Aihı ami Jisaasiho kiyai saundataase. “Utaaho wo norihiri asatipati (ramihandi) tipoti yutihiraatih napapihatı noaasatı ahaitaiso? Owetitaise. Ko wındı siyatı kamaitaise. Ko tipoti autaahiwatı aupwipihı ahaitaise.

22 Siyatı tipoti autaahihonihı wapa nahataapa asihatinditihı noaasandimbıpa ausaimanıtaise. Iyonihı ami wapa noaasandimbıpa ausaimanınihonihı isıhiya mmondaapo.

23 Sahı isıhiyaatı nıngı nga atınisohiyıhiyaatı baiwı atiwı nepise,” undataase.

24 Saundatosı ami Jisaasiho piwıha wa kiyai saundataase. “Piwıha wanı nıñı kasatonihı atisohımaapi sahı baiwı gwinyaapıse. Sahı isıhiya usaisı wapa nunyohırıhıri kireti japepihıratı Autaahaatıho ami sangi nasamıtaise. Nasanyatı ami waatı pihıtati tısaahıwatı nasamıtaise.

25 Iyataatı ami isıhiya usa Autaahaatıhomıhaiwa waatı nga mmonıwı nehohiyıhiyai Autaahaatıho ami waatı pihıtati kiyai numwıtaise. Amı usa Autaahaatıhomıhaiwa wındı waatı nga mmonıwı namehohiyıhiyai ami nehı masıhonya

* **4:20:** Piwıha kımaamı tanyaaha siyate: Isıhiya Jisaasihoai nunyanıwı komıhiyaimatohiyıhiya isıhiya usa Jisaasihomıhiyaimatıtaatıwıhiyai kiyamaamı piwıha dahopa bimohırıhıretapı numwaawaawaahı sandı nandapa akıpıpa yandıpıho ningopı namoyaawaayopo.

kiya mmoniwî nepî gwînyaahonyonya kiyamîhetapî ko nemaitaise,” undataase.

*Kîma Piwîma Isapîpa Kwîtaaho
Nawasîtîhandapî Jisaasiho Namîhanati
Katindîhandapîhaare*

²⁶ Jisaasiho sata kaunda owematoso amî pîwîha wa namîhanaha kiyai saundataase. “Autaahaatîho komî isîhiyai iwinjatindîhandî siyate. Utaaho wo isapîpa kwîtaaho yapîpataatîhi niyaamatî tîwîhaasîhomatiyahande.

²⁷ Tîwîhaatosati apatîhi amî otapîhaati nanîhiyatî utaaho nanotî nepati daaya bindataati isapîpa kwîtaaho ko tîwîhaasîhopî napitiya nutati gwînyanati nandapa akîpîpa ningotî ahotise tatî wîndî mmonati gîmunyaase.

²⁸ Yapîpatamîhandîsi yapîpatî sawandîpi waapoho atîpatî numwihi isapîpa nutati nawataise. Iyatî yanisa saniyatî kwîtaaya nandawisa nandapa akîpîpa yandîpîho ningotî ahondaise.

²⁹ Iyatî nandapa akîpîpa akuraahaihi kapa kîpwîtaatiwî tîmetihîhura mba niyaamatî tîwîhaasîho namatanaati netî kanaata tisatati kîpotaise,” undati kiyai kaundataase.

*Kîma Piwîma Nandapaami Kwîtaaho
Maasîtetîhandapî Jisaasiho Namîhanati
Katindîhandapîhaare*

(Matiyuho 13:31-32; Rukîho 13:18-19)

³⁰ Jisaasiho sata kaundatoso amî wa saundataase. “Autaahaatîho isîhiyai iwinjaati bindata komî kaindîhandapî napitiya namîhanaati katîtîhaawe? Nyahî Autaahaatîho

komî isîhiyai wînjatindîhandapî sîwipati
maahîwîti namîhana nepemahîwa katîtîhaawe?

³¹ Autaahaatîho komî isîhiyai iwinjatindîhandî
nandapa isapîpaamî kwîtaaho apîpaahi
turîkaarehonjî maasîtetîhandamatiyahande.
Iyataati maasîtetîhandamî kwîtaaho
apîpaahi turîkaarehonjî osaataatî yamapi
tîwîhaawaayopo.

³² Tîwîhaahauhi ko kwitaaho nutati nawati
amî osaataatamî wapa ipî yandîpîho kwîtaaho
yamahohîpîpai nusatipîhaati ketî gwînyana
saniya apîpaahi awaipatîtatî amî katî isîtî
saatîpiyataise. Amî katamî isîtî saatîhoeti
koho ainjîhîpîpa nasati nga katîhi sihwihatîhi
itîha itaayati bimitaise," undati Jisaasiho kiyai
kaundataase.

*Kîma Piwîma Jisaasiho Piwîha
Namîhana Nepemaahîwîhaiwaahîhi
Kataunjindîhandapîhaare
(Matiyuho 13:34-35)*

³³ Jisaasiho pîwîha saiwaamatiyahaiwa
pîhitati sîwipati namîhana nepemaahîwa
isî wîrîsandîhiyai kiya nga mmonîwî nepi
gwînyaitîwîhamwaanjî kataunjataise.

³⁴ Ko siyatî nasisoarî pîwîha sîwipati
nepemahîwa namîhana kataunjataise.
Iyataahandî kandi amî kounî komî otîpîpatîhiya
koai nîwipinjohiyîhiyaunî nehi sawanaahî
bindawaahura kaiwa pîwîha nepemaahîwa
namîhana katiwaiwaamî tanyaaha nesîpatî
iwinjapwaati kiyai kaundataase.

*Kima Piwima Durihiraatih i Tinambitihiri
Awaindi Waati Tiwayaasihi Jisaasiho Kiri Yatihiite
Undindihandap ihaare*

(Matiyuho 8:23-27; Rukaho 8:22-25)

35 Jisaasiho saiwa piwaha kataunjamapi sura asisiha napadosura koai niwipinjohiyahiya otipipatihiyai saundataase. “Durihiramimihihinap kopuhot nutihaawo,” undataase.

36 Sata nutihaawo undih kiya atiw kopuho Jisaasiho aimi bimisihoti naapwaatawaayopo. Naapwaatiwi kapih iishiya wirisandihiyai namasi Jisaasihoaisawi nowaayopo. Niyaui am kopuho wiwaisangi maasi kiyaisa notaise.

37 Saiwi taawi niyaui mbi pa watipihaapa durihiraatih dotaise. Iyat durihiri neti ahoyati tiwayaasihi am nausihha kopuhomi bopinin tiwayaat naweta ami mihatih kopuhoaatihi waapihaati nandaati tisaitataise.

38 Aih sura Jisaasiho kopuhomi ahosihop dawaapihihi yutihiri (kusinhandi) mitaapaitaatihir mitaapa nanotondaise. Siyat nanototih komi otipipatihiyia owetitihaahati kendaisi waapoho nanaati nawatisaanipani kinyi nyangi nyasonipi ginyunyaapaino?” undawaatopo.

39 Saiwi Jisaasihoai ahowimihauhi ko nepati mbipaisuni durihirisuni itihunda saundataase. “Mbipaaanje mbimwaapi bihi namihape. Ami durihirangisangi waati tmi piyaapi bihi yatihitipi ahomaimbni nimande,” undataase. Sata Jisaasiho kaundih mbipaun iuruhun yatihitati owendaise.

40 Aih ko koai niwipinjohiyahiya otipipatihiyai

saundataase. “Sahî napindapî yayopo. Nisapî sahî wîndî gîmaanunyaahowo?” undataase.

41 Aihî kiya sandî mmonawaawî apîpaahî aungwohandî yaiwî sawana sanawaatopo. “Utaamo kîmo napitetahondaatîtindîho ami mbîpa itîpîho itîpinjîtîhandunî durîhîrî tiwayaa sitîhandunî komî pîwîha atîwisati bîpi ketî owendaiso?” nnawaatopo.

5

*Kîma Pîwîma Itîpîho Maipîhapa
Utaaho Womîhetî Bimîhîhapai Jisaasiho
Nemasitîhandapîhaare*

(Matiyuho 8:28-34; Rukîho 8:26-39)

1 Aihî kiya Jisaasihotihî komî otîpîpatîhiyaatihi saiwi durîhîrî Garirihandî nahaitîwi mîhihiñi nuwi yapîpatî ami aunahîpatî taunîhandî Geraasahiyaamîhata noaipawaayopo.

2 Notîwi Jisaasiho kopuho aimî namasi taati naihî ketî utaaho wo itîpîho maipîhapa bimoho Jisaasihoai iwinjatosati napihi nutanamaise. So utaaso itapîpa ahiyohîpîpîhi jomaahîpatî nawîhaatihi nanoti bimainjaho katîhi nasisoarî bisotimbîpîhi jomaahîpataatîhapî noaipasi nasataise.

3 So utaaso itîpîho maipîhapa isaho nahate wetî itapîpa ahiyohîpîpîhi jomaahîpataatîhi nanoti bisondaahore. Iyataati isîhiya hisangi ipipati gwîhîrî watîpîhapaaraahisangi wîndî andîtitîwi wîmisasawîhore.

4 Isîhiya ipipati gwîhîra anîtiwi wîsasawî ahiyauhisangi nehi bîpi nainjaati ahiyami

nahateweti konihī notoaatihi isīhiya
anditititaatīwīhandī owetihī kaimbiwī
namīhaahauhīhore.

⁵ Iyataati apatīhi otapīhaati jomaahīpatī
itapīpa ahiyohīwaiwaatihi nanda noaipa sisīho
sīhoaarīhīri gaamatī konyahata nawīhaara
sawaho tunna namautahore.

⁶ Isī ko jata Jisaasiho kaanīhi wonjī taati napihi
ketī njuhīti niyatī Jisaasihomī utatototī tīmahiyyatī
komī atotīpatī Jisaasihomī auhīraapīhi detī
atotīpīwesati bindataise.

⁷ Atotīpīwesati bindataati Jisaasihoai
waati kaahaata saundataase. “Jisaasihone,
Autaahaatīho nahatewai ipatisamatī autaahī
yamīhapataatīhi bimisīhomī Mwaahone, kīnyī
nīngi napitīnitaape? Nīni Autaahaatīhomī
ambīpataahī watīpīndī waatī kahītataatonī
kīnyī nīngisī yaasīhandī wīndī namaaninye,”
undataase.

⁸ Itīpīho maipīho sata kaundindīmandī
Jisaasiho amī aimī saundati, “Kīnyī itīpīhonī
maipīhone, utaamo kīmoai namasi noaipasi
numwe,” undati kaundihī kandapīse.

⁹ Aihī Jisaasiho koai saundati, “Kīnyī ambīpatī
napimahone?” undati nunjenataise. Nunjesīhi
ko saundataase. “Nisi ambīpatī Taahīhonine.
Sandī Taahīhonine hitohitīmandī amī itīpī
maipīhiyaanī taahiyīhiyaanīnī bindīhaawīhīto,”
undataase.

¹⁰ Iyatī itīpīho maipīhapa Jisaasihoai
saundiwi, “Nyahi kīmbīhī bimītīhaawiyonī
nepī natīpīnyoasaītāinī, owe,” undīwī
kaundawaatopo.

11 Aihī kapīhi maasapīho taahīho sisīhonjamīhinī detī bitotawaayopo.

12 Aihī itīpīho maipīhapa Jisaasihoai waati kaahaatiwī saundawaatopo. “Jisaasihoje, nyahī nowa kīmaiwa maasapīmaiwaamīhetī nandaitaanī nepī natīpīnyoaase,” undawaatopo.

13 Satīwī itīpī maipīhatīma kaundauhi amī Jisaasiho, “gaasi nuwī maasapīho soetī nandaapīse,” undataase. Satati kaundihī itīpī maipīhatīma utaahomīhetapi noaipasi nuwī maasapīhoetī nandaawaayopo. Nandaahauhi maasapīho so taahīho ambīpatī owehandisī 2,000 kiyaho nahato mīhetapi ṇjuhīti notī mīhopī durīhīraatīhi nahandi witamataise. Siyatī nahato 2,000 kiyaho durīhīraatīhi witati waapoho nanati nahato konīhi napomataise.

14 Aihī isīhiya maasapīho yamanīwī jaawī bitohohiyīhiya sandī mmonīwīmapī ṇjuhīti nuwī isīhiya osaataatī bitohohiyīhiyaisuni amī aunahīpata bimohiyīhiyaisuni kaundiwī gaamawaayopo. Aihī isīhiya kiyaamī pīwīha atiwīmapī mmondaatīwī ṇjuhīti nasawaayopo.

15 Kiya ṇjuhīti napīwī mmonawa utaaho itīpīho maipīhapa komīhetī bimihī konyahīta naharisa daayatoatisīho naharindīhandī owetati komī amītīha biyatī iwinjapwaatīhi nanīhiyatī utī apotina nanīhiya bimihī napīwī usonawaayopo. Kiya koai saiwi usonawaawī aungwohandī waati yayawaayopo.

16 Aihī kiya utaaho itīpīho maipīhapa isaho Jisaasiho tītīhemwasīhoaisuni amī maasapīho nahato durīhīraatīhi witati waapoho nanati napwindīhanduni mmonīwī pīwīha nesi nuwī

isîhiya nahatiyai kaundiwi gaamawaayopo.

¹⁷ Aihî kiya saiwa atiwî mmonawaawî Jisaasi-hoai kiya namasawî saundawaatopo. “Kînyî nyamî yapîpatî kîmatî namasi wapîhapî ketî kîmîkuraanîhi dosisi numwe,” undawaatopo.

¹⁸ Jisaasiho aimî japîhi nutandî kopuhotî nasaamasîhi ami utaaho itîpîho maipîhaiwa komîhetî bimihî tîtîhemwasîho Jisaasihoai nunjenati saundataase. “Nînî gisatî maasi nutaanî kînyî gaare nde?” undati nunjenataise.

¹⁹ Sata ko nunjesîhi Jisaasihomîha wihoaanjîha sata kaundataase. “Kînyî nîngisapî wîndî namutaise. Owe. Isî nehi kinyî anjîpîpîhapî numwe. Numbwî ami kînyî kîwahonyîhiya nahatiyai Awaisîho gisî gitatamanitandî maarîho wîhiwatî ami gaahati kahisati ami itîpîho maipîhana kinyîhetapi nemasîtîhandapi pîwîha ausaapi kaunde,” undataase.

²⁰ Sata Jisaasiho kaundihî ko ketî kuraanîhi kapîhi namasi notî aunahîpa wîti katami ambîpatî aunahîpa awaipati taunîhandî Dekaporisihandî Ikwîmaitimohata noaipataise. Sapîhi noaipati ko satati, “Jisaasiho itîpîho maipîhana nisîhetî bimimbîpa nenîmasîhi nînî noaipati wanî gaahonîne,” undati komîhiyai pîwîha ausaatî kaundataase. Kaundihî isîhiya komî pîwîha atisawaawî ese tîwî maarîho owetihî yaiwîmapî aatîmawaayopo.

*Kîma Pîwîma Jairaasihomî Metîhaati Aimî
Napomasîhaati Jisaasiho Japîhi Ahowimatî Amî*

*Apopaati Waati Komi Apotihiri Iwisihi Kaatami
Timbiha Owetindihandapihaaare
(Matiyuho 9:18-26; Rukîho 8:40-56)*

21 Aihî Jisaasiho japihi kopoaho nesi Garirihîri durîhîraatîhi nahaita mîhihiñi notataise. Notati durîhîraini aripataatîhi bitosîhi isîhiya koai iwinjaposawî taahiyîhiya koaapîhi napîwi koai otaatemapi ahoyanawaayopo.

22 Aihî sura utaaho wo Judaahiyaamî anjaanjî pîwîhaapi ahoyanohaanjaañi jatisîho komî ambi patî Jairaasiho Jisaasihoai usonatosatî noti komî utatototî tîmahiya ahondaise. Tîmahiyatî Jisaasihomî auhîraapîhi ko atotîpîwesataise.

23 Tîmahiya atotîpîwesati ahondaati Jisaasihoai gouseti saundati nunjenataise. “Nisi maasihaama metîhaati aimî napwîtandi detîsi ami kînyî kinyî ikwîri kaati ahîwitaapi namme. Ahîwisamîhi kaati japihi nepati nga bimîtando,” undataase.

24 Sata Jairaasiho kaundati nunjesîhi ami Jisaasiho komî nunjesîha atîwisati koaisati maasi komî anjîpîpîhapî notaise. Siyatî koaisati maasi naihi isîhiya taahiyîhiya wîrisandiwî komîhini numwîhatîwi nowaayopo.

25 Aihî kiyaamî otîhatîhapî apopaati waati kînaungwîha pîhitati 12 kiyahaiweti jîtîmainjîhaati kiyaisati maasi notaise.

26 Saati apopaati dokîtaahiya taahiyîhiyai iwinjasîhi kiya kaati yaawîhandî pîhitîwi nunyauhi nenjîhaate. Iyatî kaatami nawîho aungwohandî kiyai nunyainjîhaate. Iyataahandî kandi wîndî gaamausetati daahî maipîtatî jîtîmainjîhaate.

27 Siyatî jít̄matî ketinj̄haatisî Jisaasiho kai-waiwaapi atisataati koenda nasataise. Nasati Jisaasihomî ipotî dawaataatî notaati Jisaasiho apotîhîri nipata niyosirîhîri isiwataise.

28 Kaati Jisaasihomî apotîhîri isiwati numwîhatindîmandî kaati siyatî gwinyaataate. “Nîni Jisaasiho apotîhîri niyoti nipaatirîhîri numwîhatitî ami iwisanîhisangi nisî timbi pa jít̄matoaasohitîhandî nga owetîtaise,” tatî andîtitati gîwunyasitîhandaah.

29 Siyatî kaati Jisaasihoai numwîhatihî kaatami jít̄matoaatindîhandî ketî kuraanîhi owetati jít̄pa dîhîwatî niyaipashî mmotînataati aimî noaipatî gaahaanîne tatî gwinyaapenataise.

30 Siyatî apopaati Jisaasihomî apotîhîri isîwihi komî watîpîhandî windî aimî apopaatamîhetî naihi mmotînata ketî kuraanîhi nepemaitati kapîhi isî wîrisandîhiyai saundataase. “Utaatîndî ndî nisî apotîhîri nise,” tatî nasenataise.

31 Aihî komî otîpîpatîhiya Jisaasihoai saundawaatopo. “Isîmiya metati kinyîhinî napîwî nangîmatîwî mîpanîndisaatîmaati nasenîpi ndî nanîmîhatati nise tîpi namaasenîme,” undawaatopo.

32 Satîwî komî otîpîpatîhiya kaundauhîhandî kandî wiwatî numwîhatindîhandî nde tatî usondandî nepemainana mîhinî mîhinî jataise.

33 Aihî kaati apopaati kaatami jít̄masitîhandî owetihî mmotînata aungwohandî yayatî itipî nasati Jisaasihomî utatototî tîmahiyataise. Siyatî kaati komî auhîraapîhi atotîpîwesati bindata kaatami timbi pa jít̄matoaatindîhandî

Jisaasihomî apotîhîrî iwisura dîhîwatî nipiyaipasîtîhandapî tîtîhî ausaatî koai kaundataase.

³⁴ Aihî Jisaasihomîha kaati saundataase. “Maasîhaamo nisapî kînyî satîpi, ‘Koai nînî numwîhatîti wisanaahî nisî jîtimahohîtîhandî nga owenetîtaise,’ tîpi kînyî gînunyaahingîtîhandâ kînyî jîtîmapoaatingîtîhandî owesendaise. Isî kînyî jîtîmahingîtîhandî owendaaisî kinyî maarîho wîhita napaisatîtonîhî numwe,” undataase.

³⁵ Siyatî Jisaasiho kaati taatî kaundihi Jairaasihomî anjîpîpîhapîhiya pîwîha isîsi noaipapi Jairaasihoai saundawaatopo. “Kînyî kimaamaatî aimî napwisî napaapi nehihandî kataunjisîhoai pohiprundiipi kaundise?” undawaatopo.

³⁶ Amî Jisaasihohî kiya Jairaasihoai kaundohîha wîndî atîhomaawise. Nehî metîhaatamî sapîhoai saundataase. “Kînyî wîndî yamaime. Owe. Nisapî ko nga nisî metîhaati tîtîhîwiwitaise tîpi nehi gînunyaape,” undataase.

³⁷ Aihî taahiyîhiya nîwipinjai niyohiyîhiyai saundataase. “Sahî nahatiyaatî nanipinjai namaapiwîse,” undataase. Saundatosati nehi Pitaahoaisuni Jemîsihoaisuni ami Jemîsihomî saingîho Jonîhoaisuni numwaasi nehi kingwaa-sisataahîhi Jairaasihomî anjîpîpîhi notaise.

³⁸ Jisaasihotihî kiyaatihî nuwi Jairaasihomî anjîpîpîhi noaipawaayopo. Noaipapi Jisaasiho mmonata isîhiya pîhîtîwî ɻuŋa tîwî gwîwî nehotauhî usonataise.

³⁹ Aihî Jisaasiho nandaati kaanjî taawi gwîwî nehotohiyîhiyai saundataase. “Kîmaatî

metīmaati napotaamaise. Owe. Nehī nanotondaise. Isī sahī napaapi taawī gwopo?" undataase.

⁴⁰ Sata Jisaasiho kaundihī kiya ko kaundihaapi etītaatīndaase tīwī sisawaayopo. Aihī kiya nahatiyai netī ipaahaapi natausaasatosati metīhaati kaatami saniyī sapiyaisuni komī otīpīpatīhingwaasisuni numwaasi maasi metīhaati napoti ahotimbīpīhī nandaataise.

⁴¹ Nandaapī bitotawa Jisaasiho metīhaati napomasaamaatami ikwīri netī iwiwatata pīwīha sawanaamīhaara saundataase, '**Tarita Kumwī**,' undataase. Sandī **Tarita Kumwī**, undindīmandī saundataase. "Metīhaanje, Niñī gi kahītataatonī kīnyī nepapi dopī bitose," undataase.

⁴² Sata Jisaasiho kaundihī kaati ketī kuraanīhi Komī pīwīhetī nepasi daayataise. Saati metaatami kinaungwīha 12 kiyahaate. Aihī isīhiya aŋaaŋī Jisaasihoaisawī nandaahohiyīhiya sandī mmonawaawī apīpaahi aungwohandī waatī yaiwīmawaayopo.

⁴³ Yaiwīmīhauhi Jisaasiho kiyai saundataase. "Kīmaati metīmaati tītīhīwihonīhi nepasītīmandapī isīhiyai ausaapi apīpaahi wīndī kamundiīmapīse," undati watīpītatī kaundataase. Iyatosati ami saundataase, "Metīhaati nandapa wapa nanda nunyawīse," undataase.

6

Isīhiya Nasaretihandaahiya Ahosumwahotihandapīhaare
(Matiyuho 13:53-58; Rukīho 4:16-30)

¹ Satī aunahīpita Jisaasiho metīhaati tītīhiwiwa kiyamapi kapīhī namasi tītīhī komī aunahīpataahapī notaise. Naihī amī komī otīpīpatīhiya maasi Jisaasihoaisawī nowaayopo.

² Nuwī noaipapi asisīha Sapaatīhandeti Judaahiyaami anjaanjī pīwīhaapī ahoy-anotīhandaatīhī Jisaasiho nandaatī namasati Autaahaatīhomī pīwīha kataunjataise. Kataunjihī isīhiya nahatiya Jisaasihomī pīwīha atisawaawī aungwohandī yaiwīmaposawī satawaatopo. “Kīmo utaamo amītīha gaahandi gwīnyaasitīhandī maahapīhapī nehande? Iyatī ko pīwīha maahapīhapī atisa nehe? Iyatī amī watīpīhandī napitiya mmonatī netī gīwunyainjīhī watīpīhaiwa kaindīho?

³ Kīmo utaamo Maariyaahaatamī mwaahoro? Komī saingoya Jemīsiho Josesiho (komī ambīpatī wītī Josepīho) Judaasiho Saimonīho amī sanasīhiya kīmbīhī nyangisawī maasi bimohiyīmiyaami saahoro? Iyatī ko jīhī otīpīpatī anjaanjī anjimatītaatīwīhatī kiyati bimisīhoro?” tiwī katiwī mīmaipaiwī usonawaawī kopī wīndī maarīmitīwī Jisaasihoai ahosumwawaayopo.

⁴ Kiya saiwi kiyauhī Jisaasiho kiyai saundataase. “Autaahaatīhomī pīwīha atisatī netī ausaasīho aunahīpatī tītīhī nehī ko sawahomīhataahuni amī ko nehī sawahomīhiyaamīhatīhīhunī amī ko nehī sawahomī anjīpīpīhī saniya sapiya saingosaahoya

sanaanisa sanaapwîsaamîhatîhunî ko ambîpatî awaipatî owehore. O amî ko komî aunahîpatî namasi notî aunahîpa wîta amî isîhiya nehî kiyai usaapîhî Autaahaatîhomî pîwîha ausaataataahî amî kapîhî ko ambîpatî awaipatî netaise,” undataase.

⁵ Saiwî kiya Jisaasihoaisuni komî pîwîhaisuni ahosumwahauhî ko watîpîhaiwa komî aunahîpata kiyaamî ndîhetî wîndî kamaise. Owe. Nehî nînaasiyaisaahîhî ikwîrî ahîwisati kiyaamî timbîpa nemwataise.

⁶ Komîhiya Autaahaatîhomî pîwîhaapî baiwî wîndî gîmunyaahauhî sandapî Jisaashiho waati aungwohandî gwînyaataise.

*Kîma Pîwîma Jisaashiho Komî Otîpîpatîhiya
12 Kaiwîhiyai Otîpîpatî Kaitaatîwi
Numwindîhandapîhaare*

Aihî Jisaasiho kapîhî namasi aunahîpatî kahatî kahataahîma notî daayati Autaahaatîhomî pîwîha isîhiyai kataunjataise.

⁷ Jisaasihomî otîpîpatîhiya 12 kaiwîhiyaasi kiyai ko numwaati detematosati itîpîho maipîhapa isîhiyaamîhetî bimonîhapai nepumwitaatiwî ko kiyai komî watîpîhandî nunyataise. Komî watîpîhandî nunyatî netî tipîtapaati yahuri yahuri wapîhî wapîhapî natausaasataise.

⁸ Siyatî natausaasataati pîwîha wa watîpîha sata nunyataise. “Nînî sangi nandîsoaasisanîhî sahî nowaawî kahapaamapîpa wapa mipî nehî taanahiyaati nuwîse. Nehî samî ngîrîhîrîhîhî mwîtîpisawî daayohîrîhîrîhîhî isîsi nuwîse.

Ikihi amī nandapa bīretīhandī amī nawīho ikiha kīpiwī wīndī mipī nehī taanahiyaatī nuwīse.

⁹ Iyataati amī sahi asuipatīhi gaasi nipaatiwīse. Aiwi amī apotīhīri nehī samī ambīpateti niyopī nipaatohipīpaahītane. Iyawaahandī kandi amī apotīhīri wapa isipīpa wīndī mipīse. Owetane.

¹⁰ Sahi nuwī aunahīpatī wīta noaipapi amī anjaanjī wangaapīhi nandaawaawaahī sapīhi kapīhi bimambīwī aunahīpatī namasi nowaahura anjaanjī saanjī namasi kapīhi noaipasi nuwīse.

¹¹ O amī sahi nuwī aunahīpatī wīta noaipasaihi isīhiya wīndī sapī maaritīwī namaasamaapi pīwaamaasatiwī amī samī pīwīha atīhomaasisaihaahī kandi kiyamī maipīhandapi, ‘nyamīhandīmaahe samīhande. Isī kandapi Autaahaatīho wihoaanjīhandī nasamītaise,’ undīwī nunjītaatiwī samī auhīrami atasīhaapīhi ikwaatīpīho namaasandimbīpa kapīhi tīwīhaapi nemapi nuwīse,” undati pīwīha itatamanati wīnīhundati kaundati natausaasataise.*

¹² Siyatī Jisaasiho natausaasihī nuwī isīhiyai saundīwī, “Sahi samī maipīhaiwa kiyohtīwaiwa namapi nepemaitīwī amī Autaahaatīhoenda napīwīse,” undīwī Autaahaatīhomī pīwīha ausaawaayopo.

¹³ Aiwi kiya Jisaasiho watīpīhandī numwindīhanda itīpīho maipīhapa taahīwaiwa

* **6:11:** Amī saiwi kiyohtīmandī isīhiyai saundīwī nyahī sangisenda wīndī japihi namaapīto kiyaatangisīnīhi nasamīhaayo undīwī sīwipatī nunjawaayopo.

isīhiyai timbīpa nunyatī bimiwaiwai nepī tahamanīwusoasawī nemawaayopo. Aiwī amī atipatī oripīhatī noaapī isīhiya taahiyīhiya timbīpaisahiyai iwinjaahauhī kiyai gausoendaise.

Kīma Piwīma Jonīho Isīhiyai Baawusisīho Napwindīhandapīhaare

(Matiyuho 14:1-12; Rukīho 3:19-20, 9:7-9)

14 Jisaasiho komī otipīpatīhiyaisatī otipīpatī kaindīhandī nga auta noaipasihī amī isīhiya nahatiya mmonawa gaatihī kandapī aunahīpatī nahatewaara kanīwī gaamatawayopo. Aihī amī sandapī isīhiya piwīha nesi kanīwī daayohiyīhiyaamī usa satawaatopo. “Jonīho Isīhiyai Baawusisīho so anīmwaahīpatombī saiwa kaitandī watipīhandisa nepasi isīhiya kamaitaahetahaiwa watipīhaiwa kiyataise,” tīwī katawaatopo. Satauhī amī awaisīho Kinjī Erotīho piwīha sa atisatī netaise.

15 Aihī amī usa satawaatopo. “Kīmo utaamo Eraijaahoe,” tawaatopo.[†] Aihī amī usa satawaatopo. “Autaahaatīhomī piwīha atiwī nepī jīhura ausaapī isīhiyai kaundohiyīhiyaamatiyaho wo noaipa watipīhaiwa aungwohaiwa kiyataise,” tīwī Jisaasihopī katawaatopo.

16 Satīwī isīhiya katauhī awaisīho Erotīho piwīha sa kaahīhī atisa netaise. Siyatī kaahīhī atisataatī ko awaisīho Erotīho sandaase. “So Jonīhoai nīnī naahutarīhīrī nisatonīhī aimī

[†] **6:15:** Eraijaaho so Kīraisiho sangī noaipasihī kīnaungwīha taahīwaiwa gīmunyaatahaiwa jīhī aimī bimainjatī napwihihopītopo.

napwisîhosî ami ko japîhi anîmwaahîpatombî nepatete," tatî kandaase.

17-18 Apopaatî waatî kaatamî ambîpatî Erotiyaasihaate. Amî saatî Erotîhomî saingîho Piripîhomî apwaataate. Piripîhomî apwaataatîtihihandî kandî awaisîho Erotîho kaati aunîhiwisati netî wîrataise. Siyatî netî wîrasîhi kandapi Jonîho Isîhiyai Baawusisîho konîhi jinjîhaati awaisîho Erotîhoai saundataase. "Kunyîhîho Piripîhomî apwaataati nepi wîrahingitîmandî wînîhapîpa nepi nopsasîpi kiyapainî sandî titîhîmaahe maipîhandî kiyapaise," undatî itîhundataase. Siyatî Jonîho Isîhiyai Baawusisîho Erotîhoai kaundihî kandapi awaisîho Erotîhoai apowihî namatî tingaatîhaisahiyai natausaasihi nuwî Jonîho Isîhiyai Baawusisîhoai isîpi numwaasi nuwî isîhiya napwîtohîpîpîhi ipipatî watîpîhata wîsasawî napuwawaayopo.

19 Erotiyaasihaatî Jonîho Isîhiyai Baawusisîhopi apîpaahi aungwohandî apowihî Jonîho sohoai timapîse unditîhatî katî Erotîho awaisîhopimainjîhi windî kaundatî kamaise. Owe.

20 Amî Erotîho Jonîhopi yayatî ami koai Erotîho biyatî iwinjatiho. Iyatî ami Jonîho Autaahaatîhomî ndîhetî utaaho apîpaahi gaaho titîhotihî Erotîho yayatî gwînyaataato. Iyatî ami Jonîho pîwîha ausaasîwaiwa Erotîhomî omañitîtihi netî nusopîsasinjîhandî kandî ami Erotîho Jonîhopi maaritatî komî pîwîha atîwisataise.

21 Siyatî nitana Erotiyaasihaatî bimainjîhaatisî

kaatamī maarīhopī asisīha Erotīhoai sanaatī namwisīha noaipataise. Siyatī Erotīhoai asisīha sanaatī namwisīha noaipasīhi Erotīhomī yatiīti otītīhi otīpīpatī awaiwaiwa isīpī kaiwī bimohiyīhiyaisunī ami pwīsīpī yaipatī kiyohiyīhiyai tahaapundiwi iwinjatohiyīhiyaisunī ami isīhiya usa awaisawīhiya Garirihandaahapīhiyaisunī numwaati ahoyatī kiyaasa maasi nandandi nandapa aungwohandī tīhataise.

22 Aihī Erotiyaasihaatamī maataati nasa nandaati awaisīho Erotīhomunī isīhiya ko gaata numwaasihi nandapa maasi nainjawīhiyaamī ndīhetī waipatī sanahīwiya waipwaasihi kiya kaatapi aungwohandī maaritawaayopo. Saiwī kaatapi kiya aungwohandī maaritawaawī awaisīho Erotīho kaati apwaimaamaati saundataase. “Gisi wapaapīhisonaahi satīpī nīngisi sapaapīnyisi naninye ndīpī kande ami nīnī kapa gisi nahīmitāano,” undataase.

23 Ko awaisīho Erotīho pīwīha watīpīha kaati apwaimaamaati saundataase. “Kīnyī nīngi wapaapi nanīsesamaahī nahīmitō. Nisi otīpīpatī awaisīhonīnimandī isīhiyai iwinjaati bimohīpatisangi tipītapaati wihoaanjīhatī kīnyī kaimbi jatītaapi nahīmitō nanīsesamaaho,” undataase.

24 Saundihī kaati sanaatenda ȳuhīti notī saundataase. “Nore nīnī awaisīho Erotīhoai ko nīngi napindī nanīmitandī nunjendande?” undataase. Sata nunjesīhi sanaati maataati satīpī kaunde undatī saundataase. “Jonīho Isīhiyai Baawusīshomī mītīho nisatīpī nesīmbo undīpī kaunde,” undataase.

25 Sata sanaati maataati kaundihī kaati atisamapi keti ɻuhiti niya awaisīho Erothīhoi saundataase. “Wani kīmura kuraanīhi Jonīho Isīhiyai Baawusisīhomī mitīho nisatīpi nyaihandaapīhi ahiyapi nesimbīnīmitāape,” undataase.

26 Sata apwaimamaama Jonīhomī mitīhopundihi awaisīho Erothīho apīpaahī awaindīhandī komī maarīho yaawatī naanjowisataise. Siyatī awaisīhomī maarīho yaawihīhandī kandī ami ko pīwīha apīpaahī watīpīha isīhiya maasi nandapa nanīhohiyīhiyaami ndīheti apwaimamaati kaundisīhaapi gwīnyapenataati sandī utaahomī mitīhopīndīni owe undītandīhandī owendaise.

27 Aihī ako komī pīwīha watīpīha watīpīta katisīhaapimainjīhi namatī tingaatīhaisaho woai saundataase. “Kīnyī anīhandī napwītohitīhandaatīhi numbwi nandaapi Jonīho Isīhiyai Baawusisīhomī mitīho nisatīpi nesi nambī apwaimamaati numwīta numwe,” undataase. Numwe undihī ko tingaatīhaisaho keti kuraanīhi atisatī anīhandī napwītotīhandaatīhi noti nandaati Jonīho Isīhiyai Baawusisīhomī mitīho nisatataise.

28 Mitīho nisatati nyaihandaapīhi isisi nasati apwaimamaati nunyataise. Apwaimamaati numwīhi kaati netati sanaati nunyataise.‡

29 Saiwī Jonīho Isīhiyai Baawusisīhomī mitīho nisatauhī aimī sore tauhī komī otīpīpatīhiya atisawaayopo. Atiwīmapī napīwī Jonīhomī

‡ **6:28:** Kīmandī Erotyaasihaati Erothīhomī Tingaatīhaisahiya akītīnīhi Jonīho sohoai tiwauhī napotaise tatī mmondande.

ambipati nesisuwit jomaahipataatihit akosihaaara ahiyawaayopo.

*Kima Piwima Jisaasiho Isihiya Taahiyihiya
5,000 Handi Nusatipihapihiyai Nandapa
Numwindihandapihare*

(Matiyuho 14:13-21; Rukīho 9:10-17; Jonīho 6:1-13)

30 Isihiya Autaahaatihomipiwih
ausaapi kaunditaatiwit Jisaasiho natausaa-
sisawihiya aposerihiya japihit napiwit kiya
kiyohiwaiwaapuni ami katwunjohiwaiwaapi
Jisaasihoai kaundawaatopo.

31 Aihitihiya wirisandihandi Jisaasihoaapihit
nuwit napiwiyawaasauhit amit Jisaasihouni
komit otipipatihiyaunit ikiniwit nandapa
nandaatiwihura apipaahit owendaise.
Saimainjihit namati Jisaasiho komit otipipatihiyai
saundataase. “Isihiya owehapihit apipaahit
watiminihapihapit nehit titihit yawanaanit
nutihawo amit sahit mbipa baiwit nepit maaritho
witiwit ikindaatiwo,” undataase.

32 Sata Jisaasiho kaundihit kiya atiwit nehit
sawanaahit kopuhohit wotit Jisaasihoaaisawit wapihit
isihiya owetati apipaahit watiminihapihapit
nowaayopo.

33 Saiwit kopuhohit niyauhit amit isihiya
taahiyihiya kiayi iwinjawaayopo. Saiwit
iwinjaposawit isihiya taahiyihiya aunahipihaiwa
nahatewaaraahapihiya Jisaasihoaaisawihiya
niyohipipihapit auhiraapihit durithrainit

wihoaanjī nowaaayopo. Numbīwī Jisaasihoai-sawīhiya mehiyauhī kiya jīhī nuwī noaipapī tīmanīnīwī bindawaayopo.

³⁴ Aihī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyaisatī kopuhotī ipotī notī tīmahiyataise. Tīmahiyatī kopuhō namasi ko isīhiya wīrisandīhandī usonata kiyaapī maarīho aungwohandī tundataise amī kiya sipīsipīhandī satīho owehandamataiwīhiyaatiho. Aihī amī ko namasatī pīwīha taahīwaiwa kiyai kataunjataise.

³⁵ Siyatī Jisaasiho kataunjihī aimī ipīho tipatetī namaatipaitandaihī komī otīpīpatīhiya napīwī koai saundawaatopo. “Kīmbīhī isīhiya wīndī bīmimaawi owehapīhisī aimī ipīho notī napwīhataise.

³⁶ Isīmiya kīmiyai nepī natīpusoaase kiya nuwī sawana osaataatī nandapa niyamahohīpīpīhuni amī aunahīpīhaiwaara yahapīhī detī nandapa mmonīwī nawīho nunyawī nepī nando,” undawaatopo.

³⁷ Aihī Jisaasiho wihoaanjīha komī otīpīpatīhiyai saundataase. “Sahī sawanaatī isīmiya kīmiyai nandaatīwīhapa nunyawīse,” undataase. Ko saundihī amī kiyaamīha koai saundawaatopo. “O amī nyahī kiyai napindī numwītīhaawe? Kīnyī nyangi natīpīnyoaaasisamīhī nyahī nowa nawīho ikīhurī yahura nandapa bīretīhandī nga newa kīmiya isīmiyai nga nunya gaamaitaano?” undīwī nunjenawaayopo.

³⁸ Aihī Jisaasiho kiyai saundatī nunjenataise. “Nandapa bīretīhandī sahī napitaiwī

isip̄hiyaate? Nuwî mmoniw̄se,” undataase. Aihî komî otip̄patîhiya nuwî kiyaamî nandapa b̄retîhandî awitîwi mmonawaayopo. Mmonawa b̄retîhandî 5 kiyatî ikwîrî naasairîtihi ami araiho 2 kiyatî yahurîtihi kipwîndihî mmoniw̄imapî Jisaasihoai saundawaatopo. “B̄retîhandî 5 kiyatî ikwîrî wihiitîhîrîtihi ami araihuri 2 kiyatî yahurîtihi kipwîndataise,” undawaatopo.

³⁹ Saundauhî ami Jisaasiho komî otip̄patîhiyai saundataase. “Sahî isîmiyai nepî tip̄tapaapi kitarîhîraatîhi yatihi bimîta kîhonjî kîhonjaapîhi ahoaiwî ahîwisai nuwîse,” undataase.

⁴⁰ Saiwî nepî kîhonjî kîhonjaapîhi ahoyauhî ami isîhiya 50 kaiwîsangi ami 100 kaiwîsangi kîhonjî kîhonjaapîhi bimai nowaayopo.

⁴¹ Saiwî bimauhî Jisaasiho nandapa b̄retîhandî 5 kiyatî ikwî wihiitîhîrîtihi ami araihuri 2 kiyatî yahurîtihi netaise. Netî isîwatata autaahi yamîhapataatîhi jatata sapa nandapaapi Autaahaatîhoai, “Kînyî gaahonje gaare,” undataase. Sata gaare undatosati Jisaasiho b̄retîhandî netî naumbotî araihoaisati ahoyati komî otip̄patîhiyai nunyataise ami kiya nepî isîhiyai nunyawî gaamaitaatîwo.

⁴²⁻⁴³ Nunyawî gaamîhauhî isîhiya siyatî ahoyainjîtîhandî kiyaamî maaritohîrîhîretî nanîmbîwi gaata gwîsîha yaawihî nawip̄ipa b̄retîhandî araiho kanaahîpa ahotimbîpa otip̄patîhiya asîwî nepî ikîhaiwa 12 kiyahaiwa tisaipî kipowaayopo.

⁴⁴ Sandî nandapa b̄retîhandunî ami araihounî

isîhiya nanîhohiyîhiyaamî nehî usîhiyaahîhî awîtauhi 5,000 kaiwîhiyaare. Amî asîhiyaunî amî manyinyaunî wîndî awîmîtopo, owetise.

*Kîma Piwîma Jisaasiho Durîhîraatîhî Autaahî Itîpa Daimî Naindîhandapîhaare
(Matiyuho 14:22-23; Jonîho 6:16-21)*

45 Saiwi nandapa nanîwî owetihî ketî kuraanîhî Jisaasiho komî otîpîpatîhiyai tarîwundatî kopuhotî yamwaasi durîhîraatîhî wihînî nahaitîwî aunahîpatî Betîsaitaaahandaahapî jîhî taawî nutaatîwî kaundataase. Iyatî ko isîhiyai kiyaami aunahîpataahapî netî natausaasîtandi kapîhî daahî bindataise.

46 Siyatî isîhiya nahatiyai natausaasamapî Jisaasiho nehî sawahohîhî Autaahaatîhoai pîwaundatî gaapundîtandi sisîhoaasînî nasaamanataise.

47 Aihî aimî asîhananaataatîhî Jisaasiho ko taati gaapundimbîpîhî ikatîhaatî bitonda jata komî otîpîpatîhiya aimî durîhîramî otîhaatî kopuhotî taawî niyauhî iwinjataise.

48 Iyatî Jisaasiho komî otîpîpatîhiyai iwinjata mbîpa waati mbwaati kiyaisuni ami kiyaami kopuhuai netî kwîtiwa ikîpînda tiwandihî kiyai bîpi ahiyawî nepî taawî saihîra kopuhaisi niyauhî iwinjataise. Siyatî ko kiyai iwinjatosa kapîhî ikatîhaatî bitonjati aimî bowîtandi detîtihi 3 kirokîhandamuni ami 6 kirokîhandamuni otîhamwaanjî Jisaasiho durîhîraatîhî itîpatî daimî autaahî nasataise. Iyatî ko kiyai bîpi nusatipaito tatî taatî nasataise.

49 Siyatî kiyai nusatipaito tatî durîhîraatîhi autaahî daimî napihi komî otîpîpatîhiya koai ketî iwinjawaayopo. Saiwî iwinjaposawî kiya kopî naahîrisa panaahaise tîwi gwînyaawaawî kiya yaiwî kaahaatawaatopo.

50 Kiya koai iwinjawaawî yayawaayopo. Yayauhîhandî kandî ami ketî kiyai Jisaasiho pîwaundatî saundataase. “Sahi wîndî yamaiwîse. Nînî Jisaasihonînisî sahi nepî andîtitîwîse,” undataase.

51 Saundamapî Jisaasiho kopuhotî yamwaati komî otîpîpatîhiyaisatî maasi bindataise. Aihî ami mbîpa waati mbwaati itîpinjîtîhandî yatîhitati owendaise. Aihî komî otîpîpatîhiya apîpaahî awaindîhandî maaroamapî yaiwîmawaayopo.

52 Saiwî kiya aungwohandî maaroamapî yaiwîmahohitîmandî ami kiyai Jisaasihopî wîndî namausesîpainjîhe. Iyatî ami ko watîpîhandî kiyatî bîretîhandî 5 kiyahandî isîhiya taahiyîhiyai naumbotî numwindîhandapî kiya wîndî gîmunyaawaawe ami Jisaasiho wapa wapa nga kaitaiso tîwi kopî wîndî gîmaawunyaatatî namausesîpainjîtîmandî kiyaamî maarîho daahî nimbîputawaawe.

*Kîma Pîwîma Jisaasiho Isîhiya Taahiyîhiya
Timbîpaisahiyai Titîhemwasitîhandapîhaare
(Matiyuho 14:34-36)*

53 Aihî kiya durîhîraatîhi napîwi yapîpatî Genesaretîhanda durîhîramî wihiñi notawaay-

opo. Notiwí kapihí kiyaamí kopoaho yamepata wíraposawaayopo.

54 Saiwí Jisaasihotihí komí otipípatihyaatihí kopuhotapí noaatipihauhí isíhiya taahiyíhiya aimí ketí kuraaníhi Jisaasihoai usowí iwinjawaayopo.

55 Saiwí iwinjamapí yapipati Gene-saretihandamí aunahipati nahatewaara gaamapí njihíti nuwí isíhiya timbi pa kahatamatipetahapaisahiyai gwítihoaatihí ahiyawí isisi wapíhi wapíhi Jisaasiho sapíhi sore tauhíhapíhi kapíhi numwaasi nasawaayopo.

56 Aihí nahataapipíhi Jisaasiho daimí naimbi píhi aunahipati awaipati taunihandaatihí ami gwíharaahonyaara ami osaataati isíhiya kiyaamí naisíhiya timbi paisawíhiyai aunahipá isíhiya ahoyaníwi nandapa ami wapa nunyawí nehohipípihi maaketihandaatihí numwaasi nasawaayopo. Numwaasi napíwi ahíwisawosawí Jisaasihoai saundawaatopo. “Jisaasihoje, isíhiya timbi paisahiya kinyí apotihíri giwíta nehí winjase,” undawaatopo. Aihí isíhiya timbi paisahiya saiwi Jisaasihomí apotihíri numwíhatíwi iwihohiyíhiya kiyaamí timbi pa owetihí noaipapí gaahiyaataawaayopo.

7

*Kíma Piwíha Judaahiya Kiyaamí Ikwauhíri
Nasisoarí Bausohítihandapíhaare
(Matiyuho 15:1-9)*

¹ Isîhiya usa Parisihyaunî ami usa Ju-daahiyaamî wînîhapîpa katîwunjohiyîhiyaunî Jerusaremîhandaahapî napîwî Jisaasihoai otaatemapî ahoyanawaayopo.

² Bindawa Jisaasihomî otîpîpatîhiya usa kiyaamî ikwîrî jîhî waapohora bahomusawî nehî nandapa nanîhauhî kiya usonawaayopo. Saiwî kiya kiyaamî satoya kiyohîrîhîretî jaapepihîrîwî ikwîrî nehî nîwipîhaiwaimaawî bausawîhiyaare. Isî Parisihya kîretî jaapepihîrîwî katawaatopo.

³ Parisihyaunî ami isîhiya nahatiya Judaahiyaisangi satoyaamî wînîhapîpa katîwunjauhî nehohîpîpa namaamapi anîtiwî isîwataawaayopo. Saiwî anîtiwî wînîhapîpa isîwataawaahîyasî nandapa nandaatîwîhura jîhî ikwîrî bausawosawî ipotî nandapa isîpi nanawaayopo.

⁴ Iyataatiî ami wiwa saiwi kaiwîhiyaare isîhiya ahoyanîwî nandapa nunyawî nawîho nehohîpîpîhapî wapa nawîho nunyawî newaawaahî ami ikwîrî nandapa ahoyawî bausawîhiyaare. Ikwîrî jîhî bausawosawî nandapa nanawaayopo. Iyataatiî wînîhapîpa kîmbaahîmahe. Kiya satoyaamî wînîhapîpa nehohîpîpa taahîpîpaare. Saiwi kiya kiyohîwîmaiwa saiwa nyaihandî onîha maasanaihîrî kopuhoh gwaasîha nawopî itatamanîwî tîwîhaapi bausohîpatamataiwî napaitîwî nîwipîhaiwaimaawî bausawîhiyaare.

⁵ Saiwi kaiwîhiyaasî kaiwaapi gîwunyainjîhî kandapî namapî Jisaasihoai Parisihyaunî ami Judaahiyamî wînîhapîpa

katîwunjohiyîhiyauni satîwi nunjenawaayopo. “Kinyî otîpi patîmiya asoyaamî wînîhapîpa katîwînyasauhî atisa newa jaapepihîrohîpîpa napaapî minjaapepihîropo? Kiya napaapî ikwîri bahomusawî kipatisawî nandapa nanîhopo?” undîwi nunjenawaayopo.

6 Aihî Jisaasiho wihoaanjîha kiyai sata kaundataase. “Sahî apîpaahî jaipîmundatî otaatapîhiyaatapî Aisaiyaaho titîhi katise. Iyatî ko sapî satati jîpatîpaise:

‘Isîmiya kîmiya nîngi nehî maa-homwaanjapaahîhunî nehî pîwîhaaraahunî nanimaapî mepi autaahepinîmawaayopo.

O amî kiyaamî maarîhohî nisîhoaisati nasati wîndî maasi tîmaamaamaitise. Owe. Nehî kaanîhî nisapî nawisati koai yandîhî ahondaise. Nehî isîhiyaami gwînyaahohîwaiwa nisî wînîhapîpa pîwîhaamataiwî isîhiyai katîwunjawaayopo.

7 Kiya nehî sawanaamî wînîhapîpaapî kîmba Autaahaatîhomî wînîhapîpe tîwî isîhiyai katîwunjawaayopo.

Saiwi kaiwîhiyaasi kiya nisapi nehî jaiwaiwi otaatapîhaiwa gaapundiwi mepi autaa-hepinîmawaayopo,’ *Aisaiyaaho*

29:13

tatî Autaahaatîho Aisaiyaahoai netî giwunyaasîhi amî Aisaiyaaho satati katati jîpatîpiyatî ahiyataise.

8 Sahî Autaahaatîhomî wînîhapîpa nepi nawisapipi nehîhinemaposawî nehî isîhiya

gwinyaapi katwunjohiwaiwa kaiwi ami kaiwaahih jaapehiřiwihiyaate. Aiwi ami sahi ishiyai saundiwihiyaate: Kímba Autaahaatihomí wintihapipa undiwihiyaate,” undataase.

⁹ Sata kaundatosati ami wa saundataase. “Sahi nawihaiw Autaahaatihomí wintihapipa nepi nehihaatemaposawi sahi ishiyai sawanaatami katwunjohiwaiwaahih isiwatiw kaiwaahih jaapehiřiwihiyaate.

¹⁰ Autaahaatihomí wintihapipa Mosesiho jipatiyati ahaimbipaisangi sahi nepi asireti ahiyawihiyaate. Mosesiho wintihapipa siyahapa jipatiyati ahaimbiapaapito. ‘Kíniya gapiyaamí ambi pati niwimape.’ Aimbi ami, ‘Kíniyi gapiyai wi retundiipi maipihaiwa kaundapaapaahitihisaisih napwitaape,’ tatih ahaihhandi kandi sahi satiw ahiyaw katwunjawihiyaate.

¹¹ Utaaho wo ikipi pa ami nawiho wapa saniyi sapiyai numwito tati ahaimbiapaapi, ‘Autaahaatihuai aimi nunyoní gaasí sainjaahí namapi owetane,’ undane tiwi katwunjawihiyaate.

¹² Sahi saiwi wintihapipa asireti ahiyaw katwunjauhi ami utaaho saniyi sapiyai nawiho wapa iwitatamanati anditiwiwitandi numwitatihandí kandi sami piwihaara namumwise. Owe.

¹³ Sahi nehi sawanaatami wintihapipa ishiyai katwunjawaawí kandaahí Autaahaatihó piwiha wintihapipa watipitati katimbipa nemawaayopo. Aiwi ami sahi wiwa taahiwaiwa sikiyahaiwa kaiwihiyaate,” undataase.

Kíma Piwima Isihiyaamí Omanjítitihí Wapa

*Neti Maipitindihandapihaare**(Matiyuho 15:10-20)*

14 Aih̄ Jisaasiho is̄hiyai japih̄ neti ahoyati p̄w̄ha saundataase. “Is̄hiyaati k̄miyaat̄ nis̄ p̄w̄ha baiw̄ atiw̄ nep̄ gw̄nyaap̄ise.

15 Nandapa neh̄haatap̄ kumbw̄ nep̄ nan̄hinḡp̄paara kinȳ oman̄tit̄hi neti nangop̄sasati ainjotati maip̄indaamaise. Owetise. Neh̄ is̄hiya kiyaami oman̄tit̄hi m̄maipaiw̄ maip̄haiwa gw̄nyapen̄w̄ kiyoh̄waiwaah̄hi kiyaami oman̄tit̄hapi ainjotati maip̄haiwa noaipataise,” undataase.

16 “Is̄ sah̄ atih̄risahiyaatis̄ p̄w̄ha sa baiw̄ atiw̄ nep̄ise” undataase.*

17 Aih̄ Jisaasiho is̄hiyai namasi niyat̄ ajan̄ nandaasihi ami kom̄ ot̄p̄pat̄hiya kom̄ p̄w̄ha s̄wipat̄ katisaapi kaam̄ tanyaahaapi nunjenawayaopo.

18 Nunjen̄hauhi Jisaasiho wihoaanj̄ha kiyai saundataase. “Sah̄ is̄miya k̄miyaamataiwi w̄ndi ḡmunyaahowo? Sah̄ w̄ndi mon̄w̄hiyaato? Neh̄ nandapa nan̄hinḡp̄pa kinȳ maar̄ho oman̄tit̄hi neti maip̄itat̄ ainj̄motitaise.

19 Sandi kasatotimandi apaapi maasato ami nandapaah̄ nainjamih̄ noti witataatihi k̄pw̄ndisa ahor̄maitaise. Nandapa k̄nȳ nan̄hinḡp̄pa kinȳ maar̄hoaatihi neti maip̄titandihandi owe.” Am̄ Jisaasiho sandaat̄, nandapa nahataapa neh̄ gaahapaare

* **7:16:** Ut̄p̄ho yeyetiwi j̄pat̄piyoh̄waiwaatihi w̄ndi ah̄motise.

wapa isîhiya wîndî namandaatîwîhana wîndî ahîmotise. Owe, tatî kandaase.

20 Iyatî Jisaasiho pîwîha onîhiwati jîhaati kiyai saundataase. “Isîhiyaamî omanjîtitîhî maarîhoaatîhî ainjotati maipîhaiwa gwînyapenîhohîwaiwa nehîhaatî ausaimanîhauhi kaiwa isîhiyaamîhetî ainjotati maipîndaise.

21-23 Isîhiyaamî maarîhoaatîhî maipîtati maipîhaiwa ahotiwaiwa siyahaiwaapîto: Woho amî apopaati usîhiya amî asîhiya kîhiya kîhiyaisawî ambîpatî tîmaamaitîwî amî usaamîhana ikonîwî amî isîhiya siyîhiyai timapi amî woho apopaati komî kaatami warîhoai apwaataati namasi namaatînotîhandî nepî nopusasîwî kîhaatî kîhoaisawî ambîpatî tîmaamaitîwî amî ikîpîpa amî wapa usaamîhanaapi, ‘Ese sapa nyamîhanaatane,’ tîwî maaritîmapî amî apîpaahî maipîhaiwa kîhaiwa kaiwi amî jaipîpa kîpîwi isîpî katîwi amî mamaawisawiya maipîhana ainjotahapa maaritîwîmapî kaiwi amî isîhiya usaapi apousatî mandîtipaiwi amî isîhiya usaapi pîwîha maipîha jaipîtîwîha katîwi amî kiya nepî sawana genaniwî naimaatîwî amî naharimatîhana kaiwi naharimatahîretî bimaawi, saiwa apîpaahî maipîmaiwa isîhiyaamî maarîho omanjîtitîhapî noaipasîwaiwa kiyai netî maipiyyausoasîhi Autaahaatîhomî ndîhetî kiya noaipapi maipîhiya ainjotahiyaimataawaayopo,” undataase.

*Kīma Piwīma Apopaati Waati Judaahiyamī
Dawaataatapīhaati Jisaasihopī Gīwunyaasīhaati
Iwītatamasītīhandapīhaare
(Matiyaho 15:21-28)*

24 Jisaasiho pīwīha sata kaundamapi aunahīpati katī namasi aunahīpati awaipati Taiyaahandamī ami yapiptata notaise. Notī noaipati isīhiya kopī yaho napise nīwī maanondotati anīhandī wīndaapīhī nandaati bīpi bindataise. Iyataahandī kandī ko isīhiyaapi wīndī nga namoaatise. Owe.

25 Aihī apopaati waati Judaahiyamī dawaapīpīhapīhaati kaatamī maataati itīpīho maipīhapa netī daahī ipīhatisa timbīpa numwihi bimihīhaatamī sanaati Jisaasihopī isīhiya aimī yaho napise tauhī atisataise. Atisamapi ketī njihīti nasatī Jisaasihomī auhīraapīhī utatototī tīmahiyataise.

26 Iyataatī saatī apopaati Judaahiyamī dawaapīpīhapīhiyaamīhaati ami isīhiya Pinisiyaahiya Romīhandamī Pīropinjīhandī Siriyaahanda bimohiyīhiyaamīhaate. Isī kaati Jisaasihoai gousetī kaatamī maataatamīhetī itīpīho maipīho bimisīhoai nematī tahamanau-soaasītandi nunjenataise.

27 Aihī Jisaasiho kaati wihoaanjīha saundataase. “Manyinyaamī nandapa bīretīhandī newaati suhīri numwītīhaawī sandī tītīhīmaahe. Owe. Jīhī manyinya kiyaamī maaritīwī gwīnyaahohīrīhīretī nanīwī ngaatītande,” undataase.

28 Ko saundihīhandī kandī ami apopaati kaatamīha Jisaasihoai saundataase. “Ye,

Awaisīhone, amī suhīrisangi nandapa bīretīhandī manyinya nanawaawī naumbwīwīmīhauhī mwītisīha nawīpīpa ganīhomī otītīhī tīmīhaimbīpa netī nanataise,” undataase.

²⁹ Aihī Jisaasiho kaati saundataase. “Amī kīnyī pīwīha wihoaanjīha gaaha kandinga sīkaasi gaasi numwe. Amī kīnyī metīhaatamīhetī itīpīho maipīho bimisīho aimī kaati numwasi naise,” undataase.

³⁰ Jisaasiho kaati sata kaundihī kaatī atisamapi japihī kaatamī anjīpīpīhapī notaise. Notī mmonata kaatamī maataati itīpīho maipīho netī ipīhatisa bimisīho aimī noaipasi naihī metīhaati gaahaatī betīhīretī nanototihī sanaati usonataise.

*Kīma Pīwīma Utaaho Wo Atīhomaahīpīho
Amī Pīwaamaatisohoai Jisaasiho
Tītīhemwasitīhandapīhaare*

³¹ Aihī Jisaasiho kapīhī Taiyahanda namasi aunahīpatī Saitonīhandaahihoaanjī notaise. Notī aunahīpatī Ikwī Maindīmohata (Dekaporisihanda) noaipasi durīhīrī Garirihandainīhīra notaise.

³² Aihī isīhiya utaaho wo komī atihīrī naputatī amī biyatī pīwaamaatatī mehitatī pīwaatahoai numwasi nasawaayopo. Numwaasi napīwī Jisaasiho utaasoai ikwīrī ahīwisatī atihīrī amī maahomwaanjī tītīhemwaitandī gīwusoepī nunjenawaayopo.

³³ Aihī Jisaasiho koai numwasi isīhiya taahiyīhiyaapī yandīhī nawisatī wapīhī notī bitotama atīhomaahīpīhomī atihatīmuropī

isundiþiþo ahîwisati ami komi isundiþiþo maahoairisesi komi omasihet iwiwataise.

³⁴ Siyat utaamopi maarîho asipiyataati awaindiþhandi maarisati komi omasihai numwihatati iwiwatataati yamihapataatihi jatata awaindi mbipa neti maarisati sandaase, “**Epata**,” ndaase. Sandi tanyaaha satatise, “nawatahatipi nutipi nausaate,” ndaase.

³⁵ Sata Jisaasiho kaundih keti kuraanih utaa-somi atihiri nuriwatataati ami komi omasiha us-aayati gaatihi nga atisati ami piwîha nga biyat piwandaase.

³⁶ Aih kapih isihiya ahoyanhohiyihiyai Jisaasiho saundataase. “Kmandi nini kiyonih sahi mmonihohitmandapi isihiya usaisi sahi windi apipaah kamundimapise. Apipaah owetane,” undati kiyai kaundataase. Sata mitaahi bapiya kaundihandi kandi ami kiya mwitetiw piwîha ka nesi mitaahi kaniw gaamawaayopo.

³⁷ Isihiya kapih Jisaasiho kaiwaiwa mmonihohiyihiyai sataawaatopo. “Kamaitaahetahiwaisangi Jisaasiho nahaataapa nga kiyataise. Kiyati isihiya atihomaahipihiyamti atihiri nuriwatasih nga atiw amti piwaamaatisohiyai maahomwaanj niusoasih nga piwaataawaayopo,” tiwi apipaah awaindiþhandi aatiwimawaayopo.

8

*Kima Piwima Jisaasiho Isihiya 4,000
kaiwihiyai Nandapa Numwindihandapihare
(Matiyuho 15:32-39)*

¹ Aihī amī sura isīhiya wīrisandīhandī napīwī Jisaasihoaisawī maasītawaawī amī kiya nandapa nandaatīwīhapa owehiyaare. Saimainjīhī namatī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai gaatati numwaati saundataase.

² “Kīmiya isīmiyaapī nīnī maarīho asīpiyataayo amī kiya nīngisawī maasi kīmbīhī asisīha 3 kiyati mairī manyeti bimauho. Aiwi amī kiya nandapa nandaatīwīhapa wapa mipī owehiya nehī taanahiyīhiya napīwīhiyaaso.

³ Amī nīnī kiya japarihiyai kiyaamī anīpīpīhapi nandusoasisanaahī amī daihīra itipī wonīwonīwinīhonīhī tīmīhitaapo. Amī kiyaamī usa apīpaahī kaanīhapi napīwīhiyaaso,” undataase.

⁴ Aihī komī otīpīpatīhiya Jisaasihoai saundawaatopo. “Nyahi aunahīpa awaiwaiwa taunīhandamī apīpaahī kaanīhī bindīhaayoni isīmiya kīmiya taahiyīmiyai nandapa bīretīhandī napitiyaati maahapīhapi newati numwītīhaawe?” undawaatopo.

⁵ Aihī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai saundati nunjenataise. “Sahī nandapa bīretīhandī napitaiwīhandī isīpīhiyaate?” undataase. Siyatī nunjesīhī amī kiya koai saundawaatopo. “Bīretīhandī 7 kiyahandī isīwaahiyane,” undawaatopo.

⁶ Aihī Jisaasiho isīhiya nahatiya woyīhaatīhī yatīhī yapīpateti bimītaatīwī kaundataase. Siyatī kaundatosati ko bīretīhandī 7 kiyahandī netī isīwatata Autaahaatīhoai, “Kīnyī gaahonī iparīhone gaare,” undati bīretīhandī naumbwotī tipītapaataise. Siyatī naumbwisononyona komī

otipipatihiyai nunyataise amī kiya nepawī isihiyai nunyawī gaamaitaatiwo. Aihī amī kiya nesi isihiya nahatiyai gaamapi nunyawaayopo.

⁷ Aiwi amī Jisaasihomī otipipatihiya araiho wonya isipihyaare. Aihī Jisaasiho araihonyaapi Autaahaatihoai, “kinyī gaahonjī iparīhonjī gaare,” undatosati komī otipipatihiyai numwihi amī kiya nepawī isihiyai nunyawī gaamawaayopo.

⁸ Kaihī isihiya nahatiya nandapa sapa nanīwī gwisimwīwī gandaise. Saiwī nanīwī gaatihi nawipipa ahotimbipa otipipatihiya koai nīwipinjawī ko kaiwaiwa mmonīwī nepī kiyohiyīhiya asīwī nepī ikīhaiwa 7 kiyahaiwaara kīpīwī tisaahīwawaayopo.

⁹ Isihiya nandapa sapa nanīhohiyīhiya nahatiya 4,000 kaiwīhiyaare. Aihī kiya nandapa nanīwī owetihīhura Jisaasiho kiyai kiyaamī anipipihapī netī natausaasataise.

¹⁰ Natausaasamapi ketī kuraanīhi Jisaasiho komī otipipatihiyaisati kopuhoti yamwaasi au-nahipati Darīmanutaahandaahapī notaise.

Kima Piwīma Parisihiya Jisaasihoai Kinyī Watipihaiwa Wiwa Kaime Nyahī Mmondaano Undohīhandapīhaare

(Matiyuho 16:1-4)

¹¹ Notī noaipasīhi Parisihiya usa napīwī Jisaasihoaisawī pīwīhaara pwisipataahamataiwī nepī tunnīwī kanīwī pīwanawaatopo. Pīwanīwī kiya koai saundawaatopo. “Nyahī kinyapī koai akītīnīhi Autaahaatiho natausaasīhi nasahoe taati

mmonaatî gwînyaitaanî kînyî watîpîhandî wîndî nyamî ndîhetî kaime," undîwî nunjenawaayopo. Sandî tîtîhi akîtinîhi kiya nunjenawaamaayopo. Owetise. Nehî jaiwaiwi amî ko wipiyonaahî amî kiya koai wapa kawitaatiwî jatawa jaiwaiwi nunjenawaayopo.

¹² Saiwî nunjenîhauhî Jisaasiho komî maarîho apîpaahî naanjawîhi maarîho dîtîhîrî aungwohandî maarisatî noaamatî sandaase. "Sahî napaapi watîpitîwîmapî nîngi sandîwî, 'Kînyî watîpîhandî kaime, nyahî mmondaano,' ndîwî nanîsenîhopo? Nînî sangisî apîpaahî akîtinîhi sandî kasatataato. Sahî mmondaatiwî watîpîhandî nînî wîndî kamaito owetîtaise," undataase.

¹³ Sata kaundamapî Jisaasiho komî otîpîpatîhiyai numwasi kopuhotî yamwasi durîhîrî nahaitatî wihinapî notaise.

*Kîma Piwîma Jisaasiho Komî Otîpîpatîhiyai
Parisihiyaamuni Erotîhomuni Piwîha
Katîwunjawî Kiyohiwaiwaapî Yisîhandapî Jaawo
Undindîhandapîhaare
(Matiyaho 16:5-12)*

¹⁴ Jisaasihomî otîpîpatîhiya nandapa wapa mmonîwî nepî isîpî namuwî kiya naniîpimatîwî nehî taanahiya nowaayopo. Aiwi bîretîhandî nehî naasaindîhi isîsi nuwîhandisî kopuhotî kandîhi ahotihî mmonawaayopo.

¹⁵ Aihî Jisaasiho komî otîpîpatîhiyai piwîha watîpîha sata kaundataase. "Sahî baiwî jaawo. Parisihiyaamuni Erotîhomuni kiyohiwaiwaapî jaawo amî kaiwa

yis̄handamatiyahaiwaaso. Kiya kiyoh̄waiwa nandapa b̄ret̄handi nipitandi handi ahiyauh̄ nandapa b̄ret̄handi kaitaat̄w̄ dohandi waati neti nipind̄handamatiyahaiwaasi kaiwa sam̄heti nasati osamat̄ nasamanitaasi sahi baiw̄ jaawo,” undataase.

16 Aih̄ Jisaasihom̄ ot̄pi pat̄hiya sawana sanawaatopo. “Nyahi b̄ret̄handi owetih̄ kandapi sandi Jisaasiho nyangi kanyatataase,” nnawaatopo.

17 Aih̄ Jisaasiho kiya kan̄w̄ gw̄nyaahohit̄handi usonataat̄ kiyai saundataase. “Nyahi b̄ret̄handi owetih̄nyase tiw̄ sahi saiwa napaapi gw̄nyapen̄hopo? Sahi sangi wi ndi mmoniw̄ ḡmaasunyainjo? Sami amit̄ha maasinjapwaatat̄ nisaputamaso?

18 Sahi ndihaisahiyaat̄ndaahandi kandi baiw̄ wi ndi mohopo. Sahi atih̄risahiyaat̄tawaahandi kandi sahi wi ndi atiw̄ namehopo. Sahi baiw̄ gw̄nyaapise, n̄ni kiyoh̄pi paapo.

19 N̄ni is̄hiya 5,000 kaiw̄hiyai nandapa b̄ret̄handi 5 kiyahandi naumbwit̄ti nunyohuraapi sangi wi ndi ḡmaasunyainjo e owo? Nawipipa is̄hiya naniw̄ ahōtimbi pa ikihi napitaiw̄hihi nepi k̄popo?” undati nunjenataise. Aih̄ ami kiya koai saundawaatopo. “Ikihi 12 kiyawaahih̄ nyahi asawa newaat̄ k̄pohaayo,” undawaatopo.

20 Saundauh̄ ami Jisaasiho j̄haati kiyai saundataase. “Is̄hiya 4,000 kaiw̄hiyai kaatiha b̄ret̄handi 7 kaindi handi naumbwit̄ti nunyonih̄ naniw̄ gaatihi nawipipa ahōtimbi pa sahi asiw̄ nepi ikihi napitaiw̄hihi nepi

kīpopo?" undati nunjenataise. Aihī amī kiya koai saundawaatopo. "Ikihī 7 kiyahiha asawa newa kīpohaayo," undawaatopo.

21 Saundauhi amī Jisaasiho kiyai saundataase. "O amī sangi sangi gisunyaatatī amī sangi nasesipainjo?" undataase.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Utaaho
Ndīha Niyotahoai Betīsaitaahanda Nu-
sorīhaasitīhandapīhaare*

22 Aihī Jisaasihounī komī otīpi patīhiyauni napīwī aunahīpatī Betīsaitaahanda noaipawaayopo. Napīwī noaipīhauhi utaaho wo komī ndīha niyotahoai komīhiya numwaasi nasawaayopo. Numwaasi napīwī Jisaasiho komī ndīhaatīhi ikwīrī ahīwisatī nusorīhaitandi gīwusoepī nunjenawaayopo.

23 Aihī Jisaasiho utaaho ndīha niyotisīhoai ikwīra iwisi aunahīpatamī ipaahaapi noaipapi mangīrainī akīrepepi notī bitondaise. Notī bitondaati Jisaasiho utaahomī ndīha niyotisīhotī maahoaipatī maahoaipurīwatī ikwīrī ahīwisatī saundataase. "Kīnyī wanī wapai nga uson-apaino?" undataase.

24 Aihī ko ndīha niyotisīho naingaati jati Jisaasihoai saundataase. "Ye, nīnī isīhiyai iwinjataayo. Iwinjataahandī kandi kiya ipati nesīwesiwa daayataahatamataiwī daayauhi nīnī iwinjataayo," undataase.

25 Aihī Jisaasiho jīhaatī komī ikwīrī uta ndī niyotisīhomī ndīhaatī ahīwisataise. Aihī ko komī ndīha waati nusorīhaatati gaatihī nahataapai nga biyatī mmonataise.

26 Jisaasiho koai saundataase. “Kinyi aunahipataahapi windi namumbwi kinyi kinyi anjipipihapi titih numwe,” undati neti natausaasataise.

*Kima Piwima Pitaaho Jisaasihop i Kiraishihore
Tati Ausaat i Katindihandap ihaare
(Matiyuho 16:13-20; Rukīho 9:18-21)*

27 Jisaasihouni am i komi otipipat ihiyauni aunahipati gwiharaahonya aunahipati awaipati taunihandi Sisariya Piripaihanda ahettiwaiwaaraahapi daimi nowaayopo. Saiwi kiya taawi daimi nowaawi Jisaasiho kiya komi otipipat ihiyai sata nunjenataise. “Nisapi isihiya diyaamahoe tawaatopo?” undati kiyai nunjenataise.

28 Aih i komi otipipat ihiya wihoaanj iha koai saundawaatopo. “Kinyapi isihiya usa Jon iho Isihiyai Baawusisihoe tawaatopo. Aiwi am i usa Eraijaahop i japihi nasatete tawaatopo.* Aiwi am i usa satawaatopo. Autaahaat ihom i piwiha atiw i nepi ausaahohiy ihiya piropet ihiyaami wore tawaatopo,” undiw i kaundawaatopo.

29 Saundauhi Jisaasiho kiyai sata nunjenataise. “O ami sahi nisapi diyaamahoe tiwi gwinyapenawaayopo?” undati nunjenataise. Aih i Pitaaho koai saundataase. “Kinyi Kiraishihone,” undataase.

* **8:28:** Eraijaaho so jih i aimehura Autaahaat ihom i piwiha atiwisa neti Kom i piwiha awusaati bimainjati Jisaasiho sangi napihihura Autaahaat iho asohoai aimi numwaasi yamihapataat ihap i naihi kinaungwiha aimi pihitati sanaih ihop i topo. 1 Kin i 17 nihandaap ihi mmome.

30 Aihī Jisaasiho kiyai saundataase. “Sahī nisapi isīhiyai Mesaiyaahoe undīwī wīndī kāmundīwīse,” undataase.†

*Kima Piwima Jisaasiho Yaawīhandī
Netī Napotī Japīhī Nepaitandīhandapī
Katindīhandapīhaare*
(Matiyuho 16:21-28; Rukīho 9:22-27)

31 Aihī Jisaasiho namasati komī otīpīpatīhiyai sata kataunjataise. “Autaahaatīhomī Isīhiyaamī Saahonīnī Awaisīhonīnī Jīhonīhi ambīpatī yaasīhandī awaindīhandī nanīmitaapo. Aiwi Judaahiyaamī aunīhiya gwīnyaahiya jīhiyaunī amī Pīrisihiyaamī awaisawīhiya jīhiyaunī amī wīnhapīpa katiwunjohiyīhiya nīngisi ahosinīmaitaapo. Aiwi nisapi poundonīhi sohonīhi nīwisaihī napwīto. Napotatī asisīha mairīmanya saniyonīhi nīnī asohonīnimandi japīhī anīmwaahīpatombī nepaito,” undataase.

32 Koai nusoaiapaitandīhapaapī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai tītīhī ausaatī kaundataase. Aihī Pitaaho Jisaasihoai nawīsatī numwaasi notī yandīhī bitotama koai nuwisapuwatī saundataase. “Awaisīhone, kīnyī satīpī wīndī kamaatīme. Owetane,” undataase.

33 Amī Jisaasiho nepemaitatī komī otīpīpatīhiyai iwinjataise. Winjatata Pitahoai sīretī ko katirīhīretī sata kamaatītandī kaundataase. Iyatī koai Jisaasiho pīwīha

† **8:30:** Mesaiyaahoe tohitīmandī sandī satīwi “Komī Isīhiyai Japīhī Numwaitandī Autaahaatīho Namīhanatī Ahīwisīhore,” tawaatopo.

watipîha sata kaundataase. “Bwaasîrîhiranje,[‡] kînyî nîngisî nanîmasi nawîsapitîpi kîranjînîhi numbwîmape. Kînyî Autaahaatîho maaritatî gwînyaasîpîpaapi wîndî gîmunyaahise. Kînyî nehî isîhiya maaritîwî gwînyaahohîrîhîretî gwînyaapaise,” undataase.

34 Saundatosati isîhiya wîrisandîhiyaisati komî otîpîpatîhiyai gaatatî numwaati netî naasaimbîpîhi ahoyataise. Ahoyatosati kiyai saundataase. “Amî isîhiya nîngisî nanipinjîtaatîwaahî kiya sawanaamî maaritohîwaiwai ahosumapi kaiwaanîhi namamapi se. Kiya nîngi nanipinjîtaatîwî kiya sawana nga itatatamanjînîwî bimîtaatîwîhandî kandînîhi namamapi se. Namamapi ipi titî atawîhatî nepi isîwî nanipinjawise.

35 Amî utaaho wo sawaho wanî biyatî nga bimîtandîhandapaahîhi andîtatî napamataataahî ko ipotîhura konîhi nîngisati maasî bimîtandîhandî nihîratî namaitaise. O amî utaaho wo nisapimatonîhuni amî nisî pîwîha gaaha wanîhaapimatonîhi ko sawaho biyatî nga bimîtandîhandî nihîratî namatî amî napotaataahî ko ipotîhura nga nîngisati konîhi jinjapîhi asohoemataati bimîtandîhandî naitaise.

36 Iyataati amî utaaho wo maapi yapîpatambîhaiwa nahatewa kohesayanati netaati kandaahî ko ipotîhura asîtimataati konîhi jinjapîhi bimîtandîhandî nihîrataataahî

[‡] **8:33:** Autaahaatîhomunî Kîraisihomunî amî komî isîhiyaamî tiworîhomî satî ambîpate. Iyatî amî Pitaaho Kîraisihomî tiworîho Bwaasîrîhiramatiyatî gwînyaasîhi kandapî itîhundataase.

amî akîtîndî napindi nunyati ko asîtimatati bimîtandîhandî naitaise? Apîpaahî owestitaise.

³⁷ Siyatî ko asohoemataî bimîtandîhandî nihîratî owestanîhi ko nawîho nga nunya komî maarîho asîtimatati bimîtandîhandî wîndî japîhi namaitaise. Apîpaahî owestitaise.

³⁸ Isîhiya wanî kîmura bimohiyîmiya maipîhandî apîpaahî tisaitatî amî apîpaahî maipîhura bindawaayopo. Isî amî isîhiya nisapî mawonaahî amî Nînî Isîhiyaamî Saahonîni Awaisîhonîni Jîhonîni nisî Apîhomî watîpîhandî nausainjîtîhandaatîhi yamîhapataatîhapî Autaahaatîhomî enjerîhiya otîpîpatîhiyaisatî nasataahura kiyaapi nîngisi manyonîhi kiyai ahosumwaito,” undati kiyai kaundataase.

9

¹ Jisaasiho kiyai sata kaundatosatî amî wa saundataase. “Nînî sangisî akîtînîhi sandî kasatataato. Isîhiya kîmiya wanî kîmbîhi bitohohiyîmiya usa sangî napwisaihi Autaahaatîho isîhiyai iwinja bimindîhandî watîpîhandisa noaipahonîhi mmondaapo,” undataase.

Kîma Piwîma Jisaasiho Noaipatî Wipetahoe-mainjîtîhandapîhaare

(Matiyuho 17:1-13; Rukîho 9:28-36)

² Asisîha aimî 6 kiyati sanaihîhura Jisaasiho Pitaahoaisuni Jemîsihoaisuni Jonîhoaisuni numwaasi sisîho utaarihoaasîni nasaamanataise. Aihî kasîni sisîhoaasîni nehî sawanaahîhi bitotawaayopo. Aihî kingwaasamî

ndiheti keti Jisaasihomi ambipati wipetahati noaipataise.

³ Iyatì ami komì utì apotihiri noaipati nehi kihoepti taanahitindaise. Iyatì utaaho wo maapi yapipatambìho wapaara bausanati bausonihisiyatì windi kihoeptimetitaise.

⁴ Aihì kingwaasi jawa Eraijaayì Mosesiya* kiyamì ndiheti noaipapi Jisaasihoisamì maasi taami piwaatinjihì otipipatihingwaasi winjawaayopo.

⁵ Aihì Pitaaho Jisaasihoi saundataase. “Katipinyasingihone, nyahi gaanihi kimbihì bindihayoni anjhaiwa gohapharhaiwa nausarisaati maurimandi anjimatitaano. Waanjì kinyapitanihì, waanjì Mosesishopitanihì ami waanjì Eraijaahopitanihì nyahi anjimatitaano,” undataase.

⁶ Pitaahounì Jemisiyì Joniyauni apipaahì aungwohandi waati yayawaawì ami piwìha wa Jisaasihoi kaunditìha owetihì namati sandi Pitaaho kandaase.

⁷ Aihì tiwipati witi nasati kingwaasi neti napapihatì namaasamataise. Aihì katì tiwipataatihapi piwìha wa Autaahaatìho Jisaasihopi katihì sataha noaipataise. “Kimo Nisi Maasihìho Akohotihì Nini Koai Maarìho nunyatì wiwitihosi ko piwìha kasatonihà baiwi atiwiese,” taha noaipataise.

⁸ Aihì kingwaasi piwìha sa atiwosawi keti

* **9:4:** Eraijaayì Mosesiya sura jihura Judaahiyamì awaisururapitopo. Mosesiho winhapipa numwisihore. Aihì ami Eraijaaho so awaisiho jìho Autaahaatìhomì piwìha atisati neti kopì awusaasihore.

keti nepemainaniw̄i jawaahand̄i kandi is̄hiya usais̄ maawinjahopo, neh̄ Jisaasiho sawahohih̄ bitosih̄ iwinjawaayopo.

9 Sand̄i siyat̄i noaipasih̄ mmoniw̄i atiw̄imap̄i japihi sis̄ho koaas̄in̄ namasi noaat̄pawaaw̄i Jisaasiho kingwaasi saundataase. “Sah̄i sis̄moaas̄in̄ k̄mand̄i noaipasih̄ mmonihohit̄imandap̄i is̄hiyai saimainje und̄iw̄i ap̄paah̄i w̄ind̄i kamund̄iw̄ise. Kamund̄iw̄i bimamb̄iw̄i N̄in̄ Autaahaat̄hom̄i Is̄hiyaami Saahonin̄ J̄honin̄ Awais̄honin̄ napomatati japihi nepasanihura sandap̄i is̄hiyai sahi ausaap̄i kaund̄itaatiwe,” undataase.

10 Aih̄ kingwaasi komi ot̄ip̄ipat̄ihingwaasi Jisaasiho kaundis̄ha atiw̄i nep̄i kaundirih̄ireti jaapepih̄rawaayopo. Saiwi kiyawaahand̄i kandi Jisaasiho, “N̄in̄ japihi an̄mwaah̄ipatomb̄i ne-paito,” undis̄haapi w̄ind̄i namausesipainjih̄i kaam̄i tanyaaha ko napindap̄inyatind̄iho? N̄iw̄i kanawaatopo.

11 Aih̄ kingwaasi Jisaasihoai sat̄iw̄i nunjenawaayopo.

“Judaahiyaami w̄in̄hap̄ipa kat̄wunjohiyih̄i
Eraijsahop̄i ko j̄hi nap̄itaise tiw̄i napindap̄i katopo?” **Marakaiho**

4:5

und̄iw̄i nunjenawaayopo.

12 Aih̄ Jisaasiho wihoaanj̄ha kiyai sata kaundataase. “Ye, mandih̄i akite. Kiya akit̄i tit̄ih̄i katawaatopo. Eraijaaho kahapaamap̄ipa neti japihi tit̄hemaitandi ko j̄hi nap̄itaise. Iyataahand̄i kandi Autaahaat̄hom̄i Is̄hiyaami Saaho J̄ho Awais̄ho yaawihand̄i awaind̄hand̄i

pīhītatī naitaise. Iyatī ami isīhiya koai nehī wapaamataiwī, ‘mmopī nīwīsapī nemapī ahosumwapi pohipīwitaapo,’ tatī Autaahaatīhomī pīwīhaatīhī napaapi jīpatīpindise?

13 Nīnī sangi akītīnīhī sandī kasatataato. Eraiijaahohī aimī napise. Aimī napihī ami isīhiya koai kawitaatīwī maaritohīpīpa kīretī aimī kawisopo ami Autaahaatīhomī pīwīha katati jīpatīpindirīhīrettī jaapeihīrīwo,” undati Jonīho isīhiyai baawusisīhopī gwīnyaataati sa pīwīha kaundataase.

*Kīma Pīwīma Jisaasiho Metīho Womīhetapi
Itipīho Maipīhoai Nemasītīhandapīhaare
(Matiyaho 17:14-21; Rukīho 9:37-43a)*

14 Aihī Jisaasiho Pitaaho Nemīsiho ami Jonīho Jisaasihomī otīpīpatīhiya usenda japīhī napīwī nīwipaawaayopo. Napīwī iwinjawa isīhiya apīpaahī kiyai otaatemapī bitotawa ami wīnīhapīpa katīwunjohiyīhiya pīwīhaara pwīsīpataahamataiwī tunnīwī kanīhauni iwinjawaayopo.

15 Aihī Jisaasiho aimī nasa noaipasīhī isīhiya wīrīsandīhiya winjaposawī waati yaiwīpwitawaayopo. Waati yaiwīpwitīwīmapī ketī dosi ȳuhīti detī Jisaasihoaapīhī nuwī, “Aimī soñj nasapaino?” undīwī pīwaundawaayopo.

16 Aihī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai sata nunjenataise. “Sahī kīmiya isīmiyaisawī pwīsīpataahamataiwī pīwīhaara napaapi tunnīhopo?” undati nunjenataise.

17 Aihī isīhiya wīrīsandīhiyaamī otīhatīhapī utaaho wo dotati Jisaasihoai saundataase.

“Katipunjingîhonje, nînî nisî maasîhîhoai gisenda numwaasi nasataayo. Itipîho maipîho komîhetî bindata timbi pa nunyatî komî pîwîha nemati maahomwaanjî netî nîwisapusîhi ami ko pîwîha biyatî wîndî pîwaamaatiho.

18 Iyataati kîmo nisî metîmoai itipîho maipîho nahateweti siyatî isîwatataati koai netî waati maahutati yapipateti netî tusaataise. Sawihî nisî metîmo komî maahomwaanjî mipateti sisipa maahoairîhîri nasati noaamatî ami mangîri netî sawaho ikwînatî ikitîhîtisataise. Iyatî ami komî ambîpatî tîhîrotipitati yahamipîndaise. Aihî wanî nînî koai kinyî otipipatîmiyaapîhi kiya koai tîtîhîwiwitondî numwaasi nasataayo. Numwaasi kiyaapîhi nasonîhandî kandî kiya metîmomîhetî itipîho maipîho bimisihoai wîndî nga nemaamahopo,” undataase.

19 Aihî Jisaasiho pîwîha sa atisatosati isîhiya wîrisandîhiyaisuni komî otipipatîhiyaisuni saundataase. “Ese, sahi isîmiyaatî nisapî wîndî gîmaanunyaahopo. Nînî sangisati napitiyahaiwaara maasi bindataati kaindisasîtande? Napitaindîhaiwaara bindata samî naanjiwaiwa netî awisitîmapî notoaatîtande? So metîhoai nîngisaapîhi numwaasi napîwisono!” undataase.

20 Aihî kiya metoai numwaasi Jisaasihoaapîhi nasawaayopo. Aihî itipîho maipîho Jisaasihoai usonataati yayatî ketî kuraanîhi metoai netî yapipateti maahuta wonamaatîhi tusaataise. Aihî metîho nehaatati tîwaapananati ahonda sisipa maahoairîhîri kiyataise.

21 Aihî Jisaasiho metomî sapîhoai sata

nunjenataise. “Kinyi metimo napitiyahaiwaara kīmiyatī kiyataise?” undati nunjenataise. Aihī metomī sapīho Jisaasihoai wihoaanjīha sata kaundataase. “Metīho sangīhohuraape.

22 Iyataatī ami wiweti itīpiho maipīho nisī metīmoai sohoai tiwamaitotatī sisīhaapīhi netī tīhoaati ami osetetī netī timandaatī kiyatoandaise. Isī ami kīnyi ganaahī metīmoai wapa kawimbī yaindaanyangisī kinyi maarīho asīpīnyime,” undataase.

23 Aihī Jisaasiho metīhomī sapīhoai saundataase. “Kīnyi nīngi sandapaase. ‘Kīnyi gaatanaaho, ndapaase.’ Ye, nīnī nge. Kīnyi nisapi gīnunyaapaapaahī ami kīnyi nisapi gīnunyaahingītīhanda nahataapa taatī nanīhiyatī kīnyi gīnunyaahingīrīhīri kīretī noaipaitaise,” undataase.

24 Aihī ketī kuraanīhi metomī sapīho waati kaahaata saundataase. “Jisaasihoje, kinyapi kīmo metīmoeti itīpiho maipīho bimisiho nga nemaitaise ndī nīnī gīhunyaataayo. Saindī gīhunyaataahandī kandī nisī kinyapi gīhunyaahohītīhandī wonjī nenoaahītonī kīnyi nepī andītīnipe kinyapi nīnī gīhunyaahohītīhandī noaipati watīpitītando,” undataase.

25 Aihī Jisaasiho jata isīhiya taahītīhandī kapīhi nīhīti nasauhī itīpiho maipīhoai pīwīha watīpīha saundataase. “Kīnyi itīpi maipīhonī isīhiyaamī atīhīrī nepī nīwisapuhīnīhi pīwīha atīhomiwī ami maahomwaanjī nepī nīwisapuhīnīhi pīwaamaatohīhōje, kīmo metīmomīhetapī noaipasi konīnīhi numwe.

Kīnyī japīhī nambī komīhetī namindaape. Konjīnīhī numbwīmape,” undatī itīhundatī tahamanat̄ nemataise.

²⁶ Aih̄ itīpīho maip̄ho waatī kaahaatatī noaipasi notataahetī metīhoai netī waatī kīsīhīsisa kwaanīhoaaniya yotamapī noaipasi notaise. Siyat̄ itīpīho maip̄ho metīhoai netī yotindīhandap̄i metīho kwaapanīmaasatī napomataahomatiyatī yapīpatetī ahondaise. Aih̄ isīhiya taahiyīhiya mmonawaaw̄i metīho aim̄ napomataise tawaatopo.

²⁷ Iyauhī am̄ Jisaasiho metīhom̄ ikwīrī iwiwat̄ tītīhīwisīhī ko nepat̄ dot̄ tītīhī bitondaise.

²⁸ Siyat̄ Jisaasiho kiyamapī anjaanj̄i nandaasihī kom̄ otīpīpat̄hiya nehī sawanaahīhī Jisaasihoaisaw̄ bindawa koai saundīw̄ nunjenawaayopo. “Nyahī napindap̄i itīpīho maip̄ho soai nga wīnd̄ newaamaamaho?” undīw̄ nunjenawaayopo.

²⁹ Aih̄ Jisaasiho kiyai wihoaanj̄ha saundataase. “Itīpīho maip̄ho setahoaisaahī nehī gaapīpataahīhī[†] nga nemaitaapo,” undataase.

Kima Piwīha Jisaasiho Napotatī Japīhī Nepatandīhandap̄i Kasīnīhandī Katindīhandap̄ihaare (Matiyuho 17:22-23; Rukīho 9:43-45)

³⁰ Aih̄ Jisaasihoun̄ kom̄ otīpīpat̄hiyaun̄ kapīhī aunahīpa namasi Garirihandaahīra kandī Garirihandam̄ otīhapīhī daim̄ nowaayopo. Aiwī Jisaasiho isīhiyaapī sawahop̄i aim̄ yamo

[†] **9:29:** am̄ nandapa onaayohītīhandaahīhe tat̄ utīpīho wiwaatīhī sa ahondaise.

napise nnawa napiw̄i usondaat̄w̄ihandapi
windi maarimtise.

³¹ Ami sandi apaapimaahē, komi
otip̄pat̄hiyai taati kataunjataate. Iyat̄ am̄ ko
komi otip̄pat̄hiyai saundataase. “Is̄hiyaam̄
Saahonin̄ Jihonin̄ Awaisihonin̄gi is̄hiya
tiworisaami ikw̄raat̄h̄in̄masaih̄ am̄ kiya
n̄ngi sohonih̄ niw̄itaapo. Niwisaih̄ napomatati
animwaahipatombi asis̄ha mair̄ma saniyonih̄
japih̄ asohoninimandi nepaito,” undataase.

³² Is̄hiya yaasihandi naninyawi nusaih̄
napomatati asis̄ha mair̄ma saniyonih̄ japih̄
animwaahipatombi nepaito undisimaapi
komi otip̄pat̄hiyai windi ḡmaawunyaatat̄
namausespainje. Siyat̄ namausespainjihandi
kandi kiya Jisaasihoai nunjendaat̄w̄ihandapi
yayawaaw̄i nes̄papi kanyate undiw̄i koai windi
namunjenihopo.

*Kima Piwima Jisaasiho Is̄hiya Awai-
sawihiyaimatohirihiretap̄ Katindihandapihaare
(Matiyuho 18:1-5; Rukīho 9:46-48)*

³³ Aih̄ Jisaasihouni komi otip̄pat̄hiyauni
aimi Kapaniyaamihanda noaipapi anjaan̄
nandaapi bindawaaw̄i Jisaasiho komi
otip̄pat̄hiyai sata nunjenataise. “Daihira
nyah̄i taawa nashihaaw̄i sahi akitindi napindapi
piw̄iha wih̄wihoaanj̄i kanim̄ nasopo?” undati
nunjenataise.

³⁴ Aih̄ kiya wihoaanj̄ha sapaapi kat̄haato
undiw̄i windi kamundopo. Am̄ wihoaanj̄ha ka-
mundohit̄mandi am̄ kiya daihira wih̄wihoaanj̄
saniw̄i, “nyamimat̄hap̄i diyaamaho

awaisiḥore?” niwī kanīwawīhandītihī namapi
kiya yatīhitawaayopo.

³⁵ Jisaasiho yatītī bindata komī otīpīpatīhiya
12 kaiwīhiyaasī kiyai gaatati detī komīhinī
ahoyatosati ko kiyai saundataase. “Samī
wo noaipati jīhoematītandaahī so isīhiya
nahatiyaamī nehī ipotīhoematati amī
isīhiya nahatiyaamī yatītī otītītī nehī
otīpīpatīhoematati otīpīpatī kiyane,” undataase.

³⁶ Sata kaundatosati Jisaasiho metīhonjī wonji
numwaati kiyaamī ndīhetī otīhapītī ahīwiī
bitondaise. Bitosītī konji komī ikwīraatītī
numwaati isīwatataati kiyai saundataase.

³⁷ “Utaaho wo metīhonjī kīmonjamatiyahonjī
amī nisapimatonītī wonjī metīhonji numwaati
iwītatamanataataahī so nīngi nanīmaataise.
Iyatī amī nīngisī wo nanīmaati nītatamaso
so amī nīngisī nanīmaataamaise amī nīngisī
natanoaasisīhoai numwaataise,” undataase.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Komī
Otīpīpatīhiyai Saundati Utaaho Wo Nyami
Tiworīhomendaataahī Amī So Nyamī Naisohore
Undindīhandapīhaare*

(Rukīho 9:49-50)

³⁸ Aihī Jonīho Jisaasihoai saundataase.
“Katīpīnyasingīhone, utaaho wo namaanyipin-
jaho kinyī ambīpataahī itīpīho maipīhoai utaaho
womīhetapi taati tahamana nemasihi nyahi
usonīhaawi kīnyī saimbī kamaime undaatī
itīhunda nimbičpuwīhaayo,” undataase.

³⁹ Amī Jisaasiho koai saundataase. “Sahī na-
paapi nīwimbīpuwawaawe nehī iwinjasawīse

kiyatī kaito. Amī utaaho wo nisī ambīpata watīpīhaiwa wiwa kaisīho so nisapī ketī maipīha wīndī kamaatītaito,” undataase.

40 “Isīhiya usa nyangi nyaipīndīwī nepīmaanyamahohiyīhiya siya amī nyamī naisīhiyaare.

41 Nīnī sangisī apīpaahi akītīnīhī sandī kasa-tataato, utaaho wo sangi jasonataati kīmiya Kīraisihomīhiyaaso tatī nehī waapohoaisangi nasamisīho soai amī nīnī wihoaanjīhandī gaa-handī nawīhomataindī numwisanīhī ko naitaise.

*Kīma Pīwīma Kopī Giwunyaahohiyīhiyai
Isīhiya Usa Maipīhaiwa Kaitaatīwīhandaatīhī
Numwaasi Nandaitauhīhandapī Jisaasiho
Katindīhandapīhaare*

(Matiyuho 18:6-9; Rukīho 17:1-2)

42 “Amī isīhiya nisapī wanī namasawī taawī giunuyaahohiyīhiya kiya manyinyaamataiwīhiyai utaaho wo maipīhandī sangī kiyaujonīhī amī koai nepī jīhī nawīha aungwohandī apīpaahi naanījīhandī komī naahutarīhīraapīhī wīrapī nahemaposawī durīhīraatīhī nepī tīmandaasaihī nawatisatī napotaataahī ngaatītaise. Autaahaatīho koai yaawīhandī wīndī namumwītando.

43 Amī kinyī ikwīrī maipīhandī kīnyī kaitaapīhandaatīhī angisi niyonaahī gaasi ketī kuraanīhī kīrisī tisatīmape. Ikwīrī nehī naasairīsapī asohonjimatītaapīhandī nga naitaapo. Amī wiwa ikwīrī maindīmurisapīhonī opaimbī sisīha kaanīhī namaayotatī tīhatoaatisīhaapīhī numbwi tīhoaatītaino.

44 (Ami sapîhi kiya maatîmaatîhiyaami pindîpîho noaamatî kiyaisinîhi nisatoaapati nanîmî notoaatîtaise. Iyatî ami sisîha wîndî namaayotati kaanîhi tîhatî kiyai tîhîmî notoaatîtaise.)‡

45 Iyataati ami kinyî auhîri maipîhandî kaitaapîhîra nangîmaasi niyonîhi kinyî maipîhandî kiyapaapaahî ami kîri tisatîmape. Ami kinyî saimbî ambîpatî wihoaanjîhatî tisatîpi nehi wihoaanjîhatisahonjî asitimatîtaapîhandî nepi nga bimîtaapo ami wiwa ambîpatî nahatepisapîhonjî sisîhaapîhi nutaino.

46 §

47 Ami kinyî ndîha maipîhandî kaitaapîhîra nangîmaasi niyonîhi kinyî maipîhandî kiyapaapaahî ami gaasi kinyî ndîha wa namwaapi yotîme. Ndîha nehi naasaisapîhonjî Autaa-haatîho gisî biyatî ginjaati bimîtando ami wiwa ndîha maiwîsapî opaimbîhongi nepi sisîhaapîhi yangotîtaawo.

48 Iyataati sapîhi sisîhaapîhi pindîpîho isîhiyai pindîpoaamatî nainjîho wîndî namaapotî ami sisîha isîhiyai tîhatoaatisîha wîndî namaayotati kaanîhi tîhatoaatîtaise.

49 “Isîhiya nahatiya sorîho sapîpa nandapaatîhi ahiyauhî ami nandapa nga jîpiyataise. Isî sîri kîretî sisîha isîhiyaami omañtitîhi maipîhaiwa ahotiwaiwa tîhamahonîhi kiyaami omañtitîhi tîhîtatî popîtitîtaise.

‡ 9:44: Wesî 48 handî mmome kîma kandamatiyatî naahwîtarîhîri naasairî noaipaso. § 9:46: Wesihandî 46 handî ami 44 handî saurî 48 handamatiyahaurisî wesî 48 handî mmome.

50 Iyataati sorīho sapīpa sapa gaahape. Gaahapandaahandī kandī sapīpaamī jīpaindīhandī nupwīhoaatatī owendaataahī sahī japīhi jīpaindīhandī napitaiwī nepī ahaitaapo. Isī ami sahī sapīpaamī jīpaindīhandī samīhetī netī tisaitonīhi ami sahī ususaatī bīpi napaisaatī bimaawīse,” undataase.*

10

*Kīma Piwīha Jisaasiho Namaatinīwīhiya
Tipītapaatotīhandapī Kataunjindīhandapīhaare
(Matiyuho 19:1-12; Rukīho 16:18)*

1 Aihī Jisaasiho sapīhi namasi yapīpatī Judiyaahanda notaise. Notī yapīpatī Judiyaahanda waapīhaati Jorītaanīhaati nahaitatī kaanīhi notaise. Aihī isīhiya taahiyīhiya wīrisandīhandī koai usonīwosawī napīwī ahoyanīhauhī Jisaasiho komīhatī kiyati namasati Autaahaatīhomī pīwīha ausaatī kiyai kataunjataise.

2 Aihī Parisihiya usa napīwī Jisaasihoai pīwīha wa nehī jaiwaiwīha ko napitītīha kanyatise tīwī iwinjatawa namasawī saundīwī nunjenawaayopo. “Nyamī wīnīhapīpa napondaase? Utaaho wo komī apwaataati nemaitandi sandī titīho e titīhīmaaho?” undīwī nunjenawaayopo.

3 Aihī Jisaasiho kiyai wihoaanjīha saundataase. “Mosesiho wīnīhapīpa napitītīhapa nasanyataise,” undatī nunjenataise.

* **9:50:** Kīmandī wesimandī satatise, Kīraisihoi nuwipinjohiyīhiya kiya kopī gīwunyaahotīhandapī yaawati naajāwīshaiwa newaahandī kandī kiya ususa baiwī gerīnīwī napaisaatī bimaawise ndaase.

4 Aihī kiya wihoaanjīha saundawaatopo. “Mosesiho satise ‘Utaaho apwaataati namataataahī kaati aimī namataayo tati utipīho jīpatipiyati nunyatī nematī natausaasane,’ tati katise,” undawaatopo.

5 Aihī Jisaasiho komīha kiyai saundataase. “Sahi maatīmaatiwī wīretītīwī Autaahaatīhomī pīwīha katasīsimbiipa atīhomiwī daahī nisaputīwī watipītauhi Mosesiho sapa wīnīhapīpa katati jīpatipiya ahiyataise.

6 Amī jīhī wuwanīhura Autaahaatīho kahapāmapīpa kiyati ahaisura, ‘wohoaisunī amī apopaatisunī kiyati ahiyataise,’ ” tati pīwīha katise.

7 ‘Isī amī woho saniyī sapiyaisī namasi notī apwaataatisatī tīmaamaitītande.

8 Saimī tīmaamaitamaamī kasanyuri noaipapi ambīpatī yandīhī yatiwītamaamaise. Owe. Kasanyuri noaipapi ambīpatī nehī naasaipatisahasanyure.’

9 Iyataati kasanyuri Autaahaatīho netī maasi tīmaamahīwataise. Isī utaaho wo netī kasanyuri tīmaawipītapaane,” undati Jisaasiho kaundataase.

10 Jisaasiho kiyai sata kaunda namīhaasīhī ipotīhī anjīpīpīhapī japihī nowaayopo. Nuwī bindawa komī otīpīpatīhiya Jisaasihoai pīwīha isīhiya namaatīnohiyīhiya tipītapaatotīhandapī katisīhaapī nunjenawaayopo.

11 Aihī Jisaasiho kiyai saundataase. “Utaaho komī apwaataati namatosatī amī waati netī wīrataataahī so komī apwaataati jīhaati netī maipīhandī kawīsataise. Iyatī amī kasanyuramī

namaatinjītīhandī netī nopīsasataise.

12 Iyataati amī apopaatī waati warīhoai nāmasi notī woai namaatataataahī kasanyuramī namaatinjītīhandī netī nopīsasati maipīhandī kiyataise,” undati komī otīpīpatīhiyai kaundaase.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Manyinyai Gaahandi
Numwindīhandapīhaare*

(Matiyuho 19:13-15; Rukīho 18:15-17)

13 Isīhiya usa metīhonyai numwaasi nasawaayopo konyai Jisaasiho saundatī, “Sangisī Autaahaatīho gaahandi kasisane,” undati komī ikwīrī ahīwisati gaahandi numwītotīwo. Aihī Jisaasihomī otīpīpatīhiya kiyai itīhundiwī nīwisapuwawaayopo.

14 Aihī Jisaasiho isīhiyai komī otīpīpatīhiya itīhundiwī nīwisapuhotīhandī mmonata kandapī ko wīndī maarīmitatī apowihī ko kiyai saundataase. “Sahī metīhonyai nepī namaawisapupīse. Nehī iwinjasawīse, kiya nīngisenda kaiwi napīto. Amī isīhiya kīmonyaamataiwīhiyai Autaahaatīho nga iwinjatītaise.

15 Nīnī sangisi akītīnīhi sandī kasatataato, metīhonya wapa nehīhapa nunyauhīhapa nanīhaiwi nehohīpatamataiwī isīhiya Autaahaatīho kiyai iwinjatītandī metīhonyaamataiwī kopī wīndī gīmaawunyaahohiyīhiyai ko wīndī maawinjatītaise,” undataase.

16 Sata Jisaasiho kiyai kaundatosati metīhonyai numwaati komī ikwīra namaahatata nahatonyai kiyamī mītīhoaatīhi ikwīrī ahīwisati

uripatisati saundataase. “Autaahaatīho sangisi gaahandi kasisane,” undataase.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Isīhiya Ikīpiipa Taahīpipaisahiyaapi Katindīhandapīhaare
(Matiyaho 19:16-30; Rukīho 18:18-30)*

17 Jisaasiho sapīhi namasati taati namasisi naihī utaaho wo ȳuhīti nasati Komi utatototi tīmahiyati komī atotīpati atotīpiwesati bindata sata nunjenataise. “Katīpunjingīhonī gaahone, nīnī napityataatīnīhī gaahandi asītimatītañdīhandī neti nasisoari bimītande?” undati nunjenataise.

18 Siyatī ko nunjesīhī Jisaasiho koai wihoaanjīha sata kaundataase. “Nīngi kīnyī napaapi gaahone ndīpī kandise? Nehī Autaahaatīhohīhī gaahoso.

19 Kīnyī wīnīhapīpaamī pīwīhaapi aimī gwīnyaapīhoje. Wīnīhapīpa sandaase.

‘Sahī isīhiya usaisi wīndī siyīhiyai timaamapise.

Sahī namaatiwīhiyaati usīhiya asīhiya usa samī sīwaasisa ami samī sīwoyaametahiyaisawī ambīpati wīndī tīmaamaamaitīwīse. Sahī isīhiya usaamīhapa ikomaanīwīse. Isīhiya pīwīha atīwi nepī tipītapaapi mmonīhohiyīhiyaapihī sahī pīwīha usaapi jaipītīwīha kamaatīwīse. Sahī usaisi jaipundiwi kiyaamapa nawīho ami wapa wapaisangi aipi namausepīse. Sahī samī sīniya japiyaamī pīwīha atīwiwi kiyai nepī autaahī isīwatīwīse,’ *Japīhi Numwaasiho 20:12-17; Wīnīhapīpa 5:16-20*

tatî wînîhapîpa ahondaise,” undati kaundataase.

20 Aihî ko Jisaasihoai saundataase. “Katîpînyasingîhonye, nîni metîhonînîhuraapi sapa wînîhapîpa nahataapa jaapepihîrimî napîti wanî kîmurandaise,” undataase.

21 Aihî Jisaasiho koai titîhi iwinjatataati maarîho nunyatî maarîho wîwiwatî koai saundataase. “Kînyî wînîhapîpa nga jaapepihîrapaahandi kandi nehi naasaindîhi wîndapaahîhi nenoaahîtapaise. Isî wanî numbwi kinyî ikîpîpa kahapaamapîpa nahataapa nepî isîhiya usaisî nunyapî nawîho nepe. Nunyapî nawîho nepî isîhiya ikîpîpa apîpaahî owehatîmai nawîho ko nunye. Kînyî saimbi kiyapaapaahî kinyapîhaiwa apîpaahî gaahaiwa yamîhapataatihi ahisotîtaise. Numbwi saimbi kaimbîmapî nambî nîngi nanipinje,” undataase.

22 Aihî ko Jisaasiho piwîha kaundisîha atisataati namatî mandîropatati wîndî maarîmitati maarîho naanjâwisaho notaise, ami ko ikîpîpa taahîpîpaisahondaato.

23 Siyatî ko aimî naihi Jisaasiho komî otîpîpatîhiyai gaamatî winjatataati kiyai saundataase. “Isîhiya ikîpîpa asaketahiya Autaahaatiho iwinjatîtandîhandaatihi napîwi nandaitaatîwi apîpaahî naanjâmaitaise,” undataase.

24 Aihî Jisaasiho piwîha sata kaundihî kiya komî otîpîpatîhiya atisawaawi waati aungwohandî yaiwîmapî gwînyapenawaayopo. Saiwi yaiwîpwitauhi ami Jisaasiho kiyai jîhaati saundataase. “Nisî metîhonyaate, utaaho wo Autaahaatiho iwinjatindîhandaatihi

nandaitandaisīhoai ami koai Autaahaatīho iwinjatītandi apīpaahī kimbimatati naanjamātise.

25 Sandī utaaho wo ikīpīpa asaketahoai Autaahaatīho iwinjaati bimitandi apīpaahī watīpitati naanjamāti nīwipindaise. O ami Kamerīhandīhī jaatīhīramī daundirīhīra wīndī namitanati wīndī napasīpasinatī kamaayatī nga nanīhiyatī napaisaatī nandaasi nutaise,” undataase.

26 Aihī ko Jisaasiho sata kiyai kaundihi, kiya komī pīwīha atisawaawī maarīho owetihī yaiwī waati gwīnyaawaayopo. Saiwī waati gwīnyaawaawī kiya sawana sanawaatopo. “O siyonaahī, utaaho nīnapitiyahaoai Autaahaatīho japīhī numwaati asītimatītandīhandī numwītaise?” nīwī nasenawaayopo.

27 Aihī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai tītīhī iwinjatata kiyaamī nasenīhohīhaapi wihoaanjīha saundataase. “Sandī apīpaahī naanjīhandisī isīhiya kiyaamī maaritīwī andītitotīhanda namwaipaitaise, owetītaise. O Autaahaatīhohī ngaatītaise. Isī Autaahaatīhohī komī maaritatī gwīnyaasīrīhīretī katonīhī nahatewa nga noaipaitaise,” undataase.

28 Aihī ami Pitaaho pīwīha wa Jisaasihoai saundataase. “Nyangi nyasome! Nyahī nyamī kahapaamapīpa isīwasohīpīpa namasisī gi nangipinjai nasahaayono,” undataase.

29-30 Aihī Jisaasiho komīha pīwīha kiyai saundataase “Nīnī akitīnīhī sangi sandī kasatataato. Isīhiya usa nisapimatasī ami nisī pīwīha isīhiya usaisī ausaapi

kaundītaatīwīhandapimatonīhi kiyaamī
 anjaanī saingīho saahoai sanasīhiyai saniya
 sapiyai mwaaya maatiyai osaataatī namasi
 naisaihaahī, amī Autaahaatīho nanīpimatī
 waatī ambīpatī owehaiwa wihoaanjīhaiwa
 pīhitatī numwitaise. Siyatī wanī kīmaapī
 yapīmbataapīhi waatī anjaanī saingosaahoya
 sanasīhiya saniya mwaaya maatiya osaataatī
 waatī naitaise. Iyatī amī isīhiya koai naanjīhaiwa
 numwitaaapo. Isī siyatī kaisīho amī ipotīhura
 gaahandī asīyaimatīwī jinjapīhi jinjapīhi
 bimītaatīwīhandī naitaise.

³¹ Isī isīhiya taahiyīhiya wanī kīmura noaipapī
 jīhimatohiyīhiya ipotīhura kiya noaipapī
 ipotīhiyaimatītaapo. Iyonīhi amī isīhiya
 wanī kīmura noaipapī ipotīhiyaimatohiyīhiya
 ipotīhura kiya noaipapī jīhiyaimatītaapo,”
 undatī Jisaasiho kiyai kaundataase.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Napwītandīhandapī
 Piwīha Mairīmaara Kaundindīhandapīhaare*
(Matiyaho 20:17-19; Rukīho 18:31-34)

³² Aihī Jisaasihotihī komī otīpīpatīhiyaatihī
 daihīra taawī daimī niyawaayopo, amī
 kiya aunahīpa Jerusaremīhandaahapī
 niyawaawo. Aihī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai
 ipotema ko kiyaamī jīhi daimī niyataise.
 Iyataatī amī komī otīpīpatīhiyai yawihī
 yaiwī niyawaayopo. Aihī amī isīhiya usa
 ipotī nīwipinjai niyohiyīhiyaisangi waatī
 yayawaayopo. Aihī Jisaasiho komī otīpīpatīhiya
 12 kaiwī ikwīmaindīmwītihī auhīramī
 yahurītahiyaisaahīhi yandīhi nawisaiwa
 numwaatī koai wapa Jerusaremīhanda

nusoapahonîhi amî isîhiya komî ambipateti yaawîhaiwa nunyawî kawitaatiwîhaiwaapi ningi sanitapo undati saundataase.

³³ “Sahî nisî piwîma atinwîse. Nyahî wanî taawa Jerusaremîhandaahapi niyahhaayo. Isî kapîhi Jerusaremîhanda nîni Autaahaatîhomî Isîhiyaami Saahonîni Jîhonîni Awaisîhonînîhi nipi nanîmaapi pîrisihîya isîhiya isîhiyaapi Autaahaatîhoai nandapa tîhîwî dîpumanîhohiyîhiyaamî mîtîhiyaamunî amî wînîhapîpa Katîwunjohiyîhiyaamî ikwîraatîhînîmasaihi nîni napwîtandîhandapî kiya piwîha nepî nisîheti yanutaapi, ‘Kînyî wînîhapîpa nemapainî napope,’ ndîwi piwîha wîsasitaapo. Saiwî piwîha wîsasawî isîhiya Judaahiyaamî dawaapîpîhi bimohiyîhiyaamî ikwîraatîhînîmaitaapo.

³⁴ Saiwî kiya ningi nepî kiyaamîhetînîmasaihi amî kiya tiworisa ningi sisipîhîndîwî maa-hoaipînupwî amî irîhîra maahwîtîwî nîndipapî amî sohonîngi nîwisaihi nîni napwîto. Napomatati ipotî asisîha mairîma saniyonîhura asohonînimandi japihi nepaito,” undataase.

*Kîma Piwîma Jisaasihoai Jemîsiyi Joniya
Kînyî Wihîwihoaanjî Yîhoaanyangi Nepînyitaape
Undîmî Nunjesitîhandapîhaare*

(Matiyuho 20:20-28)

³⁵ Aihî Jepetihomî mwaahuri Jemîsiyi Joniya namî detî Jisaasihoai saundamaase. “Katîpihyasingîhonye, kînyî yîhoaanyangi wapa kanyitaapihandapî gisi nangîsendîhaawiyo,” undamaase.

36 Aihī Jisaasihomīha wihoaanjīha kuri saundataase. “Nīnī sīhoaasangi napindī kasitande?” undatī nunjenataise.

37 Aihī kuramīha wihoaanjīha gwīnyaasīha Jisaasihoai saundamaase. “Ipotīhura kīnyī kinyī gaahaiwa sisīhaamatiyati otiwa kaumbwaati isīhiyai nīwusainjītīhandaatīhī kinyī ganīho gaahoaasīnī ambīpatī wandīha awaisīha nepī isīhiyai iwinjatapaahura kīnyī yīhoaanyangi kanyatisamīhī kinyatiyaha ambīpatī ami wandīha awaipatī neha wonīnī kinyī ikwīrī gaatīhīraihoaanjitanīhī ami wonīnī kinyī ikwīrī konaamohihoaanjī gisaha isīhiyai iwinjaaha bimītīhaawīto,” undamaase.

38 Aihī Jisaasihomīha wihoaanjīha kuri saundataase. “Sahuraahī sa pīwīma nīngisī nanīsepī kandisaapī wīndī baimī gīmunyaapī monīmīhuraahe. Owetise. Nīnī yaasīhandī waapoho sawinjīho ipīho yahohomatiyahandī nandandiyohītīhandī sahuraahī nga nīngisamī maasī maingwanaanīnī newaatī nandaano? Iyataati isīhiya waapihaatetī nandaahauhī waapihaatī nurīmaasasīpatamatiyati nīngi yaasīhandī awaindīhandī siyatī nanīmaasaitaise. Isī siyatī yaasīhandī nanīmaasahonīhī sīhoaahī kandī nīsī maarīho ambīpatī nahandī yaasindīhandaatīhī maasī maingwanaanīnī nandaasaihī maingwanaanangi ahoyatī nanyamaasaitiso?” undataase.

39 Aihī kurī saundamaase. “Ye, yīhoaanyangisangi kīnyī naanjīhandī kinyī ambīpatī ami maarīho nahatonī yaasahandī

naitaapaingiwimaiwaamaahî amî kiyaha naito,” undamaase. Aihî Jisaasiho komîha wihoaanjîha kuri saundataase. “Akîtînîhi sîhoaahî nga waapoho nandandiyohîho nanîmî amî yaasatî naanjîhandî ningi waapîhaatamatiyatî nanîmaasaitandaindîmandî sîhoaasangisangi nga nasamaasaitaise.

40 Nasamaasahonîhandî kandi nînî sîhoaasangisî wonjî nisî ikwîrî gaatîhîraihooanjitanîhi amî wonjî konaamo-hihoaanjitanîhi ningisapî wonjî otîpîpatî satî kaimbi amî wonjî satî kaime satitandîhandî sandî nisîhandîmaahe. Owetise. Sandîhi Autaahaatîhomîhande. Autaahaatîhomîhandisî isîhiya satî otîpîpatî amî aunahîpa naitaatîwe tatî netî tîmanatî namîhanatî kiyaapi gwînyaasawîhiyai numwîtaise. Nunyatî ahîwitaise,” undataase.

41 Aihî amî otîpîpatîhiya sasaahoya ikwîmaindîmwî 10 kaiwîhiya kuri Jisaasihoai saundîmî nunjesîhaapî atisawaawi kiyai Jemîsiyî Joniyaapi apousataise.

42 Aihî Jisaasiho komî otîpîpatîhiya nahatiyai numwaati detematosati ko pîwîha sata kaundataase. “Sahi kîmandî aimî mmopî gwînyaapîhiyaate. Isîhiya usa Judaahiyaanamî dawaataatapîhiyaamî mîtîhiya awaisawîhiya isîhiyaisî iwinjaawi bindawaawi nyahî awaisawîhiyaaniso tîwî maaritîwîmapî wandîha ambîpatî awaipati nunjawî kiyamî isîhiyai nepî urîpatîwi otîpîpatî aungwohaiwa kimbimatahaiwa waati nunyawaayopo. Aiwi amî kiyamî awaisawîhiya Kinjîhiyaisangi

kiyaamî watîpîhandî wandîhaaraahî isîhiyai nepî yatîhi otîtîhemapi saundiwi, ‘Sahi nyamî yatîhi pînuwî nyamî pîwîha baiwî atînyiwîse,’ undîwi maaritîwi apîpaahî watîpîtîwîmapîhiyaare.

43 Isî siyahaiwa saiwa gaahaiwaametisî samî otîhatîhi saiwa apîpaahî wîndî namoaipane. Apîpaahî owetane. Isî samî woñj noaipapi us-aamî jîhimatîpi awaisîhoñimatîtaapaahî kînyî noaipapi nahatiyaamî nehî otîpîpatîho nehîhoematane.

44 Iyataatî amî samî wo noaipa jîho awaisîhoematîtandaahî ko noaipatî sahî nahatiyaatamî nehî otîpîpatîho nehîhoematane.

45 Sandî apaapîmaato. Amî Nîni Isîhiyaamî Saahonîni Jîhonîni bwandîpîhonîni nasohîtîmandî otîpîpatî nîngisi nîtatamanatî anditîniwîtandîhatî isîhiya kaiwî nîtatamanisaihî nga bimîtandî nîni nasataamaayo. Owetise. Isîhiya taahiyîhiyai nîni iwîtatamanitî amî Autaahaatîho kiyai nunyatî numwaitandi nisi ambîpatî nawîhomataindî koai nunyandandi napîtîhonîne. Nîni saindi nunyainjanîhi Autaahaatîho nisi ambîpatî nunyatî isîhiya taahiyîhiyai numwaitando,” undataase.

*Kîma Piwîma Utaaho Wo Batimiyaasiho Ndîha
Niyotahoai Jisaasiho Nusorîhaasitîhandapîhaare
(Matiyuho 20:29-34; Rukîho 18:35-43)*

46 Kiya naiwî aunahîpa Jerikohanda noaipawaayopo. Noaipapi Jisaasihotîhi sapîhi namasi taatî naihî komî otîpîpatîhiyaunî amî isîhiya taahîtîhandî kiyai nîwipinjai

niyohiyîhiyaunî katî aunahîpitî namasisî Jisaasihoaisawî taawî aimî niyawaayopo. Aihî utaaho wo komî ndîha niyotaho Batimiyaa siho, Timiyaa sihomî mwaaho isîhiya daihîra nuwî napîwîyo hîpîpîhî bindataise. Komî ndîha siyatî niyotahosî isîhiya daihîra nuwî napîwîyauhîhiyai nawîho kahapaamapîpaapî itundatî daihîra mangîrainî bindataise.

47 Isî ko daihîra mangîrainî bindataati isîhiya satîwî, “Nasaretîhandaahapî Jisaasiho yamo taati nasataise,” tîwî katauhî atisataise. Atisataati ko waatî kaahaata sandaase. “Jisaasihoje, Daawitîhomî mwaahonjî Satîhoje, kînyî nisapî maarîho tîhitane,” tatî kaahandaase.

48 Aihî isîhiya taahiyîhiya koai itîhundiwi, “Kinyî kaahaapa bîpi namîhaape,” undîwî nîwisapuwawaayopo. Saiwî kiya koai namîhaape undauhîhand kandî ko kiyaamîha atîhomaawisa waatî asakata kaahaata, “Daawitîhomî Mwaahonjî Satîhoje, kînyî nisapî maarîho tîhitane,” tatî kaahandaase.

49 Aihî Jisaasiho komî gapîpa atisataati namatî kapîhî bitondaise. Bitondaati saundataase. “Napîta sopî gaatîwîse,” undataase. Aihî kiya so ndîha niyotisoai gaatîwî saundawaatopo. “Kînyî maaritîpî dosisî name Jisaasiho kinyapî ko nasane ndaaso,” undawaatopo.

50 Aihî ko atisataati komî apotîhîrî tiwatîhaati nipaatirîhîrî nausohaati yotamapî dosisî Jisaasihoaapîhî notaise.

51 Aihî Jisaasiho koai saunda nunjenataise. “Nînî gisî napindî kahitandi gaatise,’ undati

nunjenataise. Aihī komīha wihoaanjīha saundataase. “Katipinyasingīhonye, nisī ndīha nanorīhaatonīhi jāpīhi nga baindī jaitandīto,’ undataase.

⁵² Aihī Jisaasiho komīha wihoaanjīha saundataase. “Kīnyī nisapī ko nisī ndīha netī nga nanorīhaitaise tīpī andītitīpī gīnunyaahingītīhandaahi kīnyī ndīha nangorīhaatonīhi numwe,” undataase. Aihī Jisaasihomī pīwīhetī ketī kuraanīhi komī ndīha biyatī nusorīhaatihi biyatī jatī Jisaasihoai nīwipinjai daihīra notaise.

11

*Jisaasiho Aunahīpatī Jerusaremīhanda
Awaisīho Kinjīhoematatī Nan-
daasītīhandapīhaare*

(Matiyuho 21:1-11; Rukīho 19:28-40; Jonīho 12:12-19)

¹ Aihī kiya naiwī detī Jerusaremīhanda noaipaataahetihī aunahīpīhaurī Betīpaakihandamuni Betaanihandamuni sisīho Oripīhoaasīnī niyawaayopo. Saiwī taawī niyawaawī Jisaasiho komī otīpīpatīhuri yahuri jīhī natausaasataise.

² Natausaasataatī kuri pīwīha saundataase. “Kīmihīnī kīmatī aunahīpīmatī jahohīmata numwīse. Numwī tītīhī mmonama dongihandamī mwaaho sīpīpīhoho isīhiya wīndī awītīmatīwī dahomaiwīho wīraposisaihī wīrandītaise. Isī ko nesīpapī nesi namī kīmbīhī nīngi nanīmitaatīme.

3 O ami isīhiya usa sīhoaasangi sasatiwī, ‘sahuraahī dongihuai napitaataitīmi taamī nesipase?’ satisaihaahī sahuraahī kiyai saundimise. ‘Awaisīho komī otipipatī wīti ahotihī katī kaitandi kanyatihiśi katī kiyati owetanihī japihī ketī kuraanīhī numwaasisamaitaise,’ undimise undatī,” natausaasataise.

4 Siyatī kuri Jisaasiho kaundati natausaasihī numwī mmonama dongihandamī mwaaho aimī akururaaho sīpīpīhoho anjīhandamī maasometeti daihīraamī nehīhini wīraposauhī wīrandihī mmonamaise. Mmonīmosamī taamī kandī dongihandamī mwaaho numwaasi nutotīmi nesipamaise.

5 Saimī taamī nesipasihī isīhiya kapīhī bitohoyīhiya kuri saundawaatopo. “Sahuraahī na-paapī taamī dongihandamī mwaaho nesipase?” undīwī nunjenawaapo.

6 Aihī kuri Jisaasiho nasisesaihaahī saundīmi kaundīmīse undatati kaundisīha ka kaundamaase. Aihī kiya kuri, “Gaasi gohi numwaasi numwīse,” undawaatopo.

7 Aihī kuri dongihuai numwaasi Jisaasi-hoaapīhī noaipamaise. Noaipapi kuramī apotīhīri tiwatīhaatīhī niyosirīhīri nausohaapī dongihandamī dawaarihīretī ahaihī Jisaasiho kasīni nasaamana bindataise.

8 Aihī ami isīhiya taahiyīhiya apotīhīri kiyaamī tiwatīhaatīhī niyohohīpīpaisangi nausohaapī daihīra Jisaasiho nutandīhīra gaamapi nusapaapī gwaumwī nowaayopo. Aihī ami usa osaataati nuwī ipati iwīwīrīhomī

isaaha nimanîwî nesipîwî daihîra gaamapi gwaapowaayopo.

⁹ Aihî isîhiya jîhuni ipotunî Jisaasihoai otîhapemapi maaritîwî nowaawî waapîhitîwî satawaatopo. “Nyahî Autaahaatîhopî maaritîhaayo. Kîmo Awaisîho Autaahaatîhomî ambîpataahî nasahosi Autaahaatîho koaisî gaahati kawîsatî gaahandi nunyane. Osaana.

¹⁰ Kîmandî noaipasîtîmandî nyamî asîho Daawitîho isîhiyai iwinjaati bimindîhandamatiyahandî noaipaitandaist gaahandi noaipaitandîhandî Autaahaatîho koai nunyane. Nyahî Autaahaatîhopî waati maaritîhaayo. Iyaatî Autaahaatîho yamîhapataatîhi bimisîhoai mepî autaahe-waumîhaayo,” tîwî konyahîtawaatopo.

¹¹ Siyatî saiwa noaipasîhi Jisaasiho niyatî aunahîpa Jerusaremîhanda nandaati niyatî Autaahaatîhomî Anjî Awaindîhandaatîhi nandaati nahataapa katîhi ahotimbîpai jati mmonataise. Mmonati kiyamapi ipîho aimî notî tipateti namaatipasîhi katîhi namasi ipaahaapi noaipati komî otîpîpatîhiyasatî maasi aunahîpa Betaani-handaahapi notaiese.

*Ipatî Pihoaipîhomatiyahati Yandîpîho
Namingosîhi Kati Jisaasiho Yandîpîho Namingope
Undihî Awaipîtindîhandapîhaare*

(Matiyuho 21:18-19)

¹² Saiwî nuwi aunahîpa Betaanihanda nanopawi bowihî nepasi japihi kapîhi Betaanihanda namasi niyawaayopo. Niyawaawî Jisaasihoai jaumanataise.

13 Aihī Jisaasiho ipatī wīti pīhoaipīhomatiyahatamī yandīpīho namin-gohatī onīhi wonjī yanīnaatīhīhī mwininjatī ahētīhī jataise. Jataati wiwa yandīpīho ningotī ahōtītaiso tati detapi mmondandi niyataise. Niyati detapi yandīpīho ningotī ahōtītaiso ta mmonata yandīpīho ningoaitandīhura sangīndaati nehī yananaatīhī nupwaitati mwinati ahētīhī mmonataise.

14 Aihī katī ipiti Jisaasiho saundataase, “Isīhiya kinyī yandīpīho jīhaati wīndī nandīwī namaahīndaapo, owetītaise,” undati kaundihi komī otīpīpatīhiya pīwīha sa atiwī newaayopo.

Isīhiya Kahapaamapīpa Anjī
Awaindīhandaatīhī Ahiyawī Nunnyawī Nehauhī
Jisaasiho Tahamasitīhandapīhaare

(Matiyuho 21:12-17; Rukīho 19:45-48; Jonīho 2:13-22)

15 Aihī kiya naiwī Jerusaremīhanda noaipawaayopo. Noaipapī Jisaasiho Autaahaatīhomī Anjī Awaindīhandaatīhī nandaataise. Nandaati isīhiya katīhī taawī kahapaamapīpa nunnyawī nawīho nepī ami nawīho yapīpatī wītīwītaahapīho nunnyawī Judaahiyaamīhoetemapī nepī kiyohiyīhiyaamī ganīho netī nepuhotaise. Iyatī ami isīhiya nawīho nunnyawī koho dīpisīho gaarehandī Autaahaatīhoai numwītaatīwī nehohīwaiwaamī ganīho netī nepuhotaise. Iyatī ami kiyaistī netī tahamanausoaasataise.

16 Netī nepuhotī katīhī Anjī Awaindīhandaatīhī usaañaiapataini ami gotītīpīhīrotī isīhiya

saiwa japihi isisi katihī nandaapi nuwi napiw̄ maitaatiw̄ neti niwimb̄ puwataise.

17 Iyat̄ ami ko isihiyai kataunjati saundataase. “Autaahaatihom̄ piw̄ha jipatipindisihatihap̄ Autaahaatihō sandaase. ‘Nisi anaañ̄ saan̄̄ isihiya yapihī nahandaahap̄hiya nahatiya napiw̄ gaapunditaatiw̄haane,’ tati jipatipindise. Satati jipatipindihihandi kandi sahi isihiyaami nawiho wihoaanj̄ho titihī kamwaan̄̄ namunyaw̄ wihoaanj̄ho wo ikoniw̄ nusaitaatiw̄ sandi sahi kiyawaayopo. Siyawaaw̄ nisi anaañ̄ ikohiya ikopa kaitaatiw̄ noaatitaatiw̄haanjemawaayopo,” undataase.

18 Aihī p̄irisihīya isihiyāapi nandapa tihīw̄ Autaahaatihōai d̄ipumanihohiyihīyaam̄ mihiyaun̄̄ ami Judaahiyāam̄ w̄in̄ihap̄pa katiwunjohiyihīyaun̄̄ Jisaasihom̄ piw̄ha sata kaundisihāapi atiw̄ newaayopo. Atiw̄ newaaw̄ Jisaasiho sohoai tiw̄taatiw̄hīra daihīraapi daawaayopo. Iyataati ami kiya kop̄ yayawaayopo. Sandi kop̄ yayot̄mandi apaap̄maahe, ami isihiya nahatiya Jisaasihom̄ piw̄ha atisawaaw̄ kiyaam̄ maarihō windosihun̄̄ ami Jisaasihop̄ maaritauhe.

19 Aihī aim̄ ip̄ho naihī asihanaataatihi Jisaasihoun̄̄ kom̄ otip̄ipatihīyaun̄̄ aunahīpat̄ Jerusaremihandi namasi nowaayopo.

*Kima Piw̄ma Jisaasiho Satati Utaaho Wo Wappaapi Gwinyaataati Kapa Akitinīhi Naito Tat̄ Kop̄ Giwunyaati Autaahaatihōai Nunjenihonaahi Nunjesip̄ipa Naitaise Tindihandap̄haare
(Matiyuho 21:20-22)*

20 Nanopawî bowihî kohokoaisawî nepasi daihîra niyawaawi ipati witî pîhoaipîhomatiyahatî awaipîtamasihi mmonawaapo. Satî ipiti isaaha isitîti saatîtiho tamitatî damipati tambatîhîri nahataapa osamatî apîpaahi napoti awaipîtamataise.

21 Siyatî awaipîtamasihi Pitaaho mmonataati gwînyapenataise. Gwînyapenataati batî ipiti kaundindihandapi namati Jisaasihoai ko saundataase. “Katîpînyasingîhonye, jase, kîmatî ipîmatisi kînyî batî itîhundingîpati wanî aimî awaipîtati napomataiso,” undataase.

22 Aihî Jisaasihomîha wihoaanjîha kiyai saundataase. “Sahî baiwî Autaahaatîhopi gîwunyaapîse.

23 Isîhiya usa baiwî Autaahaatîhopi gîwunyaahohiyîhiya kîmirî sîhoaarîmîri tipîmati, ‘kînyî niwautîpesi durîhîraatîhi tîmandaate,’ undîwî nga kaundîtaapo. Kaundisaihî ami kîreti titîhi kiya noaipaitaise. Saiwî kaundîtaatiwîhiya maarîho yiyahwi gwînyaaapihiyaamaahe, owtise. Nehî maarîho naasohîhi gîwunyaapi nyahi katisaihî titîhi akîpi pa noaipaitaise tiwî gwînyapenawaawi katîtaapo. Isî nîni sangi akîtinîhi sandî kasatataato, sahî wapaapi gwînyapenawaawi katisaihaahî titîhi akîpi pa samî katohîmumwaanjî kamwaanjî japepihîra titîhi kapa noaipaitaise.

24 Isî sahî Autaahaatîhopi gaapundiwi wapa naitaatîwi koai nunjenawaawi nyami kaundohîpi pa akîtinîhi kapa titîhi naito tiwî gwînyaaawaawaahî samî katohîpi pa kapa titîhi

naitaapo satitî nîni sangi akîtînîhi kasatataato.

25 “Isî sahî gaapundiataatiwî dowaahetî utaaho wo sangi maipîhandî wîndî kasindîhandapi kopî gwînyapenawaawaahî namapi komî maipîhaiwa sangî gaapundiwiwatawa jîhi nepumapse. Saiwî kaisaihaahî ami samî japîho yamîhapataatihi bimisîho samî maipîhaiwaisangi nesamaitaise.

26 (O ami utaaho wo sangi maipîhaiwa kasiwaiwa nepîmumwawaawaahî ami samî japîho yamîhapataatihi bimisîho samî maipîhaiwa wîndî nesamaamaitaise owetîtaise,” undati Jisaasiho kiyai kaundataase.)*

Awaisawîhiya Jisaasihuai Watîpîhandî ndî Nahinyatî Kahîtihi Kînyî Sandî Kiyapaise Undotîhandapihaare

(Matiyuho 21:23-27; Rukîho 20:1-8)

27 Aihî kiya japîhi napîwî Jerusaremîhanda noaipawaayopo. Noaipapi Jisaasiho Anjî Awaindîhandaatîhi nandaatî taati daayataise. Aihî pîrisihiya awaisawîhiya Autaahaatîhoai nandapa tîhîwî dîpumanîhohiyîhiyaami mîtîhiyauni ami Judaahiyaami wînîhapîpa katîwunjohiyîhiyauni ami usa gwînyaahiyauni Jisaasihoaapîhi nasawaayopo.

28 Napîwî Jisaasihuai satîwî kiya nunjenawaapo. “Kînyî isîhiyai Anjî Awaindîhandaatîhi saiwa kamaiwîse undipî nîwisapupî kaingîtimandî watîpîhandî diyaamîhandaahé? Aimbi ami gisî saimbî

* **11:26:** Utîpîhaiwa taahîwaiwa wiwaatîhi kîma pîwîma wîndî jîpatîpîmindise. Owe.

kaimehîta ndî kahîtihi kînyî kiyapaise?" undîwî nunjenawaapo.

29 Aihî ami Jisaasihomîha wihoaanjîha kiyai saundataase. "O ami nînî pîwîha wa nehî naasaahîhi nasîsendaano, sahî wihoaanjîha baiwî nepî kandisiahaahî ami nînî kaiwa kaiwa kiyohîwîmaiwaapî watîpîhandî sandaahe satîti sangi kasatîtando. Isî nînî sandî nasîsendaano.

30 Jonîho isîhiyai pîwîha ausaatî kaundatî ami waapohora baawusindîndî Autaahaatîhomî watîpîhandaaho e yapîpatambî isîhiyaami gwînyaahotîhandî watîpîhandaaho wanî sahî kandîwîse?" undatî kiyai nunjenataise.

31 Sata Jisaasiho nunjesîhi kiya sawana sanawaatopo. "Nyahi napitîtîthaawe? 'Nyahi Autaahaatîhomî watîpîhandahe,' undisaihaahî pîwîha Jisaasiho wihoaanjîha sanyatîtaise. 'Amî Autaahaatîhomî watîpîhandaahînaahî sahî Jonîhopî napindapî gîmaawunyaahopo?' nyatîtaise.

32 O ami nyahi, 'isîhiyaami gwînyaahotîhandî yapîpatambî watîpîhandahe,' undisaihaahî ami isîhiya Jonîhopî Autaahaatîhomî pîwîha atisatî netî ausaasîhoe tîwî gîwunyaapîhiyaasi kiyaisî nyapî apowîtaiso," nnawaatopo. (Amî kiya sanîwî kanîhotîmandî sandî kiya isîhiyaapi yayawaawî kanawaatopo.)

33 Aihî kiya yayawaawî namapî Jisaasihoai saundawaatopo. "Nyahi saiwaapi wîndî mmonaahiyaane," undawaatopo. Aihî Jisaasihomîha ami kiyai saundataase "O siyonaahî ami nisangisî watîpîhandî sandî so

nanimihihanda saindī kiyataayo satitī wīndī kamaasatīto,” undataase.

12

*Kima Piwīha Isīhiya Maatīmaatiwīhiya
Wainīhandī Osaataati Jaawī Bimohiyīhiyaapi
Jisaasiho Namīhana Katindīhandapīhaare
(Matiyaho 21:33-46; Rukīho 20:9-19)*

¹ Aihī Jisaasiho pīwīha namīhanaha Judaahiyaamī awaisawīhiyaapi kiyai sata kaundataase. “Utaaho wo wīrīhīrī wainīhandī niyaamatī naporīhīrī nisatī nisīhoaapotosatī amī waapoho wainīhandī namwaitandīhandī kiyataise. Kiyatosa amī aŋāŋī waanjī isīhiya wainīhandī ikondaatīwīhiyaapi tamangīpīpīhapī jaawī bitoaitaatīwīhaanjī autaahī nīwaataati aŋīmatataise. Siyatī kiya owetihī isīhiya usaisī saunda nunyataise. ‘Sahī nisī osaataati wainīhandī kīmandī ninjaawī bitosawīse. Ninjaawī bitotawaawī wainīhandī ningohonīhura sapīhandī nanawaawī amī nī wahonisapīhandī nanimitaatiwo. Aiwi amī wīndī nunyawī isīhiyai nawīho naitaatīwe,’ undatī kiyaamī ikwīraatīhīmataise. Siyatī nunyamapi konīhī kaanīhī wapīhapī nomataise.

² Nomati ketinjatti wainīhandī aimī ningotī akuraihīhura komī otīpīpatīho woai saundataase. ‘Kīnyī numbwi nisī wainīhandī ninjaawī bitohohiyīhiyaapihī noaipasamīhī kiya wainīhandī wīndī nahīmisaihī nanenapīta numwe,’ undatī natausaasataise.

³ Siyatī natausaasihī ko naihīhandī kandi kiya wainīhandī jasohiyīhiya komī otīpīpatīhoai

is̄iwatawa t̄imamb̄iwi ahiyaw̄i neh̄i taanah̄ihuai
jap̄ih̄ nep̄i nat̄wusaasawaayopo.

⁴ Aih̄i ami wain̄handam̄i sat̄iho kom̄i
wain̄handi jaaw̄i bimohiȳhiyaap̄ih̄ j̄haat̄i
kom̄i ot̄ip̄ipat̄iho woai natausaasataise. Aih̄i ami
koai is̄iwatawa mit̄haat̄ihi t̄imb̄ip̄i j̄tip̄itahand̄i
tip̄i mawahand̄i nunyawaayopo.

⁵ Aih̄i wain̄handam̄i sat̄iho ami kom̄i
ot̄ip̄ipat̄iho woai j̄haat̄i natausaasataise.
Natausaasihi ko not̄i kiyai iwinjas̄ih̄ kiya
koai sohoai tiwawaayopo. Aih̄i wain̄handam̄i
sat̄iho ami kom̄i ot̄ip̄ipat̄ihiya taahiȳhiyai
natausaasataise. Natausaasihi kiya nuw̄i kiyai
iwinjahauhi j̄hiyai kawisoh̄ipat̄i kat̄i kawiwi
usai got̄i tipusoaaasaw̄i ami usai s̄iȳhiyai
tiwawaayopo.

⁶ Aih̄i ami kom̄i mwaaho neh̄i naa-
sohihi maar̄iho biyat̄i wiwiwahoai ipot̄i
natausaasit̄andi bindataise. Aih̄i ipotaataat̄in̄ih̄
sawahom̄i mwaahoai wain̄handi jaaw̄i
bimohiȳhiyaap̄ih̄ net̄i natausaasataise.
Natausaasataati sap̄iho sandaase. ‘Nisi
maasih̄hom̄i piw̄iha kiya baiwi at̄witaapo,’
ndaase.

⁷ Satati natausaasihi ko not̄i noaipasih̄i
wain̄handi jaaw̄i bimohiȳhiya taati naihi
koai iwinjaposaw̄i kiya sanawaatopo. ‘Kimo
utaamo wain̄handi k̄mandam̄i sat̄ihom̄i tit̄ih̄
mwaaho akohoe. Is̄i koai sohoai tiwit̄ihaw̄i
nap̄iw̄se. Tiwisaihi ko naponih̄i ko wain̄handi
osaataati naitotahand̄i namawa nyahi kandi
nesaihi nyamimat̄tando,’ nnawaatopo.

⁸ Sat̄iw̄i kanawaaw̄i namapi kom̄i mwaahoai
is̄iwatawa sohoai tip̄i osaataatam̄i neh̄ihaati

yotawaapo.

9 “Isî wainîhandamî satîho kiyaisî napitîwitaise. Osaataatamî satîho nasati kiyaisî siyîhiyai tiwamaitaise. Tiwamatî komî wainîhandî osaataati usai nemwîtaise.

10 Piwîha kîma sata jîpatîpindisîha sahi windî awîmitîwîhiyaato:

‘Anjaanjî anjîmatohiyîhiya yasîha kîmaapi ponyase tîwi namahotîha wanî noaipati mîhotîrisati anjaanjapî yasîha aundetîho anaahîhaimatataise.

11 Awaisîho sawaho sandî siyatî kaihî nyahî mmonîhaawî apîpaahî gaatihiî maaritîhaayo,’

Aunihihiri 118:22-23

tatî jîpatîpindise,” undatî kiyaisî kaundataase.

12 Sata Jisaasiho kiyai kaundihî Judaahiyaami awaisawîhiya komî piwîha atîwisawaawî ko nyapî piwîha sa namîhanaha kandaase tîwi Jisaasihoai isîwîtotîwî gwînyaahohiyîhiya namapî isîhiyaapî yayawaawî koai namasi nowaayopo.

Kîma Piwîma Jisaasihoai Isîhiya Nyamî Awaisîho Sisaahoai Nawîho Numwîtaano Undîwi Nunjenîhotîhandapîhaare

(Matiyuho 22:15-22; Rukîho 20:20-26)

13 Saiwîmapî nuwawî bowihî isîhiya Parisihiyaami usaisunî ami Erotîhomîhiyaami usaisunî ko napitînyatise tîwi bîpi iwinjatawa nunjendaatiwi Jisaasihoaapîhi natîwusaasawaayopo. Aiwi ami piwîha wa wipîta asîretî kaundonaahî asîretî satîpîhonje undîwi piwîha komîhetî nutotîwo.

14 Aihî kiya nuwî Jisaasihoaapîhi noaipapi koai saundawaatopo. “Katipinyasingîhonye, nyahî gwinyaahaayo kînyî utaahonî ainahîhonî piwîha titîhi gaahaahîhi katipihonjîtinîho. Aimbi ami kînyî isîhiyaami gwinyaahohîwaiwaapuni kînyapî itîhîtohîwaiwaapuni windî yamaimbî andititîpi bitotapa Autaahaatîhomî piwîha naasîka Akîtîhaahîhi katipnyasapîhone, isîhiya awaisawîhiyaisunî gwîharaahiyaisuno. Isî wanî nyangi kanyate. Nyahî awaisîho Sisaaho Romîhanda nahataapîpîhi jatisîhoai nawîho gamanîhomî otîpîpatî kaitandîho nunyahaawaahî sandî Judaahiyaami wînîhapîpa newa nopîsasîhaayono e owetiso? Isî Sisaahoai nawîho nunyaano e namunyaano?” undîwî kiya nunjenawaapo.

15 Aihî Jisaasiho kiyaamî jaiwaiwî iwinjatawa nunjenîhotîhandî usonataise. Usonataati kiyai wihoaanjîha saundataase. “Sahî napaapi napîwî nîngi ninjatawa jaiwaiwî taawi nanîsehopo? Nawîho taanauhîho wo isîsi nasawaawaahî naninyawewîse nînî mmondaano,” undataase.

16 Undihî kiya nawîho wo nunyauhi ko netî mmonatosati ami kiyai saundati nunjenataise. “Kîmatî sîwipîmatunî ambîmbatunî diyaamîhate?” undataase. Aihî kiya saundawaatopo. “O awaisîho Sisaahomîhate,” undawaatopo.

17 “O siyonaahî wapa awaisîho Sisaahomîhapanaaahî ami koai titîhi komîhapa nunyawîse. O ami wapa Autaahaatîhomîhapanaaahî ami titîhi kapa Autaahaatîhoai nunyawîse,”

undataase. Undat̄i Jisaasiho p̄iw̄ha kaundih̄i kaapī kiya namapī yaiw̄imap̄ maaroamapī p̄ih̄itiw̄i gw̄inyaawaayopo.

Kima Piw̄ima Jisaasihoai Satiyusihiya Is̄hiya Napohiȳhiya Jap̄ih̄i Nepaitaat̄iw̄ihandap̄ Nunjenihotihandap̄ihare

(Matiyuho 22:23-33; Rukihō 20:27-40)

18 Judaahiyaam̄i usa is̄hiya Satiyusihiya Jisaasihoaap̄ih̄i nap̄iw̄i noaipawaayopo. Isiya siya Satiyusisiya satiwihiyaare. Is̄hiya napohiȳhiya japīhi w̄ind̄i namepaitaapo t̄iw̄i gw̄inyaapī kat̄iw̄hiyaare.

19 Is̄i kiya Jisaasihoai saund̄iw̄i nunjenawaapo. ‘Kat̄ip̄inyasingihonye, Mosesiho nyapī w̄in̄ihap̄ipa k̄imba sata j̄ipat̄ipiya ahiyataise. ‘Utaaho s̄ih̄imwaaha manyinya oweho nehi bemainja apwaataati namasi naponaah̄i sotisomī tit̄ih̄i sainḡiho os̄in̄haati net̄i wirane. Iyonih̄i manyinya koaap̄ihap̄i noaipahohiȳhiya kom̄i aunah̄ipa naitaat̄iw̄imaahē. Owe. Sotis̄hom̄i aunah̄ipa naitaat̄iwe,’ tat̄i ahiyataise.

20 Is̄i is̄hiya sap̄iho naasom̄i mwaaya taahiȳhiya 7 kaiw̄hiya noaipawaayopo. Aih̄i j̄iho bwand̄ip̄iho apopaati net̄i wirataise. Ko net̄i wirat̄i bemainjat̄i maaha oweho napotaise.

21 Aih̄i am̄i kom̄i sainḡiho kom̄ihin̄i noaipas̄iho saahom̄i os̄in̄haati net̄i wirataise. Wirat̄i bemainja am̄i koaisangi naasikat̄i kiyat̄i maaha oweho napotaise. Aih̄i am̄i kap̄ihoaaisangi kat̄i kiyat̄i net̄i wirat̄i bemainja maaha oweho napotaise.

22 Saiwî nahatiya kaimî nuwî ipotaataatîho
7 hoaisangi naasîkatî kiyati maaha oweho
napotaise. Aihî ipotînîhi kaatî apopaati
napotaise.

23 Isî saatî apopaati saaho saingîho nahatiya
7 kaiwîhiya nepî wîrapîhaatisî asisîha
isîhiya japîhi nepapî asitimatîtaatîwîha
noaipahonîhura saatî apopaati noaipati
diyaamahomî apwaataatimatitaise?" undîwî
Jisaasihoai nunjenawaapo.

24 Aihî Jisaasihomîha wihoaanjîha kiyaisî
saundataase. "Sahî monîwî gîmunyaapihiyaato?
Sahî Autaahaatîhomî pîwîhaatîhi
jîpatîpindimbîpaapuni ami Autaahaatîhomî
watîpîhandapuni sahi apipaahi windî monîwi
ami windî gîmaasunyaatahiyaato? Amî sahi
Autaahaatîhomî pîwîha jîpatîpindiwaiwaapuni
ami Autaahaatîhomî watîpîhandapuni
windî monîwîhiyaatîsi sahi saiwa nahîriwi
katawaatopo.

25 Isîhiya japîhi nepawaahura wanamataiwî
windî namaamaatîndaapo. Owetîtaise. Nehî
Autaahaatîhomî otîpîpatîhiya yamîhapataatîhi
bimohiyîhiya enjerîhiyaamataiwî bimîtaapo.

26 "Isîhiya napohiyîhiya japîhi ne-
paitaatîwîhandapî Autaahaatîho pîwîha
katisîha sahi aimî akitînîhi awîtîwîhiyaate.
Mosesiho pîwîha ipatî mwinîhatî sisîha sawîha
tîhindîndapî jîpatîpiya ahaisîha sahi windî
awîmitowo? Sandî ipîhosî anjinetahonjî
maipîhonjaatîhapî sisîha tîhisîhaapîto. Sa
pîwîhaatîhi Autaahaatîho Mosesihoai saundise.

‘Nîni Abîraahamîho Aisaakîho Jekopîhomî Autaahaatîhonîne,’ undise.

27 Autaahaatîho so isîhiya Autaahaatîhopî gîmaawunyaapîhiya napohiyîhiyaamî Autaahaatîhomaahé. Owetise. Autaahaatîho so isîhiya sangî napopî asîyîhiya bimohiyîhiyaunî amî isîhiya aimî napohiyîhiya kopî gîwunyaahotîhandaahî kiyaanîhî asîyaimatîwî koaisawî bimohiyîhiyaamî Autaahaatîhore. Isî sahî nahariwîhiyaatisî pîwîha sa apîpaahî naharîtîwîha katawaatopo,” undati Jisaasiho kiyai kaundataase.

Kîma Pîwîma Autaahaatîhomî Wînîhapîpa Awaimbîpa Jîhapaapi Sapa Awaimbîpaare Undati Kaundindihandapîhaare

(Matiyuho 22:34-40; Rukîho 10:25-28)

28 Utaaho wo Judaahiyaamî wînîhapîpa kataunjisîho nasataise. Nasati atisata kiya Satiyusihya nunjenîhohîwaiwa Jisaasiho nga wihoaanjîha biyatî ausaatî nusesîpatî kaundihî ko wînîhapîpa kataunjisîho atisataise. Siyatî biyatî gaaha kaundihîyataatî namatî komîha Jisaasihoai sata nunjenataise. “Wînîhapîpa mahîwapaanîhî apîpaahî awaimbîpa jîhapaare?” undati nunjenataise.

29 Aihî Jisaasiho komîha wihoaanjîha koai saundataase. “Wînîhapîpa apîpaahî awaimbîpa wapaisî nusatipîhaahapa kîmbaare: ‘Sahî Isîraherîhiyaate atiwîse. Nyamiî Awaisîho Autaahaatîho nehî naasohîhî ko Awaisîhore.

30 Isî kînyî kinyî maarîho kinyî amîtîha gwînyaahingîtîhandî kinyî andîtingîtîhandî kinyî watîpîhandî kinyî gwîsîha saiwa nahatewa

Autaahaatîho naasomîhetî niyonîhi kinyî Awaisîho Autâahaatîhoaisaahîhi maarîho napaitîpi nunye.

³¹ Aihî ami wînîhapîpa wapa awaimbi pa kapîhana kîmbaare. ‘Kinyî kîwahonjî maarîho namînîpi kinyî ambîpatisi maarîho nûnyapî baimbi napaitîpi itatamanîhingîpatamataimbî kinyî naisohoai maarîho nûnyapî ami komî ambîpatapîhana nûnyapî iwîtatamanîme.’ Iyatataati wînîhapîpa wapa awaimbi pa kîmaurisi nusatipîhaati awaimbi paatîtandîhana apîpaahi owetise,” undatî Jisaasiho koai kaundataase.

³² Aihî ko wînîhapîpa kataunjisîho Jisaasihoai saundataase. “Katîpînyasingîhonye, kînyî titîhi pîwîha apîpaahi akitînihî akaaha katapaase, Autaahaatîho Awaisîho nehî naasohîhi bindataise. O wo autaahaatîho owetise.

³³ Isî nyahî biyaati napaita nyamî maarîho nyamî gwînyaahotîhandî nyamî andîtitotîhandî watîpîhandî nyamî omañitîtihi saiwa nahatewa akitînihî komîhetî niyonîhi koaisaahîhi maarîho numwîtîhaawo. Iyatî ami nyahî yawanaanî nyamî ambîpatisi maarîho nûnyaati biyaatî napitaatî itatamanîhopatamatiyaatî ami naisîhiya ami isîhiya usaisangi maarîho nûnyaati iwîtatamanîtîhaawe. Isî wînîhapîmauri kîmauri nyahî atisaati biyaatî japepihîrotîhandî nyahî gaarehandî nandapa kohasîpiho tîhaati Autaahaatîhoai dîpumanîhohîwaiwa nahatewaisi nusatipîhaataise,” undataase.

³⁴ Sata ko wînîhapîpa kataunjisîho katihî Jisaasiho atisata ko biyatî titîhi akaaha katihiy-

ataati Jisaasiho koai saundataase. “Kînyî Autaahaatîho isîhiyai iwinjaati bimindîhandaatîhi nandaitaapi aimî detitapaise,” undataase. Undati kaundihîhura isîhiya nahatiya yayawaawî andîtitîwî pîwîha wiwa Jisaasihoai jîhaati namunjenîhopo owetise.

*Jisaasiho Sawahopi Kîraisiho Diyaamahore
Unda Nunjesitîhandapîhaare
(Matiyuho 22:41-46; Rukîho 20:41-44)*

35 Jisaasiho Autaahaatîhomî Anjî Awaindîhandaatîhi nandaatî katîhi gotitîpîhirotî usaanjaipataini bitonda pîwîha ausaatî kataunjataati isîhiyai saundati nunjenataise. “Isîhiya wînîhapîpa katîwunjohiyîhiya Kîraisihopî Daawitîhomî mwaahoe tîwî napaapi katopo?

36 Autaahaatîhomî Itîpîho netî Daawitîhoai giwunyaasîhi amî Daawitîhohî sawaho satise: ‘Awaisîho Autaahaatîho nisî Awaisîhoai saundise, “Kînyî nisî ikwîrî gaahîraihoaanjî bime. Bimaami numbwî nînî kinyî tiworisaisî netî kinyî asîmwaatîhemasanîhi kînyî kiyai nepî ipîhatisamîhuraatîtando,”

Aunihîhîri 110:1

undati Autaahaatîho Awaisîho nisî Awaisîhoai kaundise,’ tatî kandaase.

37 Daawitîhohî sawaho koaisî nisî Awaisîhoje undati ambîhundataase. Isî Kîraisiho naasîkura napityati Daawitîhomî awaisîhotati mwaahotîtaise?” undataase. Undihî isîhiya taahiyîhiya komî pîwîha saapi asakaiwi maaritîwî atîwisawaayopo.

*Kîma Piwîma Jisaasiho Isîhiya Winîhapîpa
 Katîwunjohiyîhiyaamî Kiyohîwaiwaapi
 Kaundindîhandapîhaare*

(*Matiyuho 23:1-36; Rukîho 11:37-54, 20:45-47*)

38 Jisaasiho isîhiyai piwîha kataunjataati satati kaundataase. “Isîhiya wînîhapîpa katîwunjohiyîhiyaamî kiyohîwaiwaapi sahi baiwi jaawo. Kiya saiwihiye. Isîhiya nyapi awaisawîhiye nyatîto tiwi apotîhîri gaahapa utaarîhana niyosi daitaapo. Aiwi ami kiya isîhiya ahoyanîwi nuwi napîwaiwi kahapaamapîpa nunnyawi nehohîpîpîhi isîhiya nyangi nyainjapi ipîhîrete nyatîto tiwi apîpaahi maaritîwi mapîhiyaare.

39 Aiwi ami anjaanjî gwîharaahaanjî isîhiya ahoyanîwi Autaahaatîhopî gwînyaapi gaapundohîpîpîhi (sinekokîhandaatîhî) mîtaahoaaahapaahaiwi isîhiyaamî ndîheti awaisawîhiyaaniso tiwi bimaawihiyaare. Aiwi wapa usîpîpaapi ahoyanîwi nandapa awaimbiîpa tîhauhîhapîhi noaipawaahura awaisawîhiyaanîsi nyangisi awaisawîhiyaaisawi nepî ahînyisawosawi nandapa nyangi maasi jîhi nanyamîto tiwi gwînyaapihiyaare.

40 Aiwi ami kiya asîhiya osînîhiyai jaiwundiwi kiyaamî anjîtîtîhi wapa ahusotimbîpa ikowînîwi nusepîhiyaare. Aiwi ami kiya kiyaamî ikopa maipîhaiwaamî tiwatîhaatapi isîhiya kiyaapi gaahiya ainahiyîhiye tito tiwi Autaahaatîhopî gaapîpa utaarîhaiwa aipî pîhîtiwi gaapundiwihiye. Isi kiya saiwi kiyohîwaiwaapi ipotîhura Autaahaatîho kiyai naanjati yaawihandî usai nusatipîhaahandi

apipaahī awaindīhandī numwītaise," undataase.

Kīma Piwīma Apopaati Waati Nawīho Kahapaamapīpa Taahīpīpa Owehaati Autaahaatīhopī Maaritati Autaahaatīhoai Gaarehandī Numwindīhandapīhaare
(Rukīho 21:1-4)

41 Aihī Jisaasiho niyatī Autaahaatīhomī Anjī Awaindīhandaatīhi nandaataise. Nandaati bokisihandī nawīho gaarehandapīho wihohtīhandamīhini detī bindataise. Bindata iwinjatihī isīhiya taahiyīhiya nawīho ikīpīpa asaketahiya kandī nawīho wihohtīhandopī nawīho wiwawaayopo. Nawīho asaketahiya amī waati awaisīho taahīho kandopī wiwawaayopo.

42 Aihī apopaati waati warīho aimī napomasīhi osīhaamaati kahapaamapīpa nawīho taahīpīpa owehaati nasataise. Nasati nawīho nehī jisīhasuri yasuri kandopī iwiwataise.

43 Aihī Jisaasiho kaati osīhaamaati iwinjatosati komī otīpīpatīhiyai gaata numwaati detematosati kiyai sata kaundataase. "Nīnī akītīnīhi sangi sandī kasatītaato Kīmaati osīnīmaati warīho owemaati kaatamī nawīho tīmasīho isīhiya nahatiya kīmiyaami nawīho awaisīho kīmandī Anjī Awaindīmandamī nawīho wihohtīhandopī wihohtīhoai nusatipīhaati apipaahī awaisīho iwiwataise.

44 Iyataatī kīmiya isīhiya nahatiya nawīho asaketahiyaasi nahato nga kiyati ahusotihī nehī yandīhi isoho tīmawaayopo. O kīmaati osīnīmaati nawīho apipaahī nenoaahīta owetihīhaati kaati kaatamī nawīho kora

nandapa nunyatî netî nandandîho nahato konîhi tîmataise. Isî kaati nandapaapi nunyatî netî nandandîho apîpaahî owendaise,” undatî Jisaasiho komî otîpîpatîhiyai kaundataase.

13

*Kîma Piwîma Jisaasiho Añjî Awaindîhandi
Nosasîndaise Tati Katindîhandapîhaare
(Matiyuho 24:1-2; Rukîho 21:5-6)*

¹ Jisaasiho Añjî Awaindîhandi namasi notaise. Namasi ko taati naihi komî otîpîpatîho wo Jisaasihoai saundataase. “Katipînyasingîhonye, añaanjî kîmaiwa apîpaahî gaahaiwa sanahîwaiwe. Iyatî ami nawîha kîmaiwa apîpaahî aungwohaiwaaraahi añimatîwîhapanyaare,” undataase.

² Aihî Jisaasihomîha wihoaanjîha koai saundataase. “Kînyî kîmaiwa anîmaiwai usonapaapîno? O saiwa ipotîhura nawaamaiwa tiwati nyepinatî ahotiwîmaiwa siyatî wîndî ahîmotîtaise. Owetîtaise. Isîhiya nepî natipî nopîsasîwî nepî nepuhwîtaapo. Nepuhwisaihi nahomanîndîwa mîhaapi yatîhi yapîpateti tîmîhaitaise,” undataase.

*Kîma Piwîma Jisaasiho Naanjîhaiwa Pihitati
Noaipaitaise Tati Katindîhandapîhaare
(Matiyuho 24:3-14; Rukîho 21:7-19)*

³ Jisaasiho niyatî nasaamanatî Añjî Awaindîhandî wihînî ahethî Sisîho Oripîhoaasînî bindataise. Aihî komî otîpîpatîhiya nehi wingwaasîhîhi koaapîhi nasawaayopo. Kingwaasamî ambîpatî

Pitaahotihî Jemîsihotihî Jonîhotihî Endîruhotihî siya nehî sawanaahîhi napîwî Jisaasihoai satîwî nunjenawaayopo.

⁴ “Kînyî Anî Awaindîhandî netî nopîsasîndaise tîpî kanyatingitîhandî maahîwura noaipaitaise? Iyataati jîhî sîwipati wapa napitiyahapa noaiphonîhi sandî kînyî katindîhandî aimî koaipaitande taati nyahî gwînyaitîhaawe?” undîwî nunjenawaayopo.

⁵ Saundauhî Jisaasiho namasati kiyai wihoaanjîha sata kaundatase. “Sahî baiwî jaawo. Isîhiya usa sangisî jaipîsatîtaawo.

⁶ Isîhiya taahiyîhiya napîwî nîsî ambîpatî ambîhîtîwî nînî Mesaiyaahonînî kîmîkonîne satîwî isîhiyaatî taahiyîhiyaatangi jaipîsatisaihî amî sahî wiwa kiyaamî jaipîpa atîwiwî kiyaapi gîwunyaitaaawî jaawo.

⁷ “Iyataati pwîsîpatî aungwohaiwa detuni kaanîhuni noaipahonîhi pîwîha sahî atisawaawi kaiwaapi yaiwî amî samî maarîho owemaasetane. Amî Saiwaahî tîtîhi noaipahonîhi sahî asisîha aimî detîtihe tîtaawî saiwaahî kiyatî jîhî noaipaitaise. Jîhî noaipataahandî kandî asisîha ipotîha sangitîtaise.

⁸ Isîhiya yapîpatî wîtaahapîhiya dosisî amî isîhiya usa yapîpatî wîtaahapîhiyaisawî tundaapo. Aisaihî amî awaisîho kinjîho womîhiya dosisî awaisîho kinjîho yapîpatî wîtaahapîhomîhiyaisawî tundaapo. Iyonîhî amî ipîpatîpatî nahataapîpihî ipîpatîpindaise. Iyonîhî amî wapîhî wapîhî jarîho noaipahonîhi isîhiya nandapa nandaatîwîhapa owetîtaise.

Saiwa apopaatī maaha namwitandī timendaati jīhi wuwani namasati kīhurakīhura gotī yausamī notī aimī detītihi suraanīhi kaatamī ambīpatī aungwohandī yaawindīhandamatiyatī jīhapīhapa namasati noaipataise.

9 “Isī ami sangisangi baiwī jaawo. Sangi isīhiya jaipi nepī wīsairapi nasamaasi nuwī pīwīha pīwaatītaatiwīhapīhīsamaitaapo. Aiwi ami anjī gwīharaahaiwa ahoyanīwi ami Autaahaatīhopī gwīnyaapi gaapundohīwaiwa sinekokīhaiwaapīhi tīsawītaapo. Aiwi kiya sahi nisapi gīnunyaahotīhandapi nisapisatiwī sangisī nasamaasi nuwī awaisawīhiyaami ndīhetī ahīsitaapo. Ndīhetī ahīsisihi sahi nisī pīwīha ausaapi kaundītaapo.

10 Nisī pīwīha gaaha wanīha akaaha yapīpatī aunahīpatī nahatewaara gaamapi nuwī isīhiyai kiya baiwī atitaatiwī ausaapi kaundisaihīhura asisīha ipotīhaanīhi sura noaipaitando.

11 Iyataati sangisī jaipi nepī wīsairapi nasamaasi pīwīha pīwaatītaatiwīhapīhī naisaihi sahi pīwīha napitītaati kaundītīhaawe tīwī yaiwī pīhītiwī waatī gīmunyaapīse. Owe. Autaahaatīho ketī kuraanīhi sahi pīwīha katītaatiwīha nasamītaise. Nasamītaihi sahi baiwī pīwīha ausaapīse. Iyataati sa pīwa sahi nehi sawanaatī wīndī amusaitaapo. Owetītaise. Autaahaatīhomī Itīpīho samīhetapi pīwīha sahi katītaatiwīha ausaitaise.

12 Usa saingo saahoyai numwaapi isīhiya usai numwisaihi kiya tiwītaapo. Iyonīhi ami sapīho komī mwaahoai naasīkatī kiyatī isīhiyaami ikwīraatīhīmahonīhi kiya koai

tiwîtaapo. Iyonîhi ami mwaaya matiya dopawi maatîmaatiwi saniya sapiyai isîhiyaami ikwîraatîhîmasaihi kiya tiwîtaapo.

13 Iyataati isîhiya sapi apîpaahî apowîtaise. Sandî nisapî kiyaísî poundonîhi kiya sangisî pohipîsitaapo. Isî utaaho wo saiwa siya noaiphonîhandî kandi andîtita kaiwaisî ipîhatisamatî asisîha ipotîhaapi jaati bimisîhoai Autaahaatîho numwati asitimatîtandîhandî numwîtaise.

*Kîma Piwîma Jisaasiho Apîpaahî Maipîhandî
Wîndî Noaipaitaise Tindîhandapîhaare
(Matiyuho 24:15-28; Rukîho 21:20-24)*

14 “Sahî utaaho woai iwinjaitaapo ko Autaahaatîhomî Anjî Awaindîhandaatîhi nehî Autaahaatîhopaahîhi gaarehandî tîhohîtîhandî arîtaahandî ahetimbîpîhi apîpaahî maipîhana kapîhi ahîmotîhapihi gonîhiyatî wanîhandî ko nesi nandaati maipîyausoasa netî nopîsasonîho. Iyonîhi isîhiya ese tîwî yaiwî kiyaami ambîpatî mwîtunîwî usondaapo. (Utaaho pîwîha kîma awîndaaho biyatî gwînyaane). Isî sura isîhiya Judiyaahanda bimohiyîhiya kiyaami Autaahaatîhomî Anjî Awaindîhandaatîhi utaaho apîpaahî maipîhandî yawimatahandî kiyonîhi kîma asisîha ipotîhe tîwî mmonîwîmapî yanîhîmapî sisîhoaasînapî naiwîse.

15 Iyataati isîhiya sura kiyaami

anjitaupwataatihî* masapipihî bimambiwîhiya
anjitînihî kiyaamîhana pî isîsi nutaatîwîhana
naitaatîwîhandapî wîndî gîmunyaitaapo.
Aiwi kiyaamapa naitaatîwî anjîtînihî wîndî
namîndaapî yanîhîmaitaapo.

16 Iyonîhi ami isîhiya osaataati bitombiwîhiya
japîhi nepemaitîwî nuwî kiyaamîhana utî
apotîhîri kiyaami anjipipihî naitaatîwî wîndî
namuwîse yanîhîmapîse.

17 Aisaihi sura asîhiya maaha
sangîhaisahiyauñi ami maahaapi gwîsîhiyaunî
ketî sura yanîhîmapî namaisaihi yaawîhandî
naitauhi, “Ese”, nîngi kiyaapi maarîho
tîndataise.

18 Saiwa siyatî wipati wipîwatî boaahonîhura
sangisaapihi namwaipaitandi sahi Autaa-
haatîhopi baiwî gaapundiwi se.

19 Amî sandî apaapi maato sura naanjîhandî
api paahi awaindîhandî noaipaitaihi to.
Jîhura Autaahaatîho kahapaamapi pa kiyati
ahaisuraapi nasati wanî kîmura siyahaiwa
wîndî namwaipase. Iyataati ami ipotisangi
wîndî siyahaiwa naanjîhaiwa apipaahî
awaiwaiwa wîndî namwaipaitaise.

20 Isî Awaisîho Autaahaatîho asisîha sa
naanjîhaiwa api paahî awaiwaiwa noaipaitandi
netî nuhîmaitandi aimî gwînyaase. O ami ko
wîndî siyatî asisîha sa netî nuhîmaamahonaahî
isîhiya wîndî nga bîmimaawi nahandî kiyaanîhi

* **13:15:** Judaahiya kiyaami anjhaiwaami anjitaupwati ni-
maayawi anjimatawaayopo. Anjitaupwataatihî wapa nandapa
ami ipatamî yandîpîho ipiyawaayopo. Aiwi yatihihura mbîpa
nepi kasinî nanopî ami gaapundawaayopo.

owetitauhe. Saitīhatī katī amī Autaahaatīho isīhiya komīhiyaimatītaatīwī aimī namīhanatī ahīwisawīhiyaapimatonīhī gwīnyaataatī kiysi netī iwītatamanītandī namatī asisīha netī nuhīmaitaise.

²¹ “Isī sura isīhiya usa napīwī nisapi satīwī, ‘Kīraisiho komī isīhiyai japihī numwaitandī Autaahaatīho namīhainjīho kīmbīhī kīmosī jase amī yaihapīhī yaihosī jase amī mīhapīhī mīhosī jase,’ satisaihī amī sahī kiyaamī pīwīha atiwī wīndī gīmaawunyaapīse.

²² Iyonīhī amī isīhiya usa taahiyīhiya napīwī sangi jaiwīsatīwī sasatītaapo. ‘Nīnī kīmonīnī Kīraisihonīnī Autaahaatīho komī isīhiyai japihī numwaitandī nanīmīhainjīhonīne,’ satītaapo. Aiwi amī usa taahiyīhiya nehī nīnaasohī wura wura napīwī satīwī, ‘Nīnī Autaahaatīhomī pīwīha atindī netī kopī awusaahohīhonīne,’ satīwī jaipīsatītaapo. Aiwi amī kiya watīpīhaiwa kīhaiwa kīhaiwa kahatamatīpetahaiwa kaitaapo. Satīwī saiwa kiyawaahandī kandi Autaahaatīho isīhiya komīhiyaimatītaatīwī namīhanatī ahīwisawīhiyai maawī jaipundiwī numwaitaatīwītaapo.

²³ Siyahaiwa noaipaitaihī amī kaiwa sangī noaipashīhī nīnī pīwīha jīhī tīmanītī aimī kasatataatonī sahī baiwī jaawo.

*Jisaasiho Isīhiyaamī Saahonīnī Jīhonīnī
Napītotindīhandapīhaare
(Matiyaho 24:29-31; Rukīho 21:25-28)*

²⁴ “Saiwa siyatī naanjīhaiwa noaipati owe-tanīhura sura.

‘Ipīho noaipati asahatītaise.

Iyonīhi ami waatīhoaисangi wīndi na-musaatītaise.

25 Iyonīhi ami kaumbwaati yamīhapataatīhapī tīmīhaitaise.

Iyonīhi ami yamīhapataatīhi watīpīhaiwa ahoti-waiwa ahoainati nasīhaahaarīndaise.’
Aisaiyaaho 13:10, 34:4; Isikierīho 32:7; Joerīho 2:10, 31, 3:15

26 Iyonīhi sura Nīnī Isīhiyaamī Saahonīnī Jīhonīnī nisī watīpīhandisa ami nisī yundanyaahaisati watīpīhonīnī tīwipataatīhi napisanīhi isīhiya ninjaitaapo.

27 Saindi sura nīnī nisī enjerīhiya otīpīpatīhiya yamīhapataatīhapīhiyai nandusaasīto. Nandusoaaasisanīhi kiya nuwi nisī isīhiya nisīhiyaimatītaatiwī namīhanohiyīhiyai nahataapīpīhi yapīpatamunī ami yamīhapataatīhapuni mangīrainī numwaapī nepī ahonitaapo.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Komī
 Napītandīhuraapī Awaatīpīhoeti Yati-tandīhura Wapa Noaipasīpīpaapī Namīhana Katindīhandapīhaare*

(Matiyuho 24:32-35; Rukīho 21:29-33)

28 “Awaatīpīho kaindīhandapī aimī mmowī nepī gwīnyaapīhiyaate. Awaatīpīho kupwīratī tīwīhandīwīhi sahī mmonawaawī kīmura yatīhīri yatitandīhuraare tīwīhiyaate.

29 Sahī saiwī aimī mmowīhiyaatisī naanīhaiwa siyahaiwa noaipahonīhi mmonawaawī sahī nisapī satīwī, ‘Ko napītandīhura aimī detīndaate,’ tīwī gwīnyaapīse.

30 Nini akitinhî sangi sandi kasatataato. Isihiya kimuraahiya sangi napopi bimisaihî saiwa naanjîmaiwa nini katohiwîmaiwa noaipaitaise.

31 Yamîhapatuni ami yapîpatuni noti owetitaise. O nisi piwîhaahî windi owemetitaise. Owemetati, Kaahî kaanîhi ahotîmi nutaise.

Kima Piwîma Jisaasiho Satati Saiwa Noaipaitandîha Asisîhaapi Utaaho Wo windi Gimunyaati Windi Mose Tatî Katindîhandapîhaare

(Matiyaho 24:36-44)

32 “Iyataahandi kandi Nini Isihiyaami Saahonîni napitandîhuraapi utaaho wo asisîha sete ami ipîhomî ndîhaami siwipati suraare tatî windi gîmunyaati windi mose. Owe. Autaahaatîhomî enjerîhiya itîpîhiya otîpîpatîhiya yamîhapatataitîhapîhiyîhiyaisangi windi mohopo. Owe. Aihî ami Nini Isihiyaami Saahonîni Jîhonînisangi windi moho. Owe. Nehî Apîho Autaahaatîho sawahohîhi asisîha ami ipîhomî ndîhaami siwipati seti suraare tatî mmonati gwînyaati isîwatitaise.

33 “Isi sahi baiwi jaawo. Sahi baiwi tîmaninîwi jatiwîse ami sahi asisîha akaaha titîhi ahura noaipaitaise tiwi windi mopîhiyaatiso.

34 Sandi siyahande. Utaaho wo komi anjipîpihi namasi kaanîhi wapîhapi daitandi nutandi komi otîpîpatîhiyai nishapa kîmba baiwi ninjaawi bimaa wi se undindîhandamatiyahande. Iyatî komi otîpîpatî otîpîpatîhiya kîho kîho jatitandîhati yiyandîhi nunyataise. Iyatî maasomwaanjî

jatītandīhoai, ‘Kīnyī baimbi namopī konjīnīhi jatīme,’ undindīhandamatiyahande.

³⁵ Isī siyahandisi sahī baiwī jatīwīse, anjaanjamī satīho napitandīhandapī sahī wīndī moniwīhiyaatiso. Iyatī komī napitandīhura asisīha taatī napandosuraatītaindīho ami apatīhi apwītetetītītaindīho ami asisīha wa taatī bowataati sangī saasīnīhonīhītītaindīho ami ipīho taatī yahutaahonīhītītaindīho.

³⁶ Sahī nasisoarī kiyaatīnīhi tīmetīwīse. Amī wiwa ko ketī kuraanīhi nasatī sahī nanīhaiwī nanopotisaihī jasondaiso.

³⁷ Piwīha kīma nīni sangi tīmetīwīse satīti kasatohīma naasīka isīhiya nahatiyai sahī jaawī tīmetīwīse undataato,” undatī Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai kaundataase.

14

*Kīma Piwīma Jisaasihoai Anī
Awaindīhandami Mītīhiya Tiwītaatiwī Piwīha
Katohītīhandapīhaare*

(Matiyuho 26:1-5; Rukīho 22:1-2; Jonīho 11:45-53)

¹ Asisīha yatairī ahondaise ami Asisīha awaisīha Pasopaahanduni ami kimbapīho nandapa bīretīhandī nippitandīhandī yisīhandī owehandī nandaatīwīha noaipaitando.* Sandī jīhura asisīha wetī Autaahaatīhomī enjerīho otīpīpatīho yamīhapataatīhi

* **14:1:** Pasopaahandī sandī Judaahiyaamī asisīha sa kimbapīho awaisīhaare. Aihī kiya sandī Pasopaahandī kīnaungwīha na-hateweti nehī naasaaraahī mmoniwīhiyaare.

bimisīho jītīpatī aŋaŋjamī maasomwaanī jaahohīpatī mmonataati Isīraherīhiyaamī manyinya bwandīpīhiya jīhiyai tīmaawatī nehī nusatipasītīhandapī gwīnyaapī mmonīwīhaare. Sa asisa noaipasīhura kiya nandapa bīretīhandī nipayandīhandī yisīhandī owehauni maasapiho sīpīsīpīhandunī nanawaayopo. Aiwihaasi ka asisīha noaipaitandī nehī asisīha yatairi ahōtihi pīrisihya awaisawīhiyauni† amī wīnīhapīpa katīwunjohiyīhiyauni ahoyanīwī pīwīha kanawaayopo. Aiwi kiya Jisaasihoai daihīra wīraapi nanīhundīwī jaiwaiwīhīretapī sisīwataawaawi sohoai tiwītaatiwī kanawaatopo.

² Aiwi amī kiya sanawaatopo: “Nyahi asisīha awaisīha Pasopaahandetī sandī isīhiyaamī ndīhetī wīndī kamaitīhaawo, amī kiya wiwa maatīmaatiwī pwīsīpatī noaipaitaiso. Isī gaasi namīhaitīhaawo,” nīwī kanawaatopo.

Kīma Pīwīma Apopaati Waati Atīpatī Waa-mainjotahati Gaahati Jisaasihomī Mītīhaatīhī Nīwindīhandapīhaare

(Matiyuho 26:6-13; Jonīho 12:1-8)

³ Jisaasiho aunahīpa Betanihanda niyatī utaaho wo jīhi asaaha pisapīpa neho komī ambīpatī Saimonīhomī aŋīpīpīhi nandaatī bindataise. Bindata ganīhoaasini taati nandapa nainjīhi apopaati waati onīha wa atīpatī apīpaahi waamainjotahati windaha nesi nasataise. Atīpatī satī nawīho

† **14:1:** Siya pīrisihya isīhiyaapī kiyaamī aunahīpatī nepī kohasīpīho nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai waamaindumwapī dīpumanīwī nunyohiyīhiyaamī mītīhiya jīhiyaare.

awaindīhandisahate. Onīha atīpatī windisīha nupwī napuwītīhandī owehaasī namatī nehī awīha napuhohininapī maipīhinjaapīhapī tīwītatosatī Jisaasihomī mītīhaatīhī nīwisataise.

⁴ Aihī kapīhī isīhiya usa bimohiyīhiya kaati siya nīwihihī kiya mmonawaawī mīmaipaiwī gwīnyapenawaayopo. Kiya saiwi mīmaipaiwī gwīnyapenīwī satīwī kanawaatopo. “Ese kīmaati apomaati atīpatī kīmatī apīpaahī nga waamainjotatī gaamatī napaapī nyahowatī nuhoaase?

⁵ O satī atīpitī isīhiya usai nawīhopī nunyaati nawīho ikihī murīmo[‡] nga naito. Newaatī isīhiya ikīpīpa owehiyai nga numwīto,” nnawaatopo.

⁶ Sanīhauhī Jisaasiho kiyai saundataase. “Sahī kīmaati apomaati munyaipundiwī itīhīmundīwī bīpi namīhaapīse. Sahī saiwa napaapundopo. Kaati maipīhatī kiyataamaise. Owe. Nīngi apīpaahī gaahatī kanisataise.

⁷ Nahatewetī isīhiya ikīpīpa owehiya sangi-sawi maasi nasisoarī bimītaapo. Isī sahī kiyai wura wura iwītatamanītaapo. O ami nīnīhī sangisatī maasi nahatewetī wīndī bīmīmitō.

⁸ Apopaati kīmaati wapa nga kaati kaitandihipa aimī kiyataise. Kīmaati atīpatī waamainjotīhatī nīsī ambīpatetī nanuhoaasitīmandī nīnī anīmwaahīpatopī yamwaatītandīhandapī nīsī ambīpatī netī apīpaahī nīmanatī kanisataise.

⁹ Nīnī sangi akītīnīhī kasatataato. Yapīhī

^{‡ 14:5:} Nawīho ikihī murīmo so jīhī suraahiya nawīhopī otīpīpatī kiyohiyīhiya kīnaungwīha naasaapī nehotīhore.

nahatewaara isīhiya Autaahaatīhomī pīwīha gaaha wanīha ausaawaawī kīmaati apomaatamī kīmandī gaamandī kaindīmandapī pīwīhaatīhī ahoyawī ausaapi katītaapo. Ausaapi katīsaihī isīhiya kaatapi gīwunyapendaapo,” undati Jisaasiho kiyai kaundataase.

Kīma Pīwīha Judaasiho Noaipati Jisaasihomī Tiworīhoemainjītīhandapīhaare

(Matiyuho 26:14-16; Rukīho 22:3-6)

10 Aihī sura Jisaasihomī otīpīpatīhiya ikwīmaindīmwītīhī auhīramī yahurītisawīhiya aposerīhiyaami wo komī ambīpatī Judaasiho aunahīpa Kariyotīhandaahapīho tiworisai nusepaati mwītīpīwitandī notaise. Notī pīrisihiya mītīhiya jīhiya (isīhiya isīhiyaapi nandapa kohasīpīho tīhīwī Autaahaatīhoai dīpumanīwī nunyohiyīhiyaami) awaisawīhiyai Jisaasihoai kiyaami ikwīraatīhīmahonīhī kiya tiwītaatīwī mwītīpīwisati nusepaataise. Nusepāati, “Nīnī koai saindī samī ikwīraatīhīmatī nasamīto,” undataase.

11 Satati ko mwītīpīwisati kaundihi kiya pīrisihiya atisawaawī gaaso tīwī waati maaritawaapo. Aiwi kiya Judaasihoai nawīho wo numwītaatīwī watīpītīwī katawaatopo. Aihī Judaasiho Jisaasihoai kiyaami ikwīraatīhīmaitandīhīra daihīraapuni asisīha tītīhī gaaheti numwītandīhaapuni gwīnyaati jatata tīmanataise.

*Kīma Pīwīma Jisaasiho Komī
Otīpīpatīhiyaisati Asisīha Awaisīha Kim-*

*bapīho Pasopaahandeti Nandapa Ipotīhapa
Nainjītīhandapīhaare
(Matiyuho 26:17-25; Rukīho 22:7-14, 22:21-23;
Jonīho 13:21-30)*

12 Nandapa bīretīhandi nipitandīhandi owe-hapa sipisipīho tipi tīhiwī gaarehandi Autaa-haatīhoai nunyawī komi gwītītīhoaisawī nandaatīwīhaiwaami asisīha jīhapīha noaipataise. Iyataati asisīha sa awaisīha kimbapīho Pasopaa-handamī jīha noaipataise. § Aihī kura asisīha keti Jisaasihomī otīpīpatīhiya Jisaasihoai satīwī nunjenawaapo. “Pasopaahandapi Sipisipīhomī gwītītīho nandapa bīretīhandi nandaapīhapa nyahī newa maahapīhī tīhaati tīngīmanītīhaawī gwīnyaapaise,” undīwī nunjenawaayopo.

13 Aihī Jisaasiho komi otīpīpatīhuri yahuri kapa Pasopaahandapi sipisipīho tipi gwītītīho bīretīhandi nandapa nandaatīwīhapa nepi tīhīmī tīmanītaatīmī pīwīha sata kaundati natausaasataise. Iyatī ko kuri saundataase, “Sahuraahī aunahīpata awaipati sitihanda numwīse. Numwī noaipasaīhī utaaho wo onīhaara waapoho niwatesiho daihīra taati niyonīhī sīhoaahī koaisamī nutandise. Nutanīwī ko nasītipa jīhī niyonīhī ami

§ 14:12: Asisa seti Judaahiya gaarehandi (Autaaahaatīhoai) nunyawī nandaatīwī sipisipīhandi tipīhiyaare. Sandi sipisipīhandi tiwotīmandi jīhī aimehura Isīraherīhiyaamī manyinya jīhiya bwandīpīhiyai Autaaahaatīhomī enjeriho otīpīpatīho yamīhapataatīhī bimisiho tīmaawatī kiyai nehī nusatipati Isipīhiyaamī manyinya usīhiya bwandīpīhiyai tiwindīhandapi gwīnyaapi bindawaawī bīretīhandi nipitandīhandi yisīhandi owehandisawī tīhiwī nandaatīwī so sipisipīho tiwawaapo.

sahuraahî koai nîwipinjai ipotî numwîse.

14 Ko notî anjîhandî wîndaatîhi nandaitaise. Ko anjîndî nandaasitîndamî satîhoai satîmî nunjepî kaundîmîse. ‘Nyangi katanyasisîho sanyatihe. Asisîha kîma awaisîmetî nînî nisî otîpîpatîhiyaisatî nandapa bîretîhandî sipisipîhomî gwîtitîho Pasopaahandapî nandapa Autaahaatîho Isîraherîhiyai Nehî Iwinjasîhi Nga Bimohîtîhandapî Gwînyaawaatî nandandîhapîhi anjîpîpîhi maahîpîpîhe? Nyatihe,’ undîmise.

15 Satîmî kaundisaihi ko anjîhandamî satîho autaahî wîri awairîhîrotî kahapaamapîpa ganîho gwîtitîho aimî tîmanînda ahotahîrotî netî nasisitaise. Nasisonîhi kîrotî nyahî Pasopaahandapî nandapa nandîhaahapa nepî nyamanîmîse,” undatî kuri natausaasataise.

16 Aihî kurî komî otîpîpatîhuri atimî nomaise. Numwî aunahîpatî awaipatî Jerusaremîhanda noaipapî Jisaasiho kaundimumwaanî kamwaanî kaiwa tîtîhi noaipasîhi mmonîmî kiyamaise. Aimî asisîha Pasopaahandetî nandapa Jisaasihoaisawî kiya nandaatîwîhapa nepî tîmanamaise.

17 Aihî asahataahura aimî napwîhihi asîhananaataatîhi Jisaasiho komî otîpîpatîhiya 12 kaiwîhiyaisatî niyatî sapîhi anjîpîpîhi nandaataise.

18 Aihî kiya ganîhomîhinî nausanîwî yaataatî bindawaawi nandapa taawi nanawaawi Jisaasiho komî otîpîpatîhiyai saundataase. “Nînî akîtînîhi sangisî sandî kasatataato. Sahî kîmiyaatamî otîhatîhapî wo nisî

tiworîhoñimatîpi nîngisî isîhiya nîwîtaatîwîhiya tiworisaamî ikwîraatîhînîmaitaise. Wanî kîmbîhî ganîmoaasînî nandapa maasi nîngisati maasi supwîhandi waapohoatîhi bîretîhandi tîmandaati nainjîmopîto,” undataase.

19 Aihî komî otîpîpatîhiya pîwiha sa atisawaawî maarîho naanjawisataise. Naanjawîhi namasawî nînaasohî saundîwî, “Akitînîhi nîni nisapîno,” undîwî Jisaasihoai nunjenawaapo.

20 Aihî Jisaasihomîha kiyai saundataase. “Usaapîmaato owe. Sahî kîmiyaati 12 kaiwîmiyaatami wonjî nîngisapi maasi nandapa bîretîhandi waapoho supwîhandi disihandaatîhi nimandisîhoaatîhi tîmandaati nainjîmopîto.

21 Ye, kîmandî nîngi nanoaipaitandaidîmandîhi akitî titîhe. Autaahaatîho komî pîwihaatîhapi nisapi napwîtaise tatî katimumwaanjî kamwaanjî Nîni Isîhiyaamî Saahonîni Jîhonîni jaapepihîritî napwîto. Iyataahandi kandi kîmo utamo isîhiya nîwîtaatîwîhiyaamî ikwîraatîhînîmaitandaisîmoai yaawatî apîpaahi awaindîhandi Autaahaatîho numwîtaise. Isî amî koaisî sanaati namaamotaataahî ngaatîtaihe. Koai sanaati napaapi namotaihîhotindîho?” undati kiyaisî kaundataase.

*Kaatîha Bîretîhanduni Waapoho
Wainîhanduni Jisaasiho Komi Otîpîpatîhiyai
Numwindîhandapîhaare*

(Matiyuho 26:26-30; Rukîho 22:14-23; 1 Korindîhiya 11:23-25)

22 Saiwī kiya taawī nandapa nanīwī bindawaawī Jisaasiho nandapa bīretīhandī wīndī netaise. Netī isīwatataatī Autaahaatīhoai, “kīnyī gaahone gaare,” undati gaapundataise. Gaapundatī naumbotī komī otīpīpatīhiyai nunyataise. Nunyataati saundataase. “Kīmatī nisī ambīpatisī sahī nepīse,” undataase.

23 Iyatatosatī ami wipati kapīhopī waapoho wainīhandī netī gaapundatī Autaahaatīhoai “kīnyī gaahone gaare,” undatosatī komī otīpīpatīhiyai numwihi nepī nahatiya kapīhombī nanawaayopo.

24 Kiya aimī nanīhauhī Jisaasiho kiyai saundataase. “Kīmandī wainīmandī kapīmopī windindīmandī nisī jitīpate. Nīnī nisī jitīpatī katī nuhoaataayo. Nuhaahonīhī Autaahaatīho katī netī komī isīhiyaisatī kataahī pīwīha katatī wīsasataise. Iyatī ka pīwīha wīsasatī ahaisīha wanī kīmura netī watīpīmatī akaahe tati nisī jitīpatī nuhaamaitandiyohipataahī (Autaahaatīho) komī isīhiyai netī sawīhoaisatī tīmaamahīwataise. Isī kīmatī nisī jitīmatī nuhaamaitandiyohipataahī isīhiya tītaahiyīhiyai (kiyaamī maipīhaiwa nemwatī) iwītatamanītaise.

25 Nīnī akītīnīhī sangi sandī kasatataato. Wīrīhīrī wainīhandamī waapomo kīmo nīnī japīhī wīndī namandī bimaamī nundī Apīhounī nīnūnī isīhiyai iwinjaaha bindīhaahuraahī wainīhandī asītīhandī yandīpīhomī waapoho asoho nando,” undataase.

26 Sata kaunda owetihī aunīhīhīrī wīrī katīwīmapaahī Jerusaremīhanda namasi Sisīho

Orip̄hoaas̄nap̄ niyawaayopo.

*Kima Piwima Jisaasiho Pitaahoai Saundat̄
Kinȳ N̄ngi Nanoaasapi W̄ndi Mausot̄honine
Tip̄ Katitaise Undindihandap̄haare*

(Matiyuho 26:31-35; Rukihō 22:31-34; Jonihō 13:36-38)

27 Naiw̄ noaipapi Sisihō Orip̄hoaas̄ni Jisaasiho komi otip̄pat̄hiyai saundataase. “Sah̄ nahatiyaati n̄ngi nan̄masi yan̄h̄maitaapo ami sandap̄ Autaahaat̄hom̄ p̄w̄haat̄hisangi satati j̄pat̄pindiso:

‘Sip̄sip̄handi jaati bitosih̄oi n̄n̄ tiwisanih̄i sip̄sip̄handi yan̄h̄imat̄ k̄h̄ira k̄h̄ira nandairaitaise,’ tati aimi j̄pat̄pindiso

28 Isi n̄n̄ napotati japihi nepasi n̄n̄ j̄hi taati Garirihandaahap̄ naito,” undataase.

29 Aih̄ Pitaaho Jisaasihoi saundataase. “Nisaahoyaah̄ gi nanḡmasi yan̄h̄maisaih̄handi kandi n̄n̄hi gi nanḡmasi yamaan̄h̄maito. Owetitaise,” undataase.

30 Aih̄ Jisaasiho koai saundataase. “N̄n̄ akitinih̄i gis̄ sandi kahitataato, kinȳ atinime. Wan̄ k̄mura ap̄matih̄i otip̄w̄sipaati sap̄ho yataira sanḡ gaatonih̄i kinȳ nisapi satipi, ‘N̄n̄ koai w̄ndi mausot̄ ḡmunyaat̄honine,’ tip̄ mair̄maara is̄hiyai kaunditaise,” undataase.

31 Sata kaundih̄handi kandi Pitaaho mw̄itetat̄ watip̄tati saundataase. “N̄n̄ gisat̄ maas̄ napw̄itand̄ kinyapi w̄ndi mausot̄honine mundito. Ap̄paah̄ akitinih̄i owetitaise,” undataase. Aih̄ ami otip̄pat̄hiya nahatiyaisangi neh̄ naasika katawaatopo.

*Kīma Piwīma Jisaasiho Getisemanihanda Gaa-pundindīhandapīhaare
(Matiyuho 26:36-46; Rukīho 22:39-46)*

32 Aihī kiya nuwī wapīhī kapīhamī ambīpatī Getisemanihanda noaipawaayopo. Noaipapi Jisaasiho komī otīpīpatīhiyai saundataase. “Sahī kīmbīhī bimaawīse, nīnī yambīhī nundi gaa-pundītaano,” undataase.

33 Undatī nehī Pitaahoaisuni Jemīsihoaisuni Jonīhoaisuni singwaasisaahīhī numwaasi naihī nowaayopo. Aihī komī ambīpatī nahato naanjāwisatī maipīwimataho notaise.

34 Aihī kingwaasi saundataase, “Nīnī nīsī maarīho ambīpatī apīpaahī awaindīhandī naanjanisatī yaasatī daahī nīpatisatī mīmaipīnimainjīhiyo. Sanimainjīhī amī nīngi apīpaahī napwītaahīnyihiyo. Isī sahī kīmbīhī bindawa baiwī jatīwīse,” undataase.

35 Saundamapi notī onīhī masīwonjaapīhī yapīpatetī tīmahiyatī ahondaati gaapundataase. Iyatī siyatī gaapundataase sa asisīha maipīha ko yaawīhandī naitandīma amī gaatanaahī ka koai nehī nusatipatī sanutando.

36 Iyatī ko Autaahaatīhopī satatī gaapundataase. “Apa,* nīsī Apo. Apore nahatewa kīnyī nga kaitaise. Isī Apore, nīngisī yaasamaiwa kīmaiwa waapoho ipīho yahotī ikonatī maipīho nanīhohīpatamataindī nīnī naitandiyohīwīmaiwa nepīnīmapehitataato. Amī nehī kīnyī maaritīpi gwīnyahingīrīhīretī jaapehīre. Nīnī maaritīti gwīnyaahohīrīhīretī

* 14:36: Metīhonjī konjamī sapīhoai ambīhundirīhīretī ambīpatī kandaase.

kînyî wîndî minjapepihîrîme. Owetane,” undati Sapîhoai kaundati gaapundataase.

37 Siyatî gaapundamapi Jisaasiho nasati mmonata komi otipipatihingwaasi nanoposauhi Pitaahoai saundataase. “Saimonihone, nîngisapi wonji maipihonji minjatip napaapi nanîhaimbi nanopotise?

38 Sangi nasisendandîhaiwa sangisaapihi namwaipaitandi sahi baiwi jatawa andititiwi gaapundiwiise. Maarîhohi Autaahaatîhomî gwînyaasîrîhîretti kaitandi maaritihîhandi kandi ambîpatihî saiwa kaitandi wîndî anditîminje,” undataase.

39 Saundamapi japîhi noti gaapipatî jîhi noti gaapundipati katî jîhara gaapundataase.

40 Gaapundamapi komi otipipatihiyenda japîhi nasataise. Nasati usonata kiyai naapipa apipaahî tiwamasîhi nanomihauhi ahowimasîhi nepapi piwîha kaunditîha owetihî kiya Jisaasihoai wihoaanjîha wîndî kamundopo.

41 Aihî Jisaasiho jîhara niyatî mairî manda gaapundataase. Gaapundamapi japîhi nasati komi otipipatihingwaasi saundataase. “Saingwaasaati daahî ikînîwi nanopotawaayopo. Naapipa nga nanop nepawaawaahî nutîhaawî dopise. Nîni Isîhiyaami Saahonîni Jîhonîhi isîhiya maipihîyaami ikwîraatîhînîmaitaatîwîhura wanî kîmuraare.

42 Isî saingwaasaati dopise nutîhaawo. Iwinjasawîse utaaho nisî tiworîho nîngi nanîmaati isîhiyaami ikwîraatîhînîmaitaandîho aimî kîmo koaipataiso,” undataase.

*Judaasiho Jisaasihoai Is̄hiya Maip̄hiyaam̄i
Ik̄w̄iraat̄ih̄imasit̄ihandap̄haare
(Matiyuho 26:47-56; Rukīho 22:47-53; Jonīho
18:3-12)*

⁴³ Jisaasiho satat̄ taat̄ kaundih̄ Jisaasihom̄ ot̄ip̄pat̄hiya ikw̄maind̄imw̄itih̄ auh̄ram̄ yahurit̄isaw̄hiyaam̄ wo kom̄ amb̄ipat̄ Judaasiho ket̄ kuraan̄ih̄ noaipataise. Ko Judaasihoaisaw̄ is̄hiya taahit̄hand̄ pw̄is̄ip̄ yaipa ir̄h̄ir̄ gupwat̄ namatanaat̄ bainat̄h̄ir̄ is̄indih̄ nasawaayopo. Siya saiwa is̄ip̄ nasohiȳimiya p̄irisihya awaisaw̄hiya is̄hiyaam̄ maip̄haiwaapi Autaahaat̄hoai nandapa maahoaiapat̄ kohasip̄ho t̄h̄iw̄ d̄ipuman̄hohiȳhiyaam̄ mit̄hiyaun̄ ami w̄n̄hap̄pa kat̄wunjohiȳhiyaun̄ ami gw̄nyaahiya usaun̄ siyai nep̄ nat̄wusaasauh̄ napiw̄hiyaare.

⁴⁴ Iyataati utaaho Jisaasihoai net̄ is̄hiyaam̄ ikw̄raat̄ih̄maitand̄ho p̄iw̄ha wa sata is̄hiyai kaundamap̄hore. “N̄n̄i nundi utaaho woai naahipauma gerundisanaah̄ so Jisaasihos̄ ko naahipauma gerundohoai tit̄hi is̄ip̄ise. Is̄ip̄ baiw̄ iwinjaawit̄op̄ numwaasi nutaat̄we,” undat̄ kaundamap̄hore.

⁴⁵ Is̄ ko ket̄ noaipat̄ det̄ Jisaasihoaap̄hi tit̄hi not̄ saundataase. “Kat̄p̄inyasinḡhonye,” undat̄ naahipauma gerundataase.

⁴⁶ Aih̄ kiya sotih̄so t̄wi Jisaasihoai ikw̄ra is̄ip̄ w̄rawaaayopo.

⁴⁷ Aih̄ kap̄ih̄ ot̄hat̄hap̄ koai n̄wipinjohiȳhiya bitohohiȳhiyaam̄ wo kom̄ namat̄naat̄ bainat̄h̄ir̄ napatat̄ p̄irisih

is̄hiyaamit̄ maip̄haiwaapi Autaahaat̄hoai nandapa kohasīpīho t̄hiw̄ d̄puman̄hohiȳhiyaamī m̄tīhom̄ ot̄pīpat̄hoai am̄itetet̄ m̄tīhoaat̄tī tiw̄to tatī t̄masīhī ko nawisainj̄hī kom̄ atih̄rī oturamasīhī m̄haapī yap̄patet̄ t̄mahiyyataise.

48 Aih̄ Jisaasiho kiyai sata kaundatase. “Sah̄ n̄ngī nipī nan̄maita nasohiȳmiyaatī pw̄sīpī yaipa irih̄rī gupwat̄ namatanaatī bainat̄hīrī is̄pī nasohit̄imandī utaaho wo maat̄maatisa tunnat̄ ikopaisahoai nimb̄pupw̄ī is̄w̄itaatīw̄handamataiw̄ sahī nasawaayopo.

49 N̄nī asis̄ha nahatewet̄ Autaahaat̄hom̄ An̄j̄ Awaind̄handaat̄hī sam̄ nd̄het̄ bindata p̄wīha kand̄sason̄hī sahī w̄nd̄ kura n̄ngisī maanip̄hiyaatiso. Iyataahand̄ kand̄ Autaahaat̄hom̄ p̄wīha j̄pat̄pindir̄hīrī k̄ret̄ tit̄hī noaipaitand̄ gaasī s̄kiyat̄ noaipane,” undataase.

50 Aih̄ Jisaasihom̄ ot̄pīpat̄hiya nahatiya koai namapī usesī k̄h̄ra k̄h̄ra yan̄h̄mapī nand̄wirawaayopo.

Kima Piwima Utaaho Wo Waimwaaho Yan̄h̄masit̄handap̄haare

51 Aih̄ utaaho wo waimwaaho apot̄hīrī nehī naasair̄hī k̄hoep̄hīrī niyoho Jisaasihoai n̄wipinjai maasī sura niyataise. N̄wipinjai naihī is̄hiya koai p̄nuwī namañind̄w̄ī is̄wawaapo.

52 Saiwī ko waimwaasoai p̄wuwī is̄wauh̄handī kand̄ kom̄ apot̄hīrī naasair̄hī niyosir̄hīrī nes̄pand̄wihī k̄rī kiyai nes̄paunyam̄ somaah̄ho yan̄h̄mataise.

*Kîma Piwîma Jisaasihoai Awaisawîhiya Kaun-jorîhiyaapîhî Tip-itapaapi Usohotîhandapîhaare
(Matiyuho 26:57-68; Rukîho 22:54-55, 22:63-71;
Jonîho 18:13-14, 18:19-24)*

53 Saiwî isipî Jisaasihoai numwaasi pîrisiho wo isîhiyaamî maipîhaiwaapi nandapa tîhîwî Autaahaatîhoai dîpumanîhohiyîhiyaamî mîtîho awaisîhomî anjîpîpîhî numwaasi nowaayopo. Numwaasi niyauhî pîrisihiya isîhiyaamî maipîhaiwaapi Autaahaatîhoai nandapa tîhîwî dîpumanîhohiyîhiyaunî amî isîhiya usa gwînyaahiyauñî amî isîhiya usa wînîhapîpa katîwunjohiyîhiyaunî siya nahatiya kapîhî ahoyanîwî bimauhîhapîhî Jisaasihoai numwaasi nuwî noaipawaayopo.

54 Aihî Jisaasihoai numwaasi niyauhî sura Pitaaho Jisaasihomî ipotî koai yandîhî kaanîhî notaise. Notî pîrisiho isîhiya isîhiyaamî maipîhaiwaapi maahoai patî nandapa tîhîwî Autaahaatîhoai dîpumanîhohiyîhiyaamî mîtîhomî matambîpotî nandaataise. Nandaatî masapîpîhî tingaatîhaisahiyai bumashiî sisîha tîhoaahauhî kiya isatî maasi bindata sisîhainî tîhwindataise.

55 Aihî isîhiya isîhiyaamî maipîhaiwaapi nandapa tîhîwî Autaahaatîhoai dîpumanîhohiyîhiyaunî amî usa Judaahiyamî awaisawîhiya nahatiyaunî isîhiya usaapi gaataawaayopo kiya napîwî Jisaasihopî, “Ko siyahoe satahoe,” titaatîwo. Sandî Jisaasiho wîndî maipîhandî kiyonîhî atiwî newaawaahî koai sohoai tiwîtaatîwe. Saiwî kiyawaahandî

kandî kaunjorîhiya nahatiya ko maipîhandî kaindîhandî wîndî mohopo. Owetise.

56 Isîhiya taahiyîhiya napîwî pîwîha kîha kîha yiyandîhî nesuwî katauhî kiyaamî pîwîha wa noaipati tîtîhî wîndî akaahaamimainje. Owetise.

57 Aihî amî isîhiya usa bitotawa pîwîha wa jaipîtîha nepî Jisaasihoai yawutaapi satîwî kaundawaatopo.

58 “Jisaasimo kîmo satahore. ‘Autaahaatîhomî Anî Awaindîhandî isîhiya ikwîra anîmatotîhandî nupwîsasitîma japîhî asisîha mairîmanya saniyonîhî ipotî anîmatîto. Isîhiyaamî anîmatohîmumwaanjî wîndî anîmaamatîto. Owe. Nehî kandi wamwaanjî noaipa anîmatîndîtaise,’ tahoe,” taawaatopo.

59 Amî pîwîha saiwaisangi isîhiya siya katowiwa noaipati wîndî akîtî akaahaamimainje. Owetise.

60 Aihî pîrisiho awaisîho Kaiyapaasiho isîhiyaamî maipîhaiwaapi nandapa tîhîwî Autaahaatîhoai dîpumanîhohiyîhiyaamî mitîho awaisawîhiya kaunjorîhiya nahatiyaamî ndîhetî dotî bitonda Jisaasihoai sata nunjenataise. “Isîmiya kîmiya kinyapî pîwîma kîmaiwa kahîtohîwîmaiwaapi kînyî wihoaanjîha kamundîtaahîmaasihaino? Kînyî kiya pîwîha kinyîhetemapi katohîwîmaiwaapi wihoaanjîhana kaundîtaapihana owtiso?” undatî ko Jisaasihoai nunjenataise.

61 Siyatî ko nunjesîhandî kandî Jisaasihoi pîwîha wihoaanjîha koai kamunda nehî apîhîmaata bitondaise. Aihî awaisîho mitîho pîrisiho jîhaati Jisaasihoai sata nunjenataise.

“Kīnyi Kīraisihoñ† Autaahaatīho nyahī apīpaahī gaahoe taati mepi autaahewaumwahohīhomī Mwaahoñō e wojo?” unda nunjenataise.

⁶² Aihī Jisaasiho komīha koai saundataase. “Ye, kīmīkonīne. Nīnī Isīhiyaami Saahonīnī Jīhonīnī Autaahaatīho nahatewaamī Awaisīho Watīpīhomī ikwīri gaatīhīraihoaanjī bindataati autaahī mīhotī yamīhapataatīhapi tīwipatisati taati napisanīhi sahi nīngi ninjaitaapo,” undataase.

⁶³ Sata Jisaasiho kaundihi ko pīrisiho isīhiyaami maipīhaiwaapi nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai dīpumanīhohiyīhiyaami mītīho sa pīwa atisataati apowihī komī apotīhīri nipaatirīhīri napwīramatosati sandaase. “Isīhiya kīmopi, ‘ko siya siya kiyahoe katahoe,’ tīwī katītaatiwīhiya usaapi jīhaati gamaatīthaawo. Owe.

⁶⁴ Sahī sawanaati aimī Autaahaatīhopi komī sisīpitindīhandī atiwī newaapo. Amī ko komī pīwīhaara nīnī Autaahaatīhonīne ndaasi sahi napitaiwī gwīnyapenawaayopo?” undataase. Aihī kiya satawaatopo. “So maipīhandī kandaasi napone,” tīwī katawaatopo.

⁶⁵ Aihī isīhiya usa sapīhi bitohohiyīhiya namasawī maahoaipurīpwī amī apotīhīri nepī ndīmaahomwaanjī namaasaposawī kiya saundawaatopo. “Autaahaatīhomī pīwīha atindi netī ausaatīhonīne tīpīhoñsi wanī aho aho

[†] **14:61:** Pīwīha Ipīruhaara Mesaiyahoe tawaatopo. Sandamī tanyaaha satīwī Komī Isīhiyai Japīhī Numwaitandī Autaahaatīho Namīhainjīhore tawaatopo.

nîngi nîwataise tîpi kanyate," undîwî nanipî maahîpîwaihîrawaaayopo.

*Kîma Piwîma Pitaaho Jisaasihopî Koai Nînî Wîndî Mausotîhonîne Tindîhandapîhaare
(Matiyuho 26:69-75; Rukîho 22:56-62; Jonîho 18:15-18, 25-27)*

⁶⁶ Isîhiyaamî maipîhaiwaapi nandapa tîhîwî Autaahaatîhoai dîpumanîhohiyîhiyaamî pîrisihiyaamî awaisîho mîtîho pîrisihomî anjaanjamî masapîpîhi yatihi Pitaaho bindataise. Bimihî ko pîrisiho awaisîho mîtîhomî otîpîpatîhaati waati nasataise.

⁶⁷ Nasati Pitaahoai usonata ko taati sisîhainî tîhwimihî kaati biyatî koai mwîtipisa iwinjatataise. Iwinjatataati Pitaahoai saundataase. "Kînyo, gimaawî yapîpatî Garirihandaahapîhonjîsî amî aunahîpatî Nasaretîhandaahapîhoai nuwipinjohiyîhiyaamî wojje," undataase.

⁶⁸ Aihî ko Pitaaho kaati owe undati sata kaundataase. "Nînî utaaho soaisati wîndî da-homaindîhonîne. Kînyî piwîma kîma kandingîmaapi wîndî gîmaanunyaatatî amî wîndî nîngi namaanesîpainje," undataase. Saundamapi ko Pitaaho matambîpaami onepataapîhi naihîhura koho otîpwîsîpaati sapîho waati gandaase.

⁶⁹ Aihî apopaati kaati jîhara Pitaahoai usonataati kapîhi isîhiya bitohohiyîhiyai sata kaundataase. "Kîmo utaamo isîhiya Jisaasihomîhiyaamîhore," undataase.

⁷⁰ Sata kaundihîhandî kandi Pitaaho owetati satati kaundataase "Nînî Jisaasihoaisati maasi

wīndi apipaahī dahomaindīhonīne,” undataase. Aihī otīhičihī kapīhi isīhiya bitohoyīhiya Pitaahōai japičihī saundawaatopo. “Akīte, kīnyī Jisaasihomīhiyaamīhoje. Kīnyī tītīhi Garirihandaa-hapīhoje,” undawaatopo.

71 Aihī Pitaaho watipīta andītita sata kaundataase. “Utaaho so nīnī wīndi mausotīhopī sahī katawaatopo. Isī nīnī tītīhi apipaahī akītīnīhi kandaatonī nīnī jaipīndi katisanaahī Autaahaatīho nīsī jaipīndi katotīhandapī yaasati naanjīhandī naninyane,” undataase.

72 Sata taati kaundihi ketī kuraanīhi otīpwīsīpaatī kasīnīhaatī gandaase. Aihī Pitaaho Jisaasihomī pīwīha jīhi sata kaundisīhaapī gwīnyaataise. “Otīpwīsīpaatī yataira sangī gaatonīhi kīnyī mairīmaara nīsapī koai wīndi mausotīhonīne undītaise,” undatī Jisaasiho jīhi kaundisīhaapī gwīnyapenataatī namati waati gotaise.

15

*Jisaasiho awaisīho Pairotīhomī Ndīhetī
Bitosītīhandapīhaare*

*(Matiyuhō 27:1-2, 27:11-14; Rukīho 23:1-5;
Jonīho 18:28-38)*

1 Aihī isīhiya pīrisihiya isīhiyaamī maipīhaiwaapi nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai dīpumanīhohiyīhiyaamī awaisawīhiyaatīhi amī isīhiya usa wīnīhapīpa katīwunjohiyīhiyaatīhi amī isīhiya usa gwīnyaahiyāatīhi amī isīhiya usa awaisawīhiya nahatiyaatīhi asisīhaatīhi kohokoaisawī kapīhi ahoyanawaayopo.

Ahoyanīwī Jisaasihopī pīwīha wa katīwī wīsasawaayopo. Aiwī Jisaasihoai kiya wīrīhīrī wīrī watīpīhīrī ipipatamatiyahīra wīsasīwī numwaasi nuwī awaisīho gapīnaaho Pairotīhoaapīhīmawaayopo.

² Aihī Pairotīho Jisaasihoai sata nunjenataise. “Kīnyī Judaahiyai winjaapī bimīngīhonjī awaisīhonjī kinjīhonjō?” unda nunjenataise. Aihī Jisaasihomīha wihoaanjīha koai saundataase. “Ye, saahī kīnyī kīwaahonjī katapaase,” undataase.

³ Aihī pīrisihiya isīhiya isīhiyaamī maipīhaiwaapī nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai dīpumanīhohiyīhiyaamī awaisawīhiya pīwīha kīha kīha Jisaasihopī satahoe, siyahoe tīwī awaisīho Pairotīhoai kaundawaatopo.

⁴ Satīwī Pairotīhoai kaundauhī Pairotīho amī jīhara Jisaasihoai saunda nunjenataise. “Isīmiya kīmiya kīnyī atinīhī pīwīha taahīwaiwa kīhaiwa kīhaiwa kīnyī kīnyī kīnyī kaapī wihoaanjīha nyangi napaapī kamaanyatise?” undataase.

⁵ Aihī Jisaasiho wihoaanjīha kiyai wīndī kamundihi awaisīho Pairotīho kandapī waatī pīhitatī gwīnyapenataise.

*Kīma Pīwīma Jisaasihoai Tiwītaano
Undauhī Pairotīho Gaasi Tipī Nimaapīse
Undindīhandapīhaare.*

(Matiyaho 27:15-26; Rukīho 23:13-25; Jonīho 18:39-19:16)

⁶ Kīnaungwīha nahateweti asisīha sa awaisīha Pasopaahandī noaipasīhura isīhiya tītīhī kiyaaisunyaapī utaaho wopī ambīhītīwī utaaho

soai nupusoaaase tīwī Gapīnaaho Pairotihoai kaundauhaahī kiyaamī ambīhi tīwī katotīhoai tītīhī nuwausoaaasahore.

⁷ Isī sura utaaho wo komī ambīpatī Barapaasiho napwītatī bindataise. So Barapaasiso Romīhandaahapīhiyaamī gamanīho Judaahiya iwinjaatī bimītandīhandapī poundihī isīhiya Judaahiya usaisī maatīmaatiwī isīhiya usa dopī tiwauhī tunnawaawī kiyaamī usaisī ko tiwīhī napwauhī kandapī koai nepī napuhauhīhore.

⁸ Aihī isīhiya taahiyīhiya wīrisandīhandī napīwī Pairotihoai namasawī nunjenawaayopo. “Kīnyī asisīha awaisīha kīmiyaha noaipashura napwītohiyīhiyai nupusoaaasapīhojīsī wanī amī katī kaimbi nupusoaaase,” undīwī nunjenawaayopo.

⁹ Aihī awaisīho Pairotiho kiyai sata nunjenataise. “Judaahiyaamī awaisīhoai bīpi nehī nuta nīnī nandusaasano?” undatī nunjenataise.

¹⁰ Sandī sata kaundindīmandī siyatī usona gwīnyaataate. Isīhiya pīrisihiya isīhiyaamī maipihaawaapi nandapa maahoaipatī tīhīwī Autaahaatīhoai dīpumanīhohiyīhiyaamī awaisawīhiya nyangi isīhiya nahatiya namaanyipinjawī Jisaasihoai nīwipinjowo tīwī Jisaasihopī apowihī, “Nyahī gamanīhomī awaisawīhiyaanamīhetīmawaayowo,” tatī gwīnyaataate.

¹¹ Kiyataahandī kandī pīrisihiyaamī awaisawīhiya mītīhiya aimī jīhī tīmanīwī isīhiyai saundīwī nusepaawaayopo. “Jisaasihopī wihoaanjīho Barapaasihoai nupusoaae undīwīse,” undīwī awaisawīhiya nusepaipapī

kaundawaatopo.

¹² Aihî Pairotîho japihi kiyai saundataase. “Kîmo utaamopî Judaahiyaami awaisîho kiyai iwinja bimisîhoe tohîmoai nînî napitîwitande?” undataase.

¹³ Aihî kiya japihi waapîhitiwi satawaatopo. “Ipî titîhi atawîhateti tipî nimaape,” tawaatopo.

¹⁴ Aihî Pairotîho kiyai saundataase. “Napaape? Ko wîndî maipîhandî kaiho nîwipîhandîtowo?” undataase. Aihî kiya komîha nemapi jîhaati waapîhitiwi kaahaatiwi satawaatopo. “Jisaasihoai ipî titîhi atawîhateti tipî nimaape,” tawaatopo.

¹⁵ Aihî Pairotîho kiyaamî pîwîha napaisaatî bîpi atîwisati isîhiya wirîsandîhandî maaritorîhîretî Barapaasihoai nuwausoasihî ko kiyenda naihî ami Pairotîho katihî Jisaasihoai ainjîhariwi yupawaayopo. Aiwi ipî titîhi atawîhateti tipî tipîmandaitaatîwi Pairotîho netî Romîhiyaami pwîsîpî yaipa kaiwi tunniwi yahwînohiyîhiyaami ikwîraatîhîmataise. Aihî kiya koai tipî tipîmandaitaatîwi numwaasi nowaayopo.

*Kîma Pîwîma Jisaasihoai Pwîsîpî Yaipa Kiyohiyîhiya Sisîpundotîhandapîhaare
(Matiyuho 27:27-31; Jonîho 19:2-3)*

¹⁶ Aihî Jisaasihoai Romîhiyaami pwîsîpî yaipa kaiwi tunniwi yahwînohiyîhiya numwaasi utaaho wo awaisîho gapînaaho Pairotîhomî matambîpotî niyawaayopo. Naiwi ami sasaahoya usa nahatiyai gaatîwi numwaawaayopo.

17 Gaatīwī numwaahauhī akoyanīwosawī apotīhīrī wīrī nyanyipīhīrī awaisawīhiya kinjīhiya niyohohīrīhīrī nīwisowaayopo. Aiwi amī wīrīhīrī wīrī mwītoaipatī kaarīha nangisawī ningopi tingaatīha kaiwī Jisaasihomī mītīhoaatīhī nīwipaawaayopo.

18 Saiwī nīwipaaposawī kiya namasawī isīhiya kinjīhiya awaisawīhiyai kawisohīpatamataiwī sisīpīhundīwī kaijunjawī saundawaatopo. “Judaahiyaamī kinjīho awaisīhōnī iwinjaapī bimīngīhonye, ipīhīrete,” undawaatopo.

19 Saundiwī Romīhiyaamī pwīsīpī yaipa kiyohiyīhiya taahīwaiwaara Jisaasihoai mītīhoaatīhī irīhīra tiwawaayopo. Aiwi koai maahoaipurīpwī kiyaamī ipīhomataiwī iwiwī amī isīhiya awaisawīhiyai ambīpatī awaipatī nunyawī atotīpīwesohīrīhīretī kaiwī koai ambīpatī awaipatī nunyawaahandamataiwī atotīpīwesawunjawaayopo.

20 Saiwī sisīpīhundīmbīwī gaatihi apotīhīrī nyanyipīhīrī nīwisohohīrīhīrī nesīpamapī komīhīrī japihī nepī nīwisowaayopo. Nīwisopī Pairotīhomī masaataatī namasi Jerusaremīhandamī matambīpaamī ipaahaapī noaipapī tipī nimaitaatīwīhapīhapī numwaasi niyawaayopo.

*Jisaasihoai Tipī Nimaahotīhandapīhaare
(Matiyuho 27:32-44; Rukīho 23:26-43; Jonīho 19:17-27)*

21 Utaaho wo aunahīpatī Sairinihandaaahapīho komī ambīpatī Saimonīho Arekīsandaayī Rupaasiyaamī sapīho nehīhaatī daaya

bitonjati aunahipa Jerusaremihandaahapi taati naihohoaisawi daihira otihapih nutanawaayopo. Aiwt koai niwimbipupwi, "kinyi Jisaasihomip iwi titih atawihat nepi tipwite," undiw andititiwimap nepi tipwitiwusosawaayopo.

22 Aiwi Jisaasihoai numwaasi Gorikotaahandaahapi niyawaayopo. Sandi Gorikota tiwi ambihitohitmandam tanyaaha siyate. Mitihomip anditatamatetimbipaho tiwi katawaatopo.

23 Aiwi kiya wainihandisawi marasinaho wo komi ambipati mirihohoaisawi ahoyawi naumbwaihiriw Jisaasihoai komi ambipati awaindihandi niwinati yaahomaawitandihonunyauhihandi kandi kohi pohipiyati netiwindinamainje.

24 Aih kiya Jisaasihoai ipi titih atawihateti tipi nimaawaayopo. Saiwosawi Jisaasihomip apotihirapi ndi nese tiwi jatawa wapa ipipa isiw jihimatowi nusatipthaahohiyihiya Jisaasihomip apotihiri kihonji kihonji newaayopo.

25 Sura asisihaatih ipaho aimi nasa saasih 9 kirokihura Jisaasihoai tipi nimaawaayopo.

26 Aiwi Jisaasihomip mitihomihini autaahi pihaha kaundiwi tiwohaha satiw jipatipaiwi ahiyawaayopo. "KIMO UTAAMO JUDAAHIYAI IWINJAAT BIMISIHO AWAISIHERE," tiwi jipatipaiwi ahiyawaapo.

27 Aiwi amit utaahuri wur ikopaisahuri Jisaasihomip ikwiri gaatihiraihoaanj wotih amit ikwiri konaamohiraihoaanj wotih tipi nimaawaayopo.

28 Aihî Autaahaatîhomî pîwîhaatîhi jîpatîpindisîhaamî pîwîha akaaha noaipataise. Pîwîha sa sataha jîpatîpindise. “Isîhiya maipîhaiwaisahiyaisati maasî utaaho maipîhomataiwî isîhiya usonawaayopo,”* tatî jîpatîpindise.

29 Aihî isîhiya nuwî napîwaiwî mîtîho nepe-maihîrîwi bitotawa Jisaasihoai sisîpîhundiwi saundawaatopo. “Ese. Kîmonje, Autaahaatîhomî Anjî Awaindîhandî nînî nupwîsasîti japîhi ketî asisîha mairîmetî anjîmatîti owemaito tîpîhoje.

30 Isî wanî kîmura kînyî kînyî ambîpatisî anditîwipe. Aimbi ipî tîtîhi atawîhati namasi japîhi noaatîpape,” undawaatopo.

31 Aihî ami isîhiya pîrisihiya isîhiyaamî maipîhaiwaapi nandapa tîhîwi Autaahaatîhoai nunyohiyîhiyauntî ami isîhiya usa wînîhapîpa katîwunjohiyîhiyaaisangi katî nepî Jisaasihoai sisîpîhundawaatopo. Aiwi kiya sawana sanawaatopo. “Kîmo utaamo isîhiyai tîtîhiwiwatî anditîwiwahosi ami komî ambîpati napaapi tîtîhemamaama anditîmaawise?

32 Amî kîmo akitî tîtîhi Kîraisiho Isîrahelerîhiyai iwinjaatî bimisîhondaataahî ipî tîtîhi atawîhati namasi noaatîpane. Noaatîpahonîhi nyahî winjîhaawi kopî nyahî gîwunyaitaano,” nnawaatopo. Aihî ami kapîhi utaahurî yahuri ikonîmîhuri Jisaasihoaisawî maasî tipî nimaahohururisangi Jisaasihoai mîmaipaimî itîhundamaase.

* **15:28:** Aisaiyaaho 53:12 handî mmome.

*Jisaasiho Napwindīhandapīhaare
(Matiyuho 27:45-56; Rukīho 23:44-49; Jonīho 19:28-30)*

³³ Aihī ipīho aimī saniya otīhasīnī 12 kirokīhandītīhī nahataapipīhī asahatindīhandī namaasati asahatamataise. Asahatīmī notī ipīho aimī notī yaataatisura 3 kirokīhuraathi hī japihī taati saasinataise.

³⁴ Iyatī taatī kura saasīna bowihī Jisaasiho waati kaahaata sandaase. “**Eroi, Eroi Rama Sapakītāni?**” ndaase. Sandī sata katindīmandī sandaase. “Nisī Autaahaatīhoje, Nisī Autaa-haatīhoje, kīnyī nīngisi napaapi nanīmahise?” ndaase.

³⁵ Aihī isīhiya kapīhī detī bitohohiyīhiya sa pīwa atisawaawī sanawaatopo. “Atiwīse! Kīmo utaamo Eraijaahopī gandaaso!” nnawaatopo.

³⁶ Aihī utaaho wo nihīti notī wainīhandī ikonahandaatīhī sīponjīhandī wīndī dīhaamatiyahandaahī tīmandaati boyatī netī asatīpatamī otasaahaasīnī mwītiwatī isīsi niyataise. Niyatī detī bitonda kandī Jisaasiho nandota nunyataatī kiyai saundataase. “Nyahi nehī jatītīhaawo Eraijaaho ambīhītisīho noaatīpatī japihī napīhausoaasonīhī yapīpatetī tīmīhaiso e owetisotaato!” undataase.

³⁷ Aihī Jisaasiho waapīhīta gaatamapi konīhī napomataise.

³⁸ Siyatī Jisaasiho napwihi ketī kuraanīhī apotīhīri wīri awairīhīri mwipīhīri watīpīhīri Anī Awaindīhandaatīhī Autaahaatīho nasati komī ndīmaahomwaanjī ahiyatī bimītandīrotī netī nimbīpuwatī nahoesandirīhīri mīhaatapi

mīhaapi kīrinīhi otutaati napwīrinataise.

³⁹ Aihī siyatī Jisaasiho napwihi utaaho wo tiworisa tunniwī yahwīnohiyīhiyaamī awaisīho Jisaasihomī detī utatototī bitonjahosī komī ndīhetī napwihi usonataati ko sandaase. “Kīmo utaamo tītīhi akitīnīhi Autaahaatīhomī Mwaaho akohore!” ndaase.

⁴⁰ Aihī ami asīhiya usaisangi onīhi wonjī bitotawa Jisaasihoai winjatawaayopo. Kiyaamī otīhatīhapī waati aunahīpa Makītaraahandaahapīhaati Mariyaahaate. Aihī ami waati Mariyaahaati waate. Kaati Jemīsiho ipotīhomunī Josishomunī sanaate. Aihī ami waati Saaromihaate.

⁴¹ Siya asiya jīhi Jisaasiho otīpi patī kiya Garirihanda daihi kiya kaiwusepaapi maasī nīwipinjawī daayohiyīhiyaatīhi ami usa Jerusaremīhandaahapī Jisaasihoaisawī maasī niyohiyīhiyai maawi kapīhi bitotawa iwinjatawaapo.

*Kīma Piwīma Jisaasihoai Nawīha
Isīhiya Soaariwī Akohaahaiwīhaatīhi
Ahīyotīhandapīhaare*

(Matiyuho 27:57-61; Rukīho 23:50-55; Jonīho 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Aihī utaaho wo komī ambīpatī Josepīho aunahīpatī Arīmatiyaahandaahapīho sapīhi bindataise. So utaaso kaunjorīho awaisīho wandīhaisahore. Iyataati ami koaisangi Autaahaatīho komī isīhiyai iwinjaati bimītandīhandapī jaati bindataahore. Isī ko mmona gwīnyapenata bosonīhi kiya Judaahiyaamī asisīha ikīndaatiwīha

Sapaatīhanditītaihi otipipati wapa windi kamaitīhaawi wanī kīmura kahapaamapīpa tīmanīndaatīwīhuraatihi gwīnyapenata ipīho aimī namaatipaitandaihi namati ko yamaayati awaisīho Pairotihoaapīhi notaise. Notī noaipati awaisīho Pairotihoai Jisaasihomī ambipati ipī titīhi atawīhatetapi napīhaati naitandi nunjenataise.

44 Aihī ko awaisīho Jisaasihopī aimī ketī napwīhindindīho tatī waati gwīnyapeninja tiworisa tunniwī yahwīnohiyīhiyaamī awaisīhoai gaata numwaataise. Gaata numwaati koai saundati, “Jisaasiho aimī napwiso e sangī napwiso?” undati nunjenataise.

45 Aihī awaisīho Pairotiho nunjesīhi, aimī napwise undihī Josepīhoai saundataase. “Gaasi, kīnyī Jisaasihomī ambipati napīhaapesi numwe,” undataase.

46 Sata ko aye undihī Josepīho apotīhīri wīri kīhoepīhīri nawīho nunya nesiya Jisaasihoai napīhaati kīraapīhi ahiya napapīhataise. Napapīhatī isīsi niyatī nawīha wa isīhiya soaariwī akohaahaiwīhotī ahiyataise. Ahiyatosati nawīha taapwīnīha naanīha awaisīha netī nepehaasa maahomwaanjī anītisati awaahati napuwataise.

47 Siyatī Josepīho Jisaasihoai ahiyatī anītisati napusīhi aunahīpa Makītaraahandaahapī Maariyaahaatīhi ami Mariyaahaati waati Josesihomī sanaatītīhi iwinjatīmbīmī ami Jisaasihoai ahaimbīpīhi mmonīmapī nomaise.

*Jisaasiho Japīhi Nepasītīhandapīhaare
(Matiyuho 28:1-8; Rukīho 24:1-12; Jonīho 20:1-10)*

¹ Judaahiyaamī asisīha Sapaatīhandī aimī owetihī asahataahura asīhiya aunahīpa Makītaraahandaahapī Mariyaahaatītihi amī Saromihaatītihi amī Mariyaahaati waati Jemīsihomī sanaatītihi sinya nuwī atīpatī wīti biya waamainjotīhatī Jisaasihomī ambīpateti nesaiwī nurīhapī winjaitaatīwī nawīho nunyawī newaayopo.

² Saiwī atīpatī waamainjotahatī nunyawī nepī tīmanīwī nanopawi bowihī asisīha jīhetī, Sandehura asisīhaatīhi kohokoaisawī ipīho aimī yahutaasīhi katī atīpatī isīsi Jisaasihomī ambīpateti jaitaatīwī koai ahiyohīpīpīhi nawīhaamī anīmwaahīpataapīhapī niyawaayopo.

³ Niyawaawī daihīra otīhapīhi sawinya sanawaatopo. “Ese! Jisaasihoai ahiyotīhandamī maasomwaanjī mipateti nawīha aungwohanda nepehaassawī anītiwi napuhowi ndī netī nepehaasa nuwatīnyosītande,” nnawaatopo.

⁴ Sanīwosawī naingaapi jawa wa nawīhandī windī maasomwaanjī mipateti namaapundihī utaaho wo netī nepehaasa nemasīhi nehī maasomwaanjī nundihī jawaayopo. Iyataati sa nawa apīpaahi awaisīha naanīhaare.

⁵ Siyatī maasomwaanjī nundihī kiya nandaapi mīhatīhi jawa utaaho wo waimwaaho apotīhīri nehī amīnaihīri kīhoepīhīri utaarīhīri nipaataaho ikwīri gaatīhīraihoaanjī bimihī iwinjawaayopo. Iwinjaposawī waati

yaiwīpwitawaayopo.

⁶ Yaiwīmahauhī ko kiyai saundataase. “Sahī wīndī waati yamaiwīse owe. Sahī Nasaretīhandaahapī Jisaasihopī daapi nasauhī nīnī aimī jasoho ipī tītīhī atawīhatetī nimaapi tipīmandaaohīhopo. Isī ko wīndī kīmbīhī ahīmotise owe. Aimī japihī nepasi naise. Koai ahiyohīpīpīhī kīmbīhisī sahī sawanaatī mmowīse.

⁷ Isī sahī nuwī komī otīpīpatīhiyai kaundiwīse. Aiwi amī Pitaahoai maawi kaundiwīse. Kaundawaawi saundiwīse. “Jisaasiho aimī jīhī satindīhande, ‘Nīnī napotati japihī nepasi Gariri-handaahapī nīnī jīhī taati naito,’ undindīhandisī aimī nepasi ko jīhī Garirihandaahapī naisī kiya koai kapīhī iwinjaita ipotī naita kaundiwīse,” undataase.

⁸ Aihī kiya asiya noaipasi kapīhī namasi yanīhīmapī nowaayopo. Nowaawi kiya kiyaamī maarīho owesoetihī yaiwī itipī nowaayopo. Nowaawi isīhiya usai wīndī kamundopo, owe. Sandī kamundotīmandī apaapīmaahe. Kiya aungwohandī yaiwīmawaawe.

*Mariyaahaati Makitaraahandaahapīhaati
Jisaasihoai Usosītīhandapīhaare
(Matiyuho 28:9-10; Jonīho 20:11-18)*

⁹ Saraarehīramī asisīha jīhetī (Sandehura) Jisaasiho asisīhaatīhī apī kohokoaisa japihī nepataise. Siyatī ko aimī nepasīhura ipotī Mariyaahaati aunahīpa Makitaraahandaahapīhaataapīhī jīhī noaipataise. Saatī itapaati jīhura Jisaasiho

itipîho maipîhana ikwîrî naasairîtihi wihiñrami yahuriyahapai nemwasaamaate.

10 Isîhiya Jisaasihoai nîwipinjawî koaisawî maasi daayohiyîhiya Jisaasihopî maarîho tundihî taawi gwîwi bimauhi kaati Jisaasihoai usosîtîhandapî notî kiyai kaundataase.

11 Kiyaísî Jisaasiho japihi asohoemataati nepasîtîhandapuni ami kaati sawîhaamî koai usosîtîhandapuni kiyai kaundihî kiya kaatami pîwîha atisawaahandî kandî kaatamî pîwîhaapi akîte tiwi wîndî baiwi atiwî nepi gîmunyaahopo, owe.

Kîma Piwîma Jisaasihoai Otîpîpatîhuri Yahuri Daihîra Usosîtîhandapîhaare

(Rukîho 24:13-35)

12 Kaihi otîpîpatîhuri yahuri aunahi pa namasi taami daihîra naihi Jisaasiho noaipati wîndî jîhamatîmetati nehi koai wipetaho kuri iwin-jataise.

13 Aihî kurî japihi nepemaitîmi numwi otîpîpatîhiya ami usai, “Yîhoaanjî Jisaasihoai iwinjaho,” undîmi kaundihîhandî kandî kiya kuramî pîwîha kaundisîhaapi wîndî akaahe akîte tiwi atîwiwi gîmaawunyaahopo. Owetise.

*Kîma Piwîma Jisaasiho Komi
Otîpîpatîhiya Komi Piwîha Awusaitaatîwi
Natausaasindîhandapîhaare*

(Matiyuho 28:16-20; Rukîho 24:36-49; Jonîho 20:19-23)

14 Aihî ipotînîhi Jisaasiho sawaho komî otîpîpatîhiya ikwîmaindîmwîtihi auhîramî naasohîtahiya 11 kaiwîhiya bindawa taawi

nandapa nanîhauhi noaipati nunjaanatî iwinjataise. Noaipati iwinjati itîhundataase. Sandî itîhundindîmandî apaapîmaahe, isîhiya usîhiya asîhiya ko aimî nepasîhi usonîhohiyîhiya Jisaasihopî aimî japîhi nepase undîwi kaundauhîhandî kandi kiya daahi kiyaamî maarîho nimbîputîwî wîndî kopî akîte tîwî gîmunyaahauhi kandapi itîhundataase.

15 Iyatî kiyai pîwîha sata kaundataase. “Sahî yapîpatî nahatewaara gaamapi nuwî isîhiya natiyai nisî Pîwîha Gaaha Wanîha anusaapi kaundîwîse.

16 Pîwîha Gaaha Wanîha kandi kiyohîwaiwaapi ausaasaihi utaaho itapaati wo waati atisati pîwîha kaapuni nisapuni gînunyaasîho gînunyaasaamaati waapohora baawusisaihi Autaahaatîho soai saati japîhi numwaitaise. O utaaho itapaati wo waati nisapuni ami nisî pîwîhaapuni nepî nimbîpwîtîwî wîndî gîmaanunyaasîho gîmaanunyaasaamaati ipotîhura kînyî maipîhone, maipîhaanje undati komîheti kaatamîheti Autaahaatîho pîwîha netî yawutoati yaawîhandî nunyati nemaitaise.

17 Autaahaatîho isîhiya nisapi baiwî gînunyaahohiyîhiyaisatîtonîhi kiya nisî ambîpataahî watîpîhaiwa kaitaapo. Nisî ambîpataahî Bwaasîrîhîramî itîpîho maipîhapa isîhiyaamîheti omanjîtitîhi bimiwaiwai nepumaitaapo. Aiwi ami pîwîha wa kiya wîndî pîwaamaatîwîha wanîha wanîhandî Autaahaatîhomî Itîpîho Gaaho netî kiyai gîwunyaahonîhi kiya pîwaatîtaapo.

18 Aiwi amī akwīranīho tataapwīnīhoai iwi-saihī ko wīndī ikomaawītaise. Aiwi amī on-aapīpa wapa nanawaawī kiya wīndī kapa on-aapīpaapi namwaapwītaapo. Aiwi amī kiya timbīpaisahiyai ikwīrī kiyaamīhetī ahīwisaihī kiyaamī timbīpa ketī owesuetītaise,” undataase.

Kīma Pīwīma Jisaasihoai Autaa-haatīho Numwaasi Yamīhapataatīhapī Naindīhandapīhaare

(Rukīho 24:50-53; Aposerīhiya 1:9-11)

19 Awaisīho Jisaasiho pīwīha saiwa kaunda owetihī Autaahaatīho koai yamīhapataatīhapī numwaasi naihī niyatī yamīhapataatīhī Autaahaatīhomī ikwīrī gaatīhīraihoaanjī bindataise.

20 Aihī komī otīpīpatīhiya yapīhī nahate-waara nuwī gaamapi Autaahaatīhomī pīwīha gaaha wanīha Jisaasihopītaha awusoawaaayopo. Siyauhī Awaisīho kiyai andītīwiwa kiyaisatītīhī kiya watīpīhaiwa kaiwa kaiwa kiyauhī isīhiya mmonawaawī Autaahaatīhomī pīwīha akītīha akaahaare tawaatopo.*

* **16:20:** Isīhiya amītīhaisahiytaahiyīhiya kīma pīwīma (16:9-20 ma) Maakīho sawaho jīpatīmaise amī utaaho wo ipotī jīpatīpiyataise tīwī gwīnyaawaayopo.

cli

**Autaahaatihomī Pīwīha Gaaha Wanīha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini**

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad